

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยขณะนี้อยู่ในระยะ “เปลี่ยนผ่าน” วิกฤตทางเศรษฐกิจและการเมืองหลายต่อหลายครั้ง ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 หากประเทศไทยไม่มีการกำหนด วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตลอดจนไม่ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนประเทศผ่านการ ปฏิรูปและการปรับเปลี่ยนอย่างจริงจัง ประเทศไทยอาจจะประสบกับสถานะเสื่อมถอย กระแสสำคัญ ที่เป็นผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก คือ 1) Globalization ที่ทำให้โลกเชื่อมต่อกันอย่างสนิท เกิดการขยับปรับเปลี่ยนจาก One Country, One Destiny เป็น One World, One Destiny 2) Digitization การติดต่อสื่อสารมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการสื่อสารกับ Someone, Somewhere และ Sometime เป็น Anyone, Anywhere และ Anytime ก่อให้เกิด Network Externalities 3) Urbanization สัดส่วนของผู้คนในเมืองจะมีมากขึ้น ดังนั้น วิถีชีวิต พฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ ของผู้คนจะเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของ พลังงาน การคมนาคม การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย อาชญากรรม ยาเสพติด ฯลฯ สังคมเมืองอาจเป็น Mega-Slums หากไม่มีการเตรียมการที่ดีพอ 4) Individualization ผู้คนในศตวรรษที่ 21 จะมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น มีความคิดความอ่านเป็น ของตัวเองมากขึ้น ต้องการแสดงออกมากขึ้น ความเป็นปัจเจกอาจเกิดสังคม 2 รูปแบบ คือ Collective Individuals ที่ผู้คนอยากอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สังคม เกิดเป็นสังคมที่เข้มแข็ง และ Contra-Individuals เป็นรูปแบบที่ผู้คนต่างคนต่างอยู่ มองแต่ประโยชน์ส่วนตน เกิดสังคมที่ เปรราะบาง โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งจะมีอยู่สูง และ 5) Commonization ซึ่งอาจมีปัญหาคือทุก ประเทศต้องเผชิญที่เรียกกันว่า “Global Commons” อาทิ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โรคระบาด การก่อการร้าย ภาวะโลกร้อน เป็นต้น นั่นหมายความว่า จากนี้ไปเวลาสุขประชาคมโลกจะสุขด้วยกัน และเวลาทุกข์ประชาคมโลกก็จะทุกข์ด้วยกันด้วย ทั้ง 5 กระแสดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยในด้านของการดำรงอยู่ ด้านการดำเนินธุรกิจ ด้านการทำงาน และด้านการ เรียนรู้ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559 : 3)

ในด้านวัฒนธรรมของการเรียนรู้ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงใน 3 เรื่อง หลักคือ 1) ไม่มีการผูกขาดความรู้ 2) ไม่มีการผูกขาดข้อมูล และ 3) เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกิดขึ้น ใหม่ จากการรวมตัวและแตกตัวของเทคโนโลยีและนวัตกรรมเดิมตลอดเวลา หลายประเทศโดยเฉพาะ อย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว เริ่มมีการปรับเปลี่ยนโมเดลเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกใน ศตวรรษที่ 21 ยกตัวอย่างเช่น A Nation of Maker ของสหรัฐอเมริกา Design in Innovation ของสหราชอาณาจักร Made in China 2025 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน Make in India ของอินเดีย

Smart Nation ของสิงคโปร์ และ Creative Economy ของเกาหลีใต้ ส่วนในประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดทิศทางการพัฒนาโมเดล Thailand 4.0 ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นรูปธรรม ตามแนวทางที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้วางไว้ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยขับเคลื่อนผ่านกลไก “ประชารัฐ” และเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับกระแสดังกล่าว วัฒนธรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญคือ Learn, Unlearn และ Relearn “Unlearn” คือการไม่ยึดติดกับสิ่งที่เรารู้มา ต้องปรับตัวให้ทันตลอดเวลา ส่วน “Relearn” นั้นคือ สิ่งที่เรารู้มามันเปลี่ยนไปในบริบทใหม่ ดังนั้น ต้องเรียนรู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์จากมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับ “Learn” นั้น โจทย์ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ จะเรียนรู้อย่างไรให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขในโลกยุคดิจิทัล (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559 : 6-7)

การเตรียมเมล็ดพันธุ์ชุดใหม่ หรือการเตรียมคนไทย 4.0 ให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะต้องเปลี่ยนจากคนไทยที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำกัด เป็นคนไทยที่มีความรู้ และทักษะสูง มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เปลี่ยนจากคนไทยที่มองเน้นประโยชน์ส่วนตน เป็นคนไทยที่มีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เปลี่ยนจากคนไทยแบบ Thai-Thai เป็น คนไทยแบบ Global Thai มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและสามารถยืนอย่างมีศักดิ์ศรีในเวทีสากล เปลี่ยนจากคนไทยที่เป็น Analog Thai เป็น คนไทยที่เป็น Digital Thai สามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ทำงาน และประกอบธุรกิจ ได้อย่างเป็นปกติสุขในโลกยุคดิจิทัล โดยเริ่มจากการเสริมสร้างให้เกิดการเจริญเติบโตในตัวคน (Growth for People) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการศึกษา และชุมชน เครือข่ายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคนไทย 4.0 ดังกล่าวจึงถือเป็นหัวใจที่สำคัญ ต้องใช้กลวิธีหรือเทคนิคต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ ให้ชุมชนและผู้เรียนได้พัฒนาวิธีคิดที่เป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ จินตนาการมีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายในสภาพจริง การชี้นำตนเองอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะต่างๆ ตามที่กล่าวมาสามารถเกิดขึ้นได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดความกระตือรือร้นและพอใจที่จะเรียนรู้ค้นหาความรู้ แสวงหาคำตอบหรือข้อสงสัย รู้จักแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นผลงานและมีการนำเสนอแนวคิด และผลงานต่างๆ การเรียนรู้ดังกล่าวสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งสามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับ ทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็กและการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น (วรเชษฐ์ บุญยงค์, 2554 : บทคัดย่อ)

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน สะท้อนแนวคิด และความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติร่วมกัน (Brandes and Ginis, 1996) เป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาท หรือมีส่วนร่วมอย่าง

ต้นตัว (Active Participation) ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการในชีวิตประจำวัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550: 118) และพัฒนาไปเป็นคนไทยที่มีความรู้ และทักษะสูง สามารถรังสรรค์นวัตกรรม มีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ สามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ ทำงาน และประกอบธุรกิจ ได้อย่างมีความสุขในโลกยุคดิจิทัล

รัฐบาลได้กำหนดทิศทางการพัฒนาโมเดล Thailand 4.0 เป็นโมเดลที่ได้น้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำรัสหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ครั้งแรกในงานพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ไว้ความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ ของชุมชนเป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกฐานะทางเศรษฐกิจขั้นได้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยที่แผนปฏิบัติการไม่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับสถานะของประเทศ และของชุมชน จะทำให้เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ได้ ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด” (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559 : 10)

"ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญานำทางยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยและเป็นพื้นฐานการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนามนุษย์ ทั้งภายในและภายนอก สามารถนำหลักการมาประยุกต์ใช้ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมโลก (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2561) เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างจิตสำนึกให้เกิดการเรียนรู้ในวิถีทางที่ถูกต้อง และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมที่ติงามได้อย่างเป็นสุข ในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำเอาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพื้นฐานจิตสำนึกในคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสังคมโลกได้เป็นอย่างดี การพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดแทรกหรือบูรณาการ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและจากการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเยาวชนในปัจจุบัน พบว่า ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 คือทักษะในการเรียนรู้และปรับตัว (ปริยานุช พิบูลสรารุช, 2551 : 14-15)

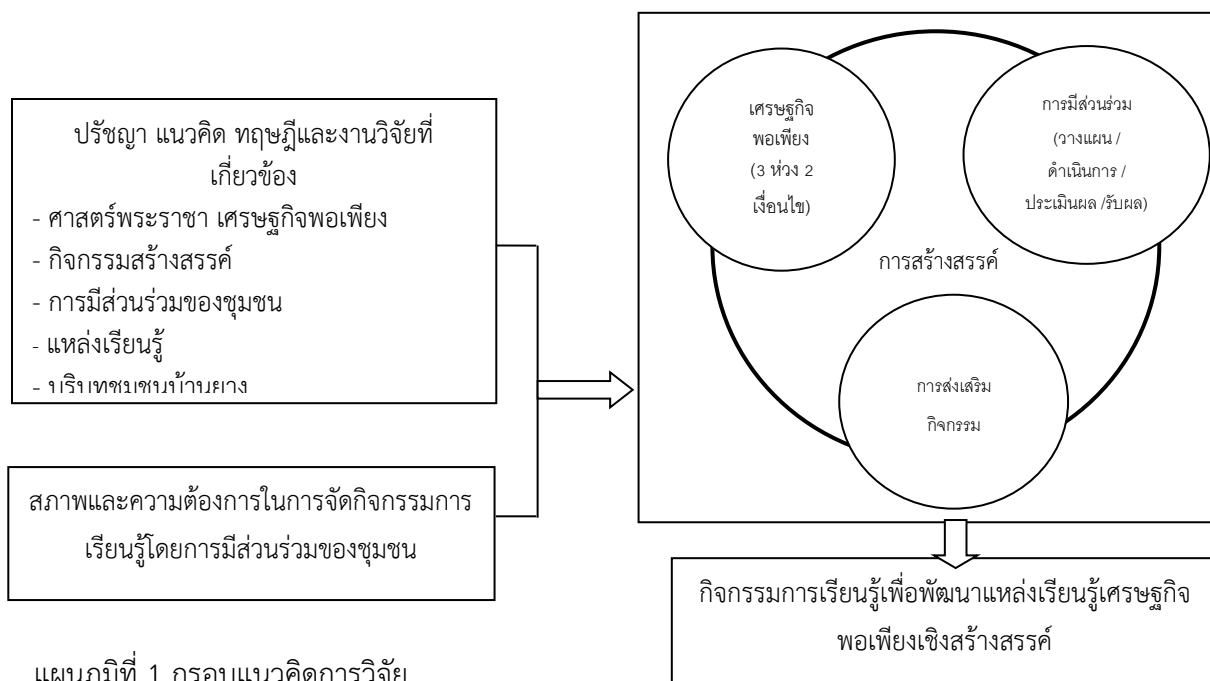
ชุมชนบ้านยาง แต่เดิมอยู่ในเขตจังหวัดราชบุรี เมื่อประมาณ พ.ศ. 2484 ทางราชการได้จัดแบ่งเขตตำบลต่างๆ ใหม่ ใช้คลองบ้านยาง (ท่าผาบางแก้ว) เป็นแนวเขต โดยให้ฝั่งเหนือขึ้นอยู่กับอำเภอเมืองนครปฐม ฝั่งใต้ขึ้นอยู่กับอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งฝั่งเหนือมีต้นยางขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในแถบนั้นจึงเรียกหมู่บ้านของเราว่า “หมู่บ้านยาง” ต่อมาได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นตำบล เรียกว่า “ตำบลบ้านยาง” ขึ้นกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง มีพื้นที่ทั้งหมด 18,174 ไร่ (23.70 ตร.กม.) อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองฯ เป็นระยะทาง 17 กม. สภาพ

พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและมีความอุดมสมบูรณ์ อาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกรรม โดยมีศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลบ้านยางอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐมซึ่งมีนายวัฒนา ใจชื่อเป็นประธานศูนย์ฯได้มีการจัดการอบรมแก่เกษตรกรภายในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก (ศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร, 2561)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงในเวทีโลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ความสำคัญ ความจำเป็น การรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น คณะวิจัยมีความตระหนักในการเตรียมคนไทยสู่ยุค Thailand 4.0 ให้มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ พร้อมทักษะที่สามารถรังสรรค์นวัตกรรม มีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ สามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ ทำงาน และประกอบธุรกิจร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขในโลกยุคดิจิทัล โดยมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปบูรณาการในชีวิตประจำวัน และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข โดยการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา และเกิดการพึ่งตนเอง และพึ่งพาซึ่งกันและกันของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามวิจัย

1. สภาพและความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร
2. การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม มีผลเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ 1) ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกในชุมชนบ้านยาง และ 2) กลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ 1) ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกในชุมชนบ้านยาง จำนวน 15 คน และ 2) กลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คนเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี และลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 469304
2. ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่
 - 2.1 สภาพ ความต้องการ และวิธีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 2.2 ผลของการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และความพึงพอใจกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

- เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้ให้ความหมายศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัย ดังนี้
1. การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การกระทำร่วมกันระหว่างผู้นำกลุ่ม สมาชิกชุมชน นักเรียน นักศึกษา และคณะวิจัยเพื่อวางแผน ดำเนินการ ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์
 2. การส่งเสริมกิจกรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมโดยลงมือปฏิบัติ ในการสำรวจ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ การทดลอง ตรวจสอบ ร่วมอภิปราย ร่วมนำเสนอ และสรุปความคิดรวบยอดร่วมกันในบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้
 3. แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง สถานที่ที่มีทักษะ ความรู้ ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อยู่ภายในตัวบุคคลหรือชุมชน บนพื้นฐานของ “ความพอเพียง”

คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลในการใช้ความรู้สร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่น สามารถให้บุคคลภายนอกร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมและค้นหาศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดประสบการณ์และความสุขร่วมกัน

4. ผลการส่งเสริมกิจกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและ/หรือความแตกต่างของสิ่งที่เกิดขึ้นภายในแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และความพึงพอใจ กิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
2. สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ตามสภาพของแต่ละชุมชน
3. มีพื้นที่ปฏิบัติการในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม ตามหลักการ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันการศึกษา
4. ชุมชนเห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในการอยู่ร่วมกัน

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ศาสตร์พระราชา เศรษฐกิจพอเพียง 2) กิจกรรมการเรียนรู้ 3) แหล่งเรียนรู้และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ 4) แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5) บริบทชุมชนบ้านยาง และ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศาสตร์พระราชา

ศาสตร์พระราชา และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิด พระราชดำริของในหลวงรัชการที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายมิติทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ จนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ มีความยั่งยืนของการพัฒนา โดยมีสาระสำคัญดังนี้ (ศิริณา จิตต์จรัส และคณะ, 2561 : 45)

หลักการทรงงาน

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การที่พระเจ้าราชทานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสารแผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่พระเจ้าราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องรวดเร็วตรงตามที่ประชาชนต้องการ

2. ระเบิดจากข้างใน ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน มีพระราชดำรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

3. ทำตามลำดับขั้น ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภคที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ตอนหนึ่งความว่า

“... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยะประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้...”

4. ภูมิสังคม การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคนตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศ ทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนา นี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

5. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ในเรื่องของความประหยัดนี้ ชาวไทยทราบกันดีว่าในเรื่องส่วนพระองค์ก็ทรงประหยัดมาก ดังที่เราเคยเห็นว่า หลอดยาสีพระทนต์นั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไร หรือฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน ขณะเดียวกันการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...การใช้จ่ายโดยประหยัดนั้น จะเป็นหลักประกันความสมบูรณ์พูนสุขของผู้ประหยัดเองและครอบครัว ช่วยป้องกันความขาดแคลนในวันข้างหน้า การประหยัดดังกล่าวนี้ จะมีผลดีไม่เฉพาะแก่ผู้ประหยัดเท่านั้น ยังจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย..”

6. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงธรรมชาติอย่างละเอียดลึกซึ้ง หากต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม ได้พระราชทานพระราชดำริ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และไม้พืชนอกจากได้ประโยชน์ตามชื่อของไม้แล้วยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย จะเห็นได้ว่าทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงธรรมชาติ และมนุษย์ว่าสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลกัน ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“... ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ...”

7. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาก็เริ่มจากจุดเล็กๆ (Micro) คือ การแก้ไขเฉพาะหน้า ที่คนทั่วไปมักจะมองข้าม ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“... ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก...เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน ... มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้ ...แบบ (Macro) นี้ เราจะทำแบบรีอทั้งหมด ฉันทไม่เห็นด้วย ...อย่างบ้านคนอยู่เราบอกบ้านนี้มันผุดตรงนั้น ผุดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะไปซ่อม ...เอาตกลงรีอบ้านนี้ระเบิดเลยเราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ ...วิธีทำต้องค่อยๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

ทำให้ง่าย Simplicity ด้วยพระอัจฉริยภาพ และพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทำให้การคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุง และการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริดำเนินไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และระบบนิเวศน์ โดยส่วนรวมตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้นๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทางนั่นเอง แต่การทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่ายนั้นเป็นของยาก ฉะนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” หรือ “Simplicity” จึงเป็นหลักคิดสำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

8. ไม่ติดตำรา การพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลมและรวมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคมจิตวิทยาของชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่แห่งแท้จริงของคนไทย ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2504 ว่า

“...การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่พอ จะต้องอาศัยความรู้รอบตัวและหลักศีลธรรมประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ดีแต่ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์...”

9. ใช้ธรรมปราบอธรรม ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติ ให้เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำตึซบไล่น้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ การบำบัดน้ำเน่าเสีย โดยให้ผักตบชวาซึ่งมีตามธรรมชาติ ให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ซึ่งวิธีการเช่นนี้มีพระราชดำรัสว่า “ใช้ธรรมปราบอธรรม”

10. ปลูกป่าในใจคน ด้วยความต้องการอยู่รอดของมนุษย์ ทำให้ต้องการบริโภคและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเองโดยสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อมอย่างไม่รู้จักพอ ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิดขึ้น ดังนั้นในการที่จะฟื้นฟู

ทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมาจะต้องปลูกจิตสำนึกในการรักษาในใจคนเสียก่อน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

11. มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก ข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เพื่อส่วนรวม ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างบริสุทธิ์ บริบูรณ์ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... การปฏิบัติงานทุกอย่างของข้าราชการมีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นที่ข้าราชการทุกคนจะต้องทำหน้าที่ทุกๆ ประการให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ โดยเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เพื่อผลการปฏิบัติราชการทุกอย่างจักได้บรรลุความสำเร็จอย่างสูง และบังเกิดประโยชน์อย่างดีที่สุดแก่ตนแก่หน้าที่และแก่แผ่นดิน...”

12. การมีส่วนร่วม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากทรงนำหลักการ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหารงาน เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็น ของประชาชน หรือความต้องการของสาธารณชนด้วย ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นแม้กระทั่งการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริง คือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายมา อำนวยบริการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

13. ขาดทุนคือกำไร

“... ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain ...) การเสียคือการได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว คือ หลักการ “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้ ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2534 ณ ศาลาดุสิดาลัย ความว่า

“... ประเทศต่างๆ ในโลกในระยะ 3 ปี มาแล้ว คนที่ก่อตั้งประเทศที่มีหลักทฤษฎีในอุดมคติที่ใช้ในการปกครองประเทศล้วนแต่ล้มสลายลงไปแล้วเมืองไทยของเราจะสลายลงไปหรือ เมืองไทยนับว่าอยู่ได้มาอย่างดี เมื่อประมาณ 10 วันก่อน มีชาวต่างประเทศมาขอพบเพื่อขอโอวาทเกี่ยวกับการปกครองประเทศว่าจะทำอย่างไร จึงได้แนะนำว่าให้ปกครองแบบคนจน แบบที่ไม่ติดตำรามากเกินไปทำอย่างมีเมตตา มีเมตตา ก็จะมีเมตตาได้ตลอด ไม่เหมือนกับคนที่ทำตามวิชาการ ที่เวลาปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอย่างไร ลงท้ายก็ต้องเปิดหน้าแรกเริ่มใหม่ ถอยหลังเข้าคลอง ถ้า

เราใช้ตำราแบบอะลุ่มอล่วยกันที่สุดในที่สุดได้ก็เป็นการดี ให้โอวาทเขาไปว่าขาดทุนเป็นการได้กำไรของเรานักเศรษฐศาสตร์คงค้านว่าไม่ใช่ แต่เราอธิบายได้ว่า ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดเราเสียนั้น เป็นการได้ทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรง เงินของรัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่งคือเงินของประชาชน ถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดี กินดี ก็ต้องลงทุนต้องสร้างโครงการซึ่งต้องใช้เงินเป็นร้อย พัน หมื่นล้าน ถ้าทำไปเป็นการจ่ายเงินของรัฐบาล แต่ในไม่ช้าประชาชนจะได้รับผล ราษฎรอยู่ดี กินดี ราษฎรได้กำไรไป ถ้าราษฎรมีรายได้ รัฐบาลก็เก็บภาษีได้สะดวก เพื่อให้รัฐบาลได้ทำโครงการต่อไป เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ ถ้ารู้ รัก สามัคคี รู้เสียสละคือการได้ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

14. บริการรวมที่จุดเดียว ทรงเน้นในเรื่องการสร้างความรู้ รัก สามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน ด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มักจะต่างคนต่างทำ และยึดติดกับการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ ให้แปรเปลี่ยนเป็นการร่วมมือกันโดยไม่มีเจ้าของ และสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับประชาชนดังเห็นได้จากแนวพระราชดำริในการดำเนินงานบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีอยู่ทั้งหมด 6 ศูนย์ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นับเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารที่เป็นการ “บริการรวมที่จุดเดียว” และ “การบริการแบบเบ็ดเสร็จ” หรือ “One – stop Services” ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยเมื่อกว่า 20 ปี มาแล้ว

15. การพึ่งตนเอง การพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแกร่งในการดำรงชีวิต ขึ้นต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดเพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นไป...”

16. พออยู่พอกิน การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิต เริ่มจากการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์เอง จึงทรงสามารถเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาได้อย่างลึกซึ้งว่ามีเหตุผลมากมายที่ทำให้ราษฎรตกอยู่ในวงจรแห่งทุกข์เข็ญ จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้พสกนิกรมีความกินดีอยู่ดี มีชีวิตอยู่ในขั้น “พออยู่พอกิน” ก่อนแล้วจึงขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

ในการพัฒนานั้น หากมองในภาพรวมของประเทศ มิใช่งานเล็กน้อยแต่ต้องใช้ความคิดและกำลังของคนทั้งชาติจึงจะบรรลุผลสำเร็จ ด้วยพระปรีชาญาณ จึงทำให้คนทั้งหลายได้ประจักษ์ว่าแนวพระราชดำริในเรื่องต่างๆ นั้น ล้วนแล้วแต่ “เรียบง่าย ปฏิบัติได้ผล” เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... ถ้าโครงการดี ในไม่ช้า ประชาชนก็ได้กำไรจะได้ผล ราษฎรจะอยู่ดีกินดี ขึ้น จะได้ประโยชน์ต่อไป...”

17. องค์กรรวม วิธีคิดอย่างองค์กรรวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจร เห็นได้จากการพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น ทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่นกรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ นับเป็นแนวทางหนึ่งที่ทรงมองอย่างองค์กรรวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของคนไทยมีที่ดินประมาณ 10-15 ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง ของสังคมภายนอกได้อย่างเข้มแข็ง นั่นคือทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1, 2 และ 3

18. การ “ให้” หยุดทฤษฎีโดมิโน คำว่า “ให้” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า การพัฒนาที่ทำอยู่นั้น ทรงใช้หลักสังฆทาน ความหมายนี้ลึกซึ้งมาก คือ ให้เพื่อให้ ไม่เคยนึกว่าเมื่อให้แล้วจะต้องอย่างนั้นอย่างนี้ หลักสังฆทาน คือการให้โดยไม่เลือกแม้กระทั่งเขมรอพยพ ในฐานะเพื่อนมนุษย์ผู้ประสบความสำเร็จทุกซีกทุกมุมก็มิโครงการเข้าไปช่วยเหลือ ให้เพื่อให้จริงๆ ไม่ได้ให้เพื่อคิดหวังอะไรตอบแทน

19. ทำงานอย่างมีความสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญ ในการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“... ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

20. ความเพียร ตัวอย่างจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนกเป็นพระราชนิพนธ์ที่ทรงใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการคิดประดิษฐ์ถ้อยคำให้เข้าใจง่าย และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้งภาพประกอบและคติธรรมต่างๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ที่หากคนไทยน้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์ และปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายาม แม้จะไม่เห็นผั่งก็ยงว่าอย่าต่อไปเพราะถ้าไม่เพียรว่ายนํ้าก็จะตกเป็นอาหาร ปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดาที่มาช่วยเหลือมีให้จมนํ้าในเวลาต่อมา

เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงริเริ่มโครงการต่างๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่ก็ได้ทรงท้อพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

21. รู้ รัก สามัคคี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสในเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” มาอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นคำสามคำที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้ กับทุกเรื่องทุกยุคสมัย โดยมีความหมายของแต่ละคำ ดังนี้

รู้ : คือ การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก : คือ ความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนการแล้ว จะต้องมีความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ

สามัคคี : คือ การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

เศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจที่ว่าด้วยการผลิต การบริโภค และการกระจายทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมเป็นเจ้าของ โดยการพัฒนาจากฐานของศักยภาพ ของท้องถิ่นหรือทุนในชุมชน ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน วัตถุโบราณ แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ฯลฯ (เศรษฐกิจชุมชน, 2561)

เศรษฐกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจไทยอย่างไร

การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงแรกๆ (แผนฯ 1-7) เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คือ เน้นการส่งเสริมการค้าและการลงทุนภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาและการเกษตรบางชนิด เพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมแทนที่การทำเกษตรตามความถนัดของท้องถิ่น กล่าวอีกนัยหนึ่งว่ารัฐมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูก โดยมิได้พิจารณาว่าเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศไทยเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง (เศรษฐกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจไทย, 2561)

ต่อมาภาครัฐเริ่มเห็นความสำคัญของคำว่า “มนุษย์” จึงนำไปสู่การเริ่มต้นในการพัฒนามนุษย์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) จนถึงปัจจุบัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 12 (2560-2564) เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม

อย่างไรก็ตามจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว จะเริ่มให้ความสำคัญกับมนุษย์มากขึ้น เนื่องจากกระบวนการที่ล่าช้า และการบริหารที่ขาดความยืดหยุ่น การทุจริต และประพฤตินิยมชอบเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกที่ยั่งยืน และการบริโภคนิยมตามกระแสวัตถุนิยม จากตะวันตกของคนไทยซึ่งขยายจากสังคมเมืองไปสู่ชนบทโดยตรง จึงทำให้การแปลงแผนจากแนวคิดมาเป็นทางปฏิบัติเกิดขึ้นอย่างล่าช้า

ดังนั้น เศรษฐกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจไทยในแง่ที่ว่า ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เพราะเรามีอาจปฏิเสธได้ว่ามนุษย์มีความอ่อนแอทางด้านร่างกายและจิตใจ จึงต้องอาศัยการรวมตัวอยู่ในรูปของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ในลักษณะเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เรียกว่า ชุมชนนั่นเองเป็นองค์กรเริ่มต้นในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่มีใช้การค้าเพื่อเงินตราตามกระแสทุนนิยมแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากชุมชนมีจุดแข็งที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จุดแข็งของชุมชนที่นำไปสู่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นได้จากองค์ประกอบ (ออนไลน์, 2561) ดังนี้

1. ความมีจิตสำนึกร่วมกันและความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน อันเนื่องมาจากมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมและประเพณีร่วมกัน
2. ความช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันของคนในชุมชน
3. ความสัมพันธ์ภายในชุมชนและการแสดงออกต่อกันเป็นไปอย่างสมัครใจ มีใช้ระบบบังคับบัญชาหรือสั่งการ
4. พื้นที่มีขนาดเล็กเนื่องจากคนในชุมชนหนึ่งมีจำนวนไม่มาก การจัดการระบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงเป็นไปได้โดยง่าย เมื่อพัฒนาสำเร็จแล้วก็แพร่กระจายแนวคิดและวิธีการก่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะเดียวกันได้ง่ายและขยายเป็นวงกว้าง

เศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นการดำเนินธุรกรรมด้านการผลิต การบริโภค และการกระจาย ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนซื้อขาย โดยเฉพาะทางด้านการค้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานในทางเศรษฐกิจอิสระ การตัดสินใจในการผลิต โดยเริ่มจากภายในชุมชนว่า ชุมชนจะผลิตอะไร ? ผลิตอย่างไร ? และจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้มาจากการผลิตอย่างไร ? บนความสามารถและความชำนาญที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาเป็นทุนของชุมชน ซึ่งได้แก่ (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2558 : 236)

1. สินค้าทุน ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิตต่างๆ ที่มีอยู่หรือสามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ
2. ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพภูมิประเทศ) และระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า การคมนาคมขนส่ง)
3. ทุนทางสังคม ได้แก่ วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรทางชุมชนที่มีหน้าที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน เช่น วัด หรือ ศาสนสถานอื่น โรงเรียน รวมทั้งการกำหนดความร่วมมือในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้รับรองสิทธิชุมชนไว้ในมาตรา 46 วางหลักเกี่ยวกับสิทธิชุมชนว่าชุมชนมีสิทธิและสามารถใช้สิทธิได้ภายใต้กฎหมายบัญญัติ ได้แก่ การใช้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ให้ความหมายในทัศนะที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1106) ความหมายของเศรษฐกิจ ไว้ว่า "เศรษฐกิจ" หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน และให้ความหมายของพอเพียง ไว้ว่า ได้เท่าที่กะไว้ เช่นได้เท่านี้ก็พอเพียงแล้ว

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2546 :18 - 23) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการพัฒนาที่จะนำความมั่นคง และยั่งยืนมาสู่สังคมไทยนั้น จำเป็นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งหมายถึง

การพอมีพอกิน ที่เกิดจากการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และระดับประเทศเป็นเบื้องต้น ก่อน ซึ่งตามพระราชดำรินี้ คือ ทฤษฎีเศรษฐกิจที่ได้รับการปรับแต่งให้ สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่มีขีดความสามารถพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีในระดับค่อนข้างต่ำ เช่น ประเทศไทยในปัจจุบัน

จिरายู อิศรางกูร (2549 : 88 - 89) ได้ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2549 ความว่า เศรษฐกิจ การค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คนเราถ้าพอใจความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดอันนี้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข

ปรียานุช พิบูลราวุธ (2549 : 58) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนว การ ดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่สายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนา เศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าว ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมี เหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่ จะต้องมีการควบคุมกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนใน ชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความ รอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 98) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการ ดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งใน การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

พรพิพัฒน์ เพิ่มผล (2549 : 2) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานนั้น หมายถึง แนวปฏิบัติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีแก่ประชาชน โดยมองว่าทุกสิ่งต้อง มีการ เปลี่ยนแปลง และเมื่อเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลกระทบต่อ 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และ ด้านวัฒนธรรม การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จะทำให้ทั้ง 4 ด้าน มีความเข้มแข็ง และก้าวทันต่อกระแส โลกาภิวัตน์ แต่การจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างได้ผล ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการคือ ต้องยึด หลักวิชาการ ต้องยึดหลักคุณธรรม และต้องดำเนินชีวิตอย่างมีสติปัญญา

โคฟีอานัน (Kofi Annan, 2561) เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย รางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 26 พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาที่ สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองสู่หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็น ปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาชาติ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ รวมถึงระดับรัฐบาลในการพัฒนาและบริหารประเทศ

ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทย มาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรอง พระราชดำรัสเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และได้จัดทำเป็นบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้นำความกราบบังคลทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2542 โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้ว ไปเผยแพร่

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ความ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม

ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสว่า “การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” (พระราชดำรัส “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540)

ความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งจากภายนอกและภายในระบบ เศรษฐกิจแบบพอเพียง ยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุข ที่จำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ผนวกกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัด

แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาด และสามารถอยู่ได้แม้ในสภาพที่มีการแข่งขัน และการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์นำสู่ความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนของชีวิตเศรษฐกิจและสังคม

อภิชัย พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น “ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง” ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่า “คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น” การดำรงชีวิตอยู่ได้ จำเป็นที่จะต้องประกอบไปด้วย ปัจจัยสำคัญสี่ประการ ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งในโลกยุคทุนนิยม อย่างเช่นปัจจุบันนี้ ปัจจัยทั้งสี่ไม่อาจจะหามาได้ถ้าปราศจากเงิน ซึ่งถือว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมาแต่มนาน การได้มาซึ่งเงินนั้น จำเป็นที่บุคคลจะต้องประกอบสัมมาอาชีพ แล้วนำเงินที่ได้มานั้นไปแลกเปลี่ยนให้ได้มาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิต (อภิชัย พันธเสน, 2560)

ระบบเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินที่ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัดตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วนช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน (ปัจจัยเสริมในที่นี้เช่น ท่องเที่ยว ความบันเทิง เป็นต้น) สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคม ในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝังหรือสร้าง หรือกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงามการแต่งตัวตามแฟชั่น การพนัน หรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิตในแง่เศรษฐกิจมหภาค ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงอาจจะทำให้ระดับการบริโภคโดยรวมลดลง ซึ่งเป็นไปได้เนื่องจากประชาชนจะไม่กู้หนี้ยืมสินเพื่อมาใช้จ่าย แต่อาจทำให้กำลังการใช้จ่ายสะท้อนภาพจริงของเศรษฐกิจ

กิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ปรัชญาแนวคิดดังต่อไปนี้

ปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism)

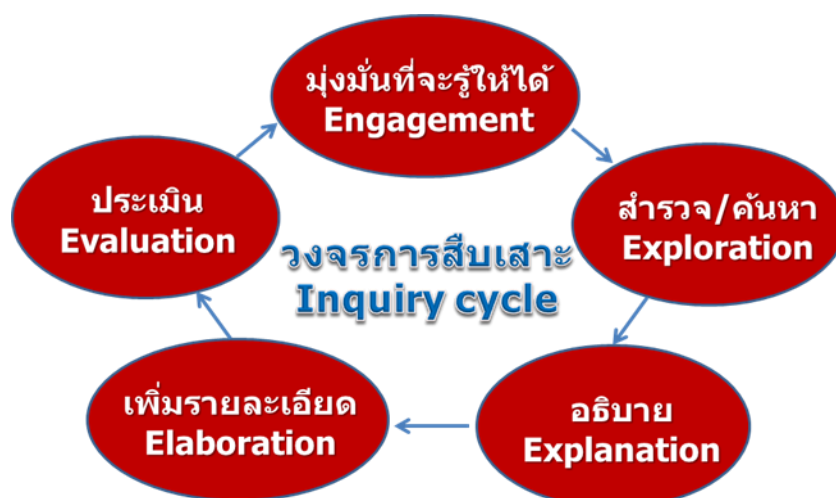
ปรัชญาพัฒนาการนิยมมีแนวคิดว่าการศึกษจะต้องเป็นกระบวนการตลอดชีวิต (lifelong education) มีความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนามนุษย์ตามความเปลี่ยนแปลงโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner centered) เรียนรู้จากการแก้ปัญหา (problem solving) ใช้ประสบการณ์เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ (experience based) การเรียนรู้แบบประชาธิปไตย (democracy) และการประเมินความจำเป็นหรือความต้องการของผู้เรียน (need assessment) (ปรัชญาพัฒนาการนิยม, 2561)

การนำปรัชญาพัฒนาการนิยมไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจและปัญหาของผู้เรียน วิธีการสอนให้ความสำคัญกับการเรียน

การสอนแบบวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการแก้ปัญหา (problem solving) โดยการคิดหาเหตุผลและการศึกษาเป้าหมายซึ่งปฏิบัติการนิยามและนำไปใช้ประโยชน์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง (ศิริณา จิตต์จรัส, 2561: 74)

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

งานวิจัยทางการศึกษาจำนวนมากยืนยันว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเรียนรู้กันอย่างจริงจัง (actively involved) แม้แต่การเรียนรู้จากการฟัง ผู้เรียนก็ต้องได้ปฏิบัติการฟังจริงๆ อย่างตั้งใจ จึงจะเกิดการเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมาไม่ต่ำกว่าสองทศวรรษให้ข้อเสนอว่า ผู้เรียนต้อง “ทำ” มากกว่าเพียงแค่ฟัง กล่าวคือ ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน อภิปราย หรือแก้ปัญหา ที่สำคัญที่สุด ต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง ในงานที่ใช้การคิดขั้นสูงในระดับวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน (Chickering and Gamson, 1987) จึงได้มีการเสนอว่า กลวิธีที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) คือกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ทำ และคิด ในสิ่งที่ทำ (Bonwell and Eison, 1991) เช่น กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process : 5Es) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning :PBL) การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning: RBL) การสอนอย่างไตร่ตรอง (Reflective Teaching) ฯลฯ ตัวอย่างดังภาพ

ภาพที่ 1 วงจรการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry cycle : 5Es)

ที่มา: <http://faculty.mwsu.edu/west/maryann.coe/coe/inquire/inquiry.htm>

รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ (รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะ, 2561)

1. **ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement)** เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากความสงสัย หรืออาจเริ่มจากความสนใจของตัวนักเรียนเองหรือเกิดจากการอภิปรายภายในกลุ่ม เรื่องที่น่าสนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในช่วงเวลานั้น หรือเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับ

ความรู้เดิมที่เพิ่งเรียนรู้มาแล้ว เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม กำหนดประเด็นที่ศึกษา ในกรณีที่ไม่มีความสนใจที่นำเสนอ ครูอาจให้ศึกษาจากสื่อต่างๆ หรือเป็นผู้กระตุ้นด้วยการเสนอด้วยประเด็นขึ้นมาก่อน แต่ไม่ควรบังคับให้นักเรียนยอมรับประเด็นหรือคำถามที่ครูกำลังสนใจเป็นเรื่องที่จะใช้ศึกษา

เมื่อมีคำถามที่น่าสนใจและนักเรียนส่วนใหญ่ยอมรับให้เป็นประเด็นที่ต้องการศึกษา จึงร่วมกันกำหนดขอบเขตและแจกแจงรายละเอียดของเรื่องที่จะศึกษาให้มีความชัดเจนมากขึ้น อาจรวมทั้งการรับรู้ประสบการณ์เดิม หรือความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่จะช่วยให้นำไปสู่ความเข้าใจเรื่องหรือประเด็นที่จะศึกษามากขึ้น และมีแนวทางที่ใช้ในการสำรวจตรวจสอบอย่างหลากหลาย

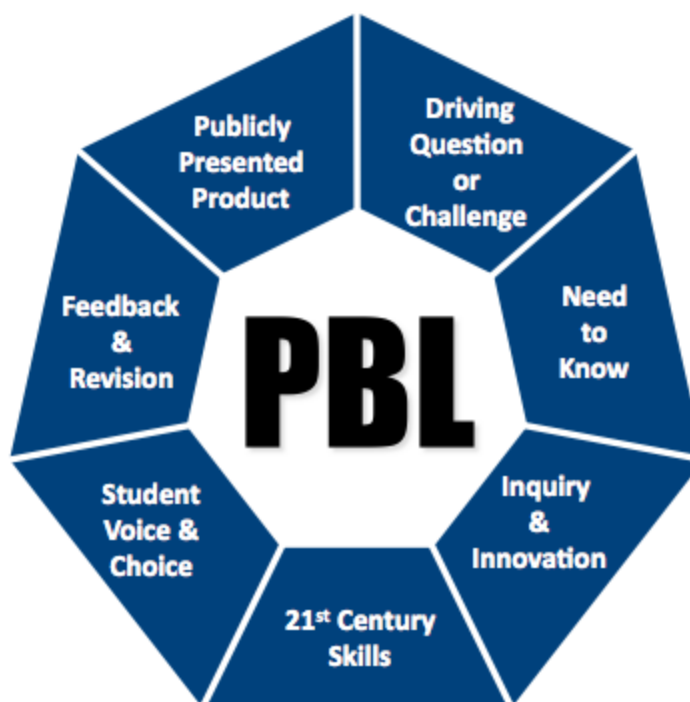
2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เมื่อทำความเข้าใจในประเด็นหรือคำถามที่สนใจ จะศึกษาอย่างถ่องแท้แล้ว ก็มีการวางแผนกำหนดแนวทางสำหรับการตรวจสอบตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ วิธีการตรวจสอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น ทำการทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation) การศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงหรือจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะใช้ในขั้นต่อไป

3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เมื่อได้ข้อมูลอย่างเพียงพอจากการสำรวจตรวจสอบแล้ว จึงนำข้อมูลข้อเสนอแนะที่ได้มีวิเคราะห์ แปลผล สรุปผลและนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น บรรยายสรุป สร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ หรือรูปวาด สร้างตาราง ฯลฯ การค้นพบในขั้นนี้อาจเป็นไปได้หลายทาง เช่น สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ โต้แย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เกี่ยวข้องของกับประเด็นที่ได้กำหนดไว้ แต่ผลที่ได้จะอยู่ในรูปใดก็สามารถสร้างความรู้และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้

4. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมหรือความคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมหรือนำแบบจำลองหรือข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบายสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่นๆ ถ้าใช้อธิบายเรื่องต่างๆ ได้มากก็แสดงว่าข้อจำกัดน้อย ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมโยงกับเรื่องต่างๆ และทำให้เกิดความรู้กว้างขวางขึ้น

5. ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่างๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไร และมากน้อยเพียงใด จากขั้นนี้จะนำไปสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่นๆ การนำความรู้หรือแบบจำลองไปใช้อธิบายหรือประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์หรือเรื่องอื่นๆ จะนำไปสู่ข้อโต้แย้งหรือข้อจำกัดซึ่งจะก่อให้เกิดประเด็นหรือคำถาม หรือปัญหาที่จะต้องสำรวจตรวจสอบต่อไป ทำให้เกิดเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ จึงเรียกว่า Inquiry cycle กระบวนการสืบเสาะหาความรู้จึงช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาหลักและหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ได้ความรู้ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อไป

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning :PBL)

ภาพที่ 2 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning :PBL)

ที่มา: <http://jsawate.blogspot.com/2013/01/e-pedagogy-problem-based-learning.html>

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง สร้างองค์ความรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหา

สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ ปัญหา เพราะปัญหาที่ดีจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่หาความรู้ ในการเลือกศึกษาปัญหาที่มีประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถของผู้ของผู้เรียน ประสบการณ์ความสนใจ และภูมิหลังเพราะคนเรามีแนวโน้มที่สนใจเรื่องใกล้ตัวมากกว่าเรื่องไกลตัว สนใจสิ่งที่มีความหมาย มีความสำคัญต่อตนเองและเป็นเรื่องที่ตนเองใคร่รู้ (การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, 2561)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา จัดสถานการณ์ต่างๆกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้ อยากรู้เกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ต้องสามารถอธิบายสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าหาคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม สรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม หรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่ม ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกัน ประเมินผลงาน

ลักษณะที่สำคัญของ PBL ก็คือ

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริง (student-centered learning)
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียนที่มีขนาดเล็ก
3. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (guide)
4. ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้
5. ปัญหาที่นำมาใช้มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ปัญหา 1 ปัญหาอาจมีคำตอบได้หลายคำตอบหรือแก้ไขปัญหาได้หลายทาง (ill-structured problem)
6. ผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ๆ ด้วยตนเอง (self-directed learning)

หากมองโดยภาพรวมแล้ว PBL เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีโอกาสออกไปแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งทรัพยากรเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในส่วนของผู้สอนก็จะลดบทบาทของการเป็นผู้ควบคุมในชั้นเรียนลงแต่ผู้เรียนจะมีอำนาจในการจัดการควบคุมตนเอง ส่วนจะหาความรู้ใหม่ได้มากหรือน้อยแค่ไหนก็แล้วแต่ความประสงค์ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนเป็นฝ่ายรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

การที่ผู้เรียนต้องหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการตลอดชีวิต (lifelong process) เพราะความรู้อะไรที่ผู้เรียนมีอยู่แล้วจะถูกนำมาเชื่อมโยงให้เข้ากับความรู้ใหม่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนเป็นคนไม่ล้าหลัง ทันเหตุการณ์ ทันโลก และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกในอนาคตได้อย่างดีที่สุด

แหล่งเรียนรู้และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์

แหล่งเรียนรู้

ปัจจุบันประเทศไทยต่างๆ ได้ให้ความสนใจในการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนองการศึกษาตลอดชีวิตตามความแตกต่างของบุคคลในระดับต่างๆ เป็นจำนวนไม่น้อยและนับวันจะเพิ่มพูนมากขึ้น เพราะได้ตระหนักดีว่าเป็นวิธีการให้การศึกษตลอดชีวิตที่ถูกต้อง ถือได้ว่าเป็นการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น ก่อให้เกิดการพัฒนาปัญญา นำมาซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศทุกๆ ด้าน ในประเทศอังกฤษเมื่อดำเนินการเรื่อง “ปฏิรูปการศึกษา” นั้นพบว่า “การสร้าง ลักษณะนิสัยแห่งการเรียนรู้” สำคัญที่สุด การเรียนรู้จึงเป็น “วาระสำคัญแห่งชาติ” ที่รัฐบาลต้อง ดำเนินการให้ประชาชนได้เข้าใจ และซาบซึ้งกับมรดกวัฒนธรรมของชาติ ทรัพยากรหลักที่สำคัญที่รัฐบาลอังกฤษกำหนดบทบาทให้เป็น “ชุมพลแห่งการเรียนรู้” เป็น “แหล่งเรียนรู้” ที่สำคัญนั้นมีอยู่หลายประเภท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 7)

แหล่งเรียนรู้ที่นี้อาจหมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีการแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์เช่นแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ทางอาชีพ แหล่งเรียนรู้ตามพื้นที่และความสนใจ หรือแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโลกยุคใหม่พบว่าการที่คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดทุกช่วงวัย ไม่จำกัดกาล เวลา หรือสถานที่ จึงเป็นที่มาในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้การเรียนรู้ในโลกปัจจุบันนี้ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือได้รับความรู้จากครูเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว ได้แก่ พ่อแม่ ชุมชน เพื่อน สถาบันทางศาสนา การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ และทันสมัยที่สุดคือ การใช้คอมพิวเตอร์และเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตฯ ซึ่งทุกคนจะได้รับความรู้ตามที่ตนเองต้องการ การเรียนรู้จึงสนุก ไม่เกิดความเครียด เพราะไม่ต้องท่องจำความรู้ เพื่อคอยตอบคำถามครูให้ได้ (ชัยพจน์ รั้งงาม, 2542 : 31)

แหล่งเรียนรู้มีวิธีจัดได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมของประชาชน และสภาพของชุมชนนั้นๆ โดยมีองค์กรท้องถิ่นหรือประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลักในการจัดตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 55 - 59) ได้กล่าวว่า วิธีจัดการเรียนรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ นั้นได้จัดลักษณะ คือ

1. จัดความพร้อมและศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เพื่อการนำเสนอข้อมูล ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
2. จัดตามสาระความรู้สอดคล้องกับหลักสูตรชาติ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พบและมีส่วนร่วมในประสบการณ์ได้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้สัมผัสกับความเป็นจริง

สร้างองค์ความรู้เองจากประสบการณ์ของตนเองทั้งจากการสำรวจ ตรวจสอบ ทดสอบความรู้ที่ได้รับ และหาข้อสรุป

3. จัดตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ เชิงประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

4. จัดโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐบาลเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน

เฉลิมพร กระแส (2544 : 9 - 11) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ หลายวิธีทั้งที่เป็นแบบสัมผัส การสาธิต การทดลอง การเล่นเกม การเล่นนิทาน การละเล่นพื้นเมือง การฝึกปฏิบัติจากผู้รู้ การสร้างสรรค์จินตนาการของผู้เรียน เป็นต้น จากวิธีการ เหล่านี้ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นพบด้วยตนเอง สร้างความรู้ด้วยตนเอง อันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การเป็น “องค์กร” ทำหน้าที่เป็น “แหล่งเรียนรู้” ให้สมบูรณ์ไว้ 7 ประการ กล่าวคือ

1. วัตถุประสงค์โดยกำหนดให้นำ “การศึกษา” มาเป็นเครื่องมือสร้าง ฐานความรู้ โดยกำหนดไว้ในพันธกิจของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้ชัดเจน

2. มาตรฐาน การบริหารการศึกษาต้องจัดทำให้เป็นมาตรฐานสากล รวมทั้งการจัดทำ คู่มือการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จให้เป็นเอกสารสำหรับหน่วยงานอื่น ใช้ประโยชน์

3. ผู้ร่วมงานหรือหุ้นส่วน : การทำงานต้องทำงานกับบุคคลหลายฝ่าย จึงจะสามารถ ให้บริการในฐานะ “แหล่งเรียนรู้” ได้อย่างเต็มที่

4. ทรัพยากร: ชีตความสามารถ และบุคลากรของแหล่งเรียนรู้ต้องร่วมมือใกล้ชิดกับ นักวิชาการอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้

5. การฝึกอบรม : การฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องและบุคลากรของแหล่งเรียนรู้ต้อง รับการอบรมและทำงานร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มพูนพัฒนาศักยภาพของตน

6. ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชาติ โดยใช้ประโยชน์ของข้อมูล ข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ และประชาชนทุกคนจากทุกแห่งของประเทศต้องมีโอกาสได้ เข้าถึงข้อมูลของ แหล่งเรียนรู้ได้ แหล่งเรียนรู้ทุกพื้นที่ต้องสามารถประสานเชื่อมโยงกันในอันที่จะสร้างและขยายเพื่อ เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชาติ ตลอดจนระดับนานาชาติ

7. การวิจัย : การวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานข้อมูลให้แหล่งเรียนรู้ได้ ปรับสภาวะการทำงาน การเตรียมความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์เพื่อ การบริการให้สอดคล้อง กับกลุ่มผู้เรียนรู้ซึ่งหลากหลาย

นาตยา ปิณฑานนท์ และคณะ (2543 : 131 - 132) กล่าวว่า ในการจัดแหล่งเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้เรียนเอง ตามทฤษฎีการเรียนรู้ จากชุมชนที่มีแนวคิดที่ว่า

1. การเรียนรู้โดยพื้นฐานเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทั่วไปเรา จัดระบบการเรียนรู้ ตามสภาพสังคมที่เราอยู่ ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่อยู่ในชุมชนที่โรงเรียน ตั้งอยู่

2. ความรู้ต้องบูรณาการกับชีวิตในชุมชน ความรู้ที่แท้จริงต้องมีการบูรณาการทั้งการปฏิบัติ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมและรอบรู้ในชุมชนที่ตนอยู่อาศัย
3. กระบวนการเรียนรู้และการเป็นสมาชิกชุมชน เป็นสิ่งที่แยกออกจาก กันไม่ได้ ชุมชนกำหนดสิ่งที่จะให้เราเรียนรู้ และสิ่งที่เราเรียนรู้ก็กลับคืนสู่ชุมชนด้วย
4. ความรู้และการปฏิบัติแยกจากกันไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ที่เราจะเรียนรู้ อะไรโดยไม่เคยลงมือทำ ในขณะที่เราทำอะไรได้เพราะเราได้เรียนรู้แล้ว
5. การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ การได้ร่วม ลงมือปฏิบัติจริง ในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเองและทำให้ชุมชน กลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้

จากการศึกษาความเป็นมา แนวคิดและหลักในการจัดแหล่งเรียนรู้ที่ กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดแหล่งเรียนรู้ให้เป็นแหล่งข้อมูล กิจกรรม และกระบวนการจนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการศึกษาต่อเนื่อง ควรให้ออกาสแก่ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ ความรู้และทุกอาชีพ มีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ หาความรู้เพิ่มเติม ตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถ โดยจัดให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียน มีประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงถึงกัน จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างมีความสุข แหล่งเรียนรู้ หมู่บ้านจะเป็นศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตของท้องถิ่นที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “แหล่งเรียนรู้” ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

ประเวศ วะสี (2557: 3) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับและถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จำเป็นสำหรับในการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

จันทรา อ่อนระหง (2550 : 10) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งหรือที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพหรือสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนที่มีกำหนดเวลายืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ (2550 : 11) ให้ความหมายของคำว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งวิชาการที่เป็นตัวบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสามารถนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สายนต์ ไพโรชาญจิตร, 2544 : 3) ได้กล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ว่าเป็น “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” อันอาจเป็น สถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มี

รูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน มีการประเมินและ การวัดผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียนห้องเรียนนั้น ซึ่งมีการจัดแหล่งเรียน รู้อยู่มากมายทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเป็นการเฉพาะแตกต่าง กันออกไปไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์สวนพฤกษาศาสตร์หรือแม้แต่หอสมุดแห่งชาติ และอุทยาน ประวัติศาสตร์

จากการศึกษาความหมายของแหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยาการ ประสบการณ์ตรง วัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น สมาคม บุคคล สถานที่ สถาบัน หน่วยงาน และวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณี หรือ การดำรงชีวิตในชุมชนในท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับแหล่งเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2556: 11-12) ได้กำหนดให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ เพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักและสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์และที่ประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี ละคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไป พร้อมกันจากสื่อการเรียนและแหล่ง วิทยาการประเภทต่างๆ
6. จัดการเรียนรู้อให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสาน ร่วมมือกัน บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 22 ได้ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” และ

มาตรา 24 (5) ได้ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้สถานศึกษาต้องดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ” (ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2556 : 11-12)

ดังนั้น แหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญ โดยเป็นแหล่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ สร้างความรู้ ความคิดวิชาการ และประสบการณ์ ปลุกฝังค่านิยมรักการอ่าน สร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่สากล เสริมสร้างประสบการณ์ตรง ส่งเสริมศักยภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน หรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน สามารถทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และสัมผัสกับสิ่งที่ศึกษาได้ตรงกับความจริง สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพิ่มพูนทักษะในการสร้างความรู้ ทักษะการสังเกต ทักษะการบันทึกข้อมูล และส่งเสริมความหมาย และเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น และการไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ สามารถปลุกฝังเจตคติให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนต่อสังคมหรือกลุ่มเพื่อน (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2556: 50) เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้น นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ (พรทิวา ปลัดศรีช่วย, 2556: 61)

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 1 - 4) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่มีศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความสำเร็จได้ประกอบด้วย

1. การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. การมีความสามารถที่จะรับถ่ายทอด และพัฒนา เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม
4. การมีความสามารถในการแก้ปัญหาและเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ
5. การรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ
6. ความตระหนักในการมีส่วนร่วมที่จะรักษาวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การปกครองระบอบประชาธิปไตย และคุณธรรมตามหลักศาสนา

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้เต็มศักยภาพ ดังนี้ (ทัศนีย์ อันติมานนท์, 2553 : 15-16)

1. จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การวางแผนการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติจริงให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระเนื้อหาความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม รวมถึงสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าว สามารถจะเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุกเวลาตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียนจึงควรมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพียงพอ และทันสมัย ตอบสนองผู้เรียนให้มากที่สุด ดังที่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 65 - 66) กล่าวถึง การดำเนินการในการจัดแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรมีโครงการ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีห้องสมุด
2. จัดให้มีห้องโสตทัศนศึกษา ห้อง Sound Lap ที่พร้อม
3. จัดให้มีห้องอื่นๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น ห้องพุทธศาสนา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปวัฒนธรรม ห้องเกียรติภูมิ ห้องปฏิบัติการของหมวดวิชา ฯลฯ ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. ควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นเอกเทศ จากการสอนตามปกติ เพื่อให้นักเรียนใช้ปฏิบัติการตามความสนใจ

5. จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศตามเพื่อการเรียนรู้และข้อมูล เทียบกับแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

นอกจากนี้ในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รอบด้านจึงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งองค์ประกอบที่ควรพิจารณาแหล่งเรียนรู้คือ บรรยากาศ สถานที่ กิจกรรม ผู้ดำเนินการบริหารจัดการที่ดี

ความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ซึ่งบางคนก็มีมาก บางคนก็น้อย และความคิดสร้างสรรค์นอกจากจะเกิดมาเฉพาะตัวบุคคลแล้วยังสามารถเกิดขึ้นได้จากการสะสมประสบการณ์ ตลอดจนการแก้ปัญหา ต่างๆ ได้มีผู้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

Torrance (1963 : 47) กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหา ด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากลำดับขั้นการคิดอย่างปกติธรรมดาเป็น

ลักษณะภายในของบุคคลที่จะคิดหลายแง่หลายมุม ประสมประสานกันจนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์”

Guilford (1967 : 138) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคล เป็นการคิดที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดหลายแง่หลายมุม และกล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความคล่องแคล่วในการคิด คือ ความสามารถของบุคคลในการหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีคำตอบในปริมาณที่มากในเวลาจำกัด
2. ความคิดยืดหยุ่นในการคิด คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง
3. ความคิดริเริ่ม คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดหาสิ่งแปลกใหม่และเป็นคำตอบที่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น
4. ความคิดละเอียดลออ คือ ความสามารถในการกำหนดรายละเอียดของความคิดเพื่อป้องกันวิธีสร้างและการนำไปใช้

หลักความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด มุ่งไปที่ความสามารถของบุคคลที่จะคิดได้ รวดเร็ว กว้างขวาง และมีความคิดริเริ่ม ถ้ามีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความคิดนั้นๆ สิ่งเร้าที่จะมากระตุ้นให้เกิดความคิด มีอยู่ 4 ชนิด

1. รูปภาพ
2. สัญลักษณ์
3. ภาษา
4. พฤติกรรม

กิลฟอร์ด กล่าวโดยสรุปว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถด้านสมองที่จะคิดได้หลายแนวทางหรือคิดได้หลายคำตอบ เรียกว่า การคิดแบบอเนกนัย

Rawlinson (1971) ได้ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ เป็นสองระดับ คือระดับแรก หมายถึง การแสดงจินตนาการ หรือความรู้สึกอิสระในเรื่องที่สนใจอย่างจริงจังและในระดับสูง หมายถึง การค้นพบและการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา

De Bono (1982) หมายถึง ความสามารถในการคิดนอกกรอบ (lateral thinking) เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้หลายๆ แนวคิด และนำแนวคิดเหล่านี้ไปพัฒนาต่อเพื่อให้สามารถใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้

จารุวรรณ ปะกัง (2551 : 9) ได้สรุปความหมายความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าหมายถึงความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายแง่มุม เรียกว่า ความคิดแบบอเนกนัย ซึ่งทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิมเป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัว เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ จนเกิดปฏิกิริยาตอบสนองให้เกิดความคิดเชิงจินตนาการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์อันนำไปสู่การประดิษฐ์หรือคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ หรือเพื่อการแก้ปัญหาซึ่งจะต้องอาศัยการบูรณาการจากประสบการณ์และความรู้ทั้งหมดที่ผ่านมา

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551 : 177) ได้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าหมายถึงความสามารถในการจินตนาการและรวบรวมความรู้ความคิดเดิมอย่างหลากหลายและรวดเร็ว แล้วสร้างเป็นความรู้ ความคิดใหม่ของตนเอง สามารถคิดนอกกรอบได้มีผลงานการคิด สามารถริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานหรือสิ่งใหม่ๆ ได้

โดยสรุปจากนักวิชาการประมวลได้ว่าความคิดสร้างสรรค์สร้างขึ้นได้มิใช่เป็นเพียงพรสวรรค์เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถที่เกี่ยวกับความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดละออ อีกมิติหนึ่งคือ มิติด้านจิตใจและบุคลิกภาพ ที่ประกอบด้วย ความอยากรู้อยากเห็น ความกล้าเสี่ยง กล้าคิด และความมุ่งมั่นอดทน โดยที่ความคิดคล่องแคล่วเป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีคำตอบที่ครอบคลุมหลายมิติ ยืดหยุ่น เป็นความสามารถในการค้นหาคำตอบได้หลายประเภทหลายทิศทาง มีความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ สามารถจินตนาการสิ่งใหม่ ความสามารถในการสังเคราะห์แนวคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดที่มีอยู่เดิม กล้าคิด กล้าเสี่ยง รวมทั้งใจกว้างยอมรับความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ กล้าทดลอง มีความอยากรู้อยากเห็น เป็นพฤติกรรมของการตอบสนอง รวมทั้งพฤติกรรมอยากรู้อยากเห็น สงสัย ประหลาดใจ และไวต่อสิ่งที่พบเห็นและแสดงออก รักการศึกษาค้นคว้า มีความกระตือรือร้นที่จะซักถามค้นหาสิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นในตนเองในการคิดและการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่างๆ และสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะคิดได้หลายทิศหลายทาง หรือคิดได้หลายคำตอบ และความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆโดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป และความคิดสร้างสรรค์นี้อาจเป็นความคิดใหม่ผสมผสานกับประสบการณ์ก็ได้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ทำการศึกษาในเรื่องทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

Davis (กรมวิชาการ. 2544 : 6-7 ; อ้างอิงจาก Davis. 1973) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม

1. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น ฟรอยด์ และคริส ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตใต้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกรับผิดชอบทางสังคม (Social conscience) ส่วน คูไบ และรัค ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาแนวใหม่ กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างความรู้สึกกับจิตใต้สำนึก ซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

2. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการ

เสริมแรง การตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังเน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือการโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งเร้าต่างๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่ หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้คือผู้ที่มีสัจการแห่งตน คือรู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตนมนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมาได้อย่างเต็มที่นั้นขึ้นอยู่กับ การสร้างสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ได้แก่กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่า ประกอบด้วยความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นความคิดและการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

4. ทฤษฎีอูต้า (AUTA) ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนและสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบอูต้าประกอบด้วย

4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคล และเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4 การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองและพยายามใช้ตนเองเต็มศักยภาพ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่างๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเอง และมีความคิดที่ยืดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้ จะผลักดันให้บุคคลสามารถดึงศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองออกมาใช้ได้

ทฤษฎีของ Taylor (1964 : 241-245) ได้ให้ข้อคิดของทฤษฎีว่า ผลงานของความคิดสร้างสรรค์ของคนนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นขั้นสูงสุดเสมอไป คือ ไม่จำเป็นต้องคิด ค้นคว้าประดิษฐ์ของแปลกใหม่ที่ไม่มีใครคิดมาก่อนเลย หรือสร้างทฤษฎีที่ต้องใช้การคิดค้นด้านนามธรรมอย่างสูงยิ่ง แต่ความคิดสร้างสรรค์ของคนนั้นอาจจะเป็นขั้นใดขั้นหนึ่งใน 6 ขั้น ต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้นสุด เป็นสิ่งธรรมดาสามัญ เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของตัวอย่างอิสระ ซึ่งพฤติกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยความคิดริเริ่มและทักษะแต่อย่างใด คือเป็นแต่เพียงให้กล้าแสดงออกอย่างอิสระเท่านั้น

ขั้นที่ 2 เป็นงานที่ผลิตออกมาโดยที่ผลงานนั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะบางประการแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างสรรค์เป็นขั้นที่แสดงถึงความคิดใหม่ของคุณคน ไม่ได้ลอกเลียนแบบมาจากใคร แม้วางงานนั้นจะมีคนอื่นคิดไว้แล้วก็ตาม

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นความคิดสร้างสรรค์ ขั้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ โดยไม่ซ้ำแบบใครเป็นขั้นที่ผู้กระทำได้แสดงให้เห็นความสามารถที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นการพัฒนา ปรับปรุงผลงานในขั้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นที่ 6 เป็นขั้นความคิดสร้างสรรค์สุดยอด สามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูงสุดได้ เช่น ชาร์ลดาร์วิน คิดตั้งทฤษฎีวิวัฒนาการ เป็นต้น

ทฤษฎีความคิดสองลักษณะทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองมนุษย์โดยตรง เพราะความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการทำงานของสมองซีกขวา ซึ่งทำหน้าที่คิดจินตนาการ คิดแปลกๆ ใหม่ๆ ความซาบซึ้งในดนตรี ศิลปะ วรรณคดี เป็นต้น ส่วนสมองซีกซ้ายเป็นส่วนที่คิดและทำงานออกมาเป็นรูปธรรม เช่น การวิเคราะห์ การหาเหตุผลกฎเกณฑ์ เป็นต้น

สมองซีกซ้าย

สรรหาถ้อยคำ

วิเคราะห์

ใช้เหตุผล

เชิงตรรกวิทยา

ความแบ่งแยก

มีกาลเวลา

โน้มเอียงเข้าหากฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

สมองซีกขวา

ไม่มีถ้อยคำ

สังเคราะห์

หยั่งรู้เอง

ความคิดเชิงสร้างสรรค์

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ไม่มีกาลเวลา

โน้มเอียงเข้าหากฎเกณฑ์และของดนตรีและศิลปะ

จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีในตัวบุคคลทุกคน และสามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยอาศัยการเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้ออำนวย

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

เพื่อทำความเข้าใจร่วมอันในการวิเคราะห์เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเสนอความหมายและหลักการสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้คำนิยามต่างกัันดังนี้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวชุมชน

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 :24) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าเป็นกระบวนการปรึกษาหารือร่วมมือกัน เพื่อวิเคราะห์หรือชี้ชัด (Identify) ตัวปัญหาให้ได้และชุมชนจะต้องมาร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและหาวิธีแก้ปัญหาคือหาที่เขาเห็นว่าเป็นไปได้ไปจนถึง

ลงมือปฏิบัติ และการประเมินผลกิจกรรมที่ได้ทำไปแล้ว หลังจากนั้นก็เริ่มกำหนดปัญหาและวางโครงการใหม่เป็นวงจรเช่นนี้ไปเรื่อยๆ การที่ชุมชนจะทำได้เขาต้องได้รับรู้ หรือเข้าถึงโครงการ และขั้นตอนของการดำเนินงาน ของรัฐในรูปของการสื่อสารหรือ สัมพันธภาพสองทาง (two-way communication) กันอย่างเปิดเผย การมีส่วนร่วมมิใช่เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการวางแผนหรือตัดสินใจจากหน้าที่เท่านั้น

สากล สถิติวิทยาหันท (2532 : 116) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วยการให้ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการดำเนินการ การปฏิบัติการและผลประโยชน์ของการพัฒนานั้นๆ การมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึง สถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของชุมชนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบถึงตัวชุมชนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับในความสามารถของชุมชน เป้าหมายว่า สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและมีการชี้แนะในทางที่ถูกต้อง

สุภากร จันทวานิช (2553 : 1) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นวางแผนการตัดสินใจดำเนินการ การติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยที่ผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ (Actor) หรืออยู่ในฐานะผู้รับผลประโยชน์ (Beneficiary) ก็ได้

กรมทรัพยากรน้ำ (2557: 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

กิตติภูมิ พิญโญ (2561) อธิบายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือ ร่วมใจ ประสานงาน ความรับผิดชอบ หรือหมายถึงการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยดำเนินการอย่างถูกจังหวะและเหมาะสมตั้งด้วยความรู้สึก ผูกพันและสามารถเชื่อถือได้

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2561) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

นอกจากนี้ สถาบันพระปกเกล้าได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิด

โอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และประเทศ (สถาบันพระปกเกล้า, 2562)

ยังมีนักวิชาการอีกหลายคนได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ตัดสินใจ ประเมินผล รับผิดชอบด้วยกันโดยใช้หลักการ แนวคิด วิทยาการที่เหมาะสมกับสภาพเพื่อนำสู่แนวปฏิบัติที่ดีต่อไป โดยจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเป็น 3 ระดับคือ 1) อาจเป็นเพียงขั้นพื้นฐานของการรับรู้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย หรือ 2) ขั้นการดำเนินการ ติดตาม และประเมินผล และ 3) ขั้นของการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และควบคุม หากทุกขั้นตอนมีส่วนร่วมโดยโปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นหลัก มิใช่เพียงเรื่องของงบประมาณ การแบ่งพรรคพวก การแย่งชิง ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มจะส่งผลดีต่อสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมมีความสำคัญกล่าวคือ เป็นรากฐานที่ก่อเกิดมาจากความเข้าใจ ไว้วางใจ ขจัดความขัดแย้ง มีกระบวนการในการตัดสินใจ มีความรู้สึกร่วม และความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยร่วมกันคิด ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชุมชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปรัชญา เวทสาร์ซซ์ (2528 : 5) ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า เป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องของชุมชน โดยการใช้ความพยายาม หรือ ใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรม ซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน และองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. มีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ

แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา เป็นต้น

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะเน้นเรื่องการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ริเริ่ม ร่วมพิจารณาตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมกระทำ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ และร่วมกันบำรุงรักษามากกว่าการร่วมสมทบในรูปแบบอื่นๆ แม้อย่างคงอยู่ในหลักการที่จะให้ร่วมสมทบเรื่องวัสดุ เงิน แรงงานก็ตาม

ยิวัดน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ยังระบุไว้ดีกว่า การทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหา อันมีผลกระทบต่อตัวของชุมชนเองและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2543 : 26) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจการต่างๆ ของชุมชนเพื่อการพัฒนาชนบท โดยระบุว่าความหมายของการมีส่วนร่วม ครอบคลุมทั้งความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจการของชุมชนเป็นจุดหมายของการพัฒนา การพึ่งตนเองได้ของคนในชนบท ดังนั้น การพัฒนาจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ ของชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้และการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนา

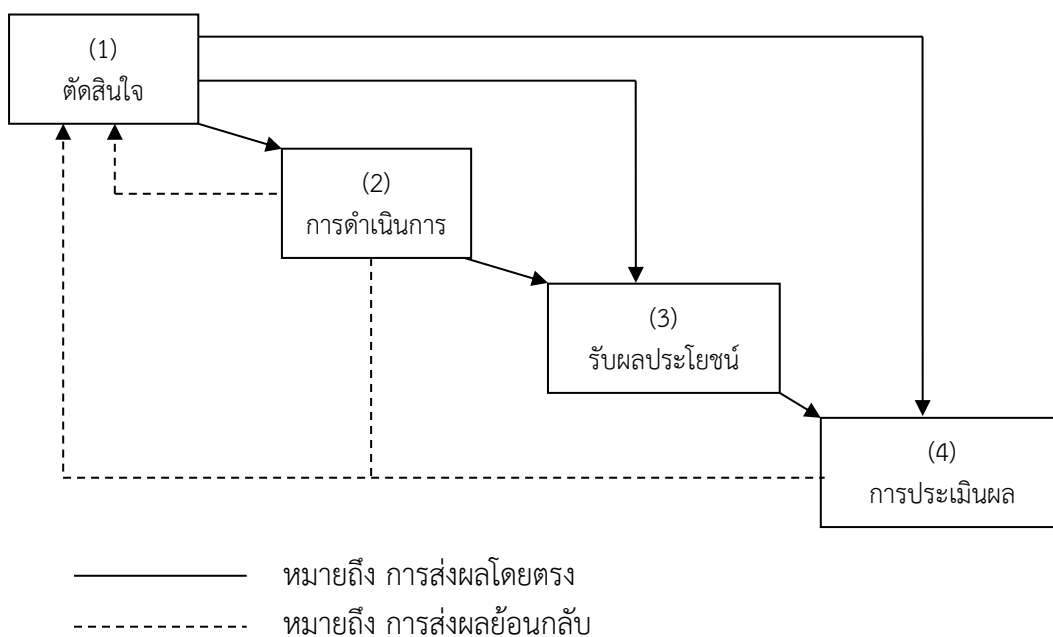
สากล สติวิทยานันท์ (2532 : 166) กล่าวว่า การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ต้องถิ่นเกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความกังวลร่วมกัน โดยเกิดจากปัจเจกบุคคล
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันมุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การมีส่วนร่วมยังเกิดแนวคิดอื่น คือ ความศรัทธา ความเกรงใจ และอำนาจบังคับ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังเป็นแนวความคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยให้ชุมชนช่วยตนเองได้ (Help the People to Help Themselves)

กรมทรัพยากรน้ำ (2557: 3) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่ครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้ตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกันอีกด้วย

ขั้นตอนและลักษณะของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980: 85) ได้จำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 เรื่อง คือ การตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินการ (Implementation) การรับผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ดังแผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ที่มา : โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and uphoff, 1980: 85)

จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตัดสินใจมาก ดังจะเห็นได้จากภาพจุดเริ่มต้นอยู่ที่ (1) คือ การตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อขั้นตอนที่ (4) คือ การประเมินผล และการประเมินผลที่ได้จะมีผลย้อนกลับไปที่การดำเนินการหรือการปฏิบัติงานและการตัดสินใจด้วย ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการ จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการประสานงานขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์กรต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นนอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว จะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นผลประโยชน์ในทางบวก

และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลบัน สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้

ทั้งนี้ อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 49) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ชุมชน มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็น ขั้นตอนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ชุมชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

ส่วน ชาญวิทย์ โพธิ์เจริญ (2550) ได้อธิบายขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 143) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนามี 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาพร้อมทั้งลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีส่วนได้เสียเนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง

2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุ ตลอดจนที่มาของปัญหาทั้งนี้ เพราะปัญหาเป็นผลเบี่ยงปลายจากเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาเบื้องต้น การค้นหาต้นตอของเหตุย่อมง่ายต่อการดำเนินการในการแก้ปัญหาอื่นๆ

3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเลือกและการวางแผนในการแก้ปัญหาความหลากหลายของแผนในการแก้ปัญหาย่อมถูกคัดเลือกเพื่อนำสู่การปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการเลือกแผนจึงมีความสำคัญยิ่งในผลของงาน

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนที่กำหนดขึ้น แผนที่น่าไปสู่การดำเนินการต้องได้รับความร่วมมือทุกฝ่าย เพราะเป็นการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่นำสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530 : 61-63) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในการพัฒนาชนบท มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาชุมชน หรืออาจเรียกว่า ขั้นการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในชุมชน รวมตลอดถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาด้วยสำหรับใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาชุมชนชนบทอื่นๆ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยมีการรวมกลุ่มกันอภิปรายถกเถียงแสดงความคิดเห็น ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อวางแผนพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนหรือวิธีการที่ได้ร่วมกันตัดสินใจมาแล้วจากขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผลงาน ในขั้นนี้เจ้าหน้าที่พัฒนาและชาวบ้านจะร่วมกันกำหนดขั้นตอนย่อยต่างๆ ในการทำงานประเมินผล ตลอดจนดูแลปัญหาข้อขัดข้องที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างประเมินผลเพื่อที่จะได้แก้ไขได้ทันที่

ศกุนต์ สายบุญลี (2537 : 56) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการรับรู้ ในการได้รับข่าวสาร ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะรู้ข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง ความรู้หรือวิชาการต่างๆ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นการตกทอดทางสติปัญญาของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่งอันเป็นสิ่งสาธารณะ

2. ร่วมคิด จากการได้รับรู้มาสู่การขบคิด พิจารณา มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเสวนาแลกเปลี่ยนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพ

3. ร่วมตัดสินใจ มีโอกาสที่จะตัดสินใจรับหรือไม่รับกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกับชีวิตตน อันถือว่าหากมนุษย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันแล้วผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการสอดคล้องกับปัญหา เกิดความรักความหวงแหนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และต้องดูแลรักษา ขั้นตอนนี้จะดูเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

4. ร่วมวางแผนและดำเนินการ การวางแผนร่วมกันและการดำเนินการร่วมกันย่อมมีพลังอย่างมหาศาลในการทำให้โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ได้รับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

5. ร่วมประเมินผล ประเมินค่ากิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการแล้วหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

6. ร่วมรับผิดชอบ การคงอยู่ของกิจกรรมนั้น ไม่มีใครปฏิเสธว่าเป็นผลมาจากการรับผิดชอบและการปฏิบัติดูแลรักษาร่วมกัน สำหรับสิ่งที่เกิดผลเสียหายหากมีการรับ “ผิด” เราก็จะพบกับสิ่งที่ “ชอบ” พลวัตรของกิจกรรมก็จะต่อเนื่องต่อไปเช่นกัน

7. ร่วมรับผลประโยชน์ในงานพัฒนาชุมชน ผลของกิจกรรมย่อมตกแก่สมาชิกชุมชน ส่วนชุมชนจะกระจายผลประโยชน์ไปสู่สมาชิกของชุมชนแต่ละคนอย่างไร ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชนนั้น เช่น อาจใช้วิธีเฉลี่ยผลประโยชน์ ใช้เกณฑ์แบ่งปันตามสัดส่วนของทุน แรงงาน การจัดการหรือตามผลงาน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการบริหารงานด้านอื่นๆ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น การตัดสินใจเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้กระทำการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาจึงจะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนหรือองค์กร ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นด้วยตนเองได้ ต่อไปนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมกับการบริหารงาน ซึ่งแนวทางดังกล่าวถือเป็นหัวใจของการพัฒนาท้องถิ่นอีกแนวทางหนึ่งเช่นกัน

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยแต่ละปัจจัยให้ความเหมาะสมและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของแต่ละระดับ เช่น สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตลอดจนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหรือปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีผู้ศึกษาค้นคว้าในหลายท่านดังนี้

ชูเกียรติ ภัยลี (2536 : 19-21) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ปัจจัยดังนี้

1. ด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ
2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และความยาวนานในการอยู่อาศัย
3. ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ดังต่อไปนี้
 1. ชุมชนต้องมีเวลาว่างพอที่จะมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มได้กำหนดไว้
 2. ชุมชนต้องไม่เสียเงินทองมากเกินไปกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทน
 3. ชุมชนต้องมีความสนใจในสิ่งที่ตนหรือกลุ่มจะต้องกระทำ
 4. ชุมชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย
 5. ชุมชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่มีผลก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด คือ แรงจูงใจ และภาวะของบุคคล (ผู้นำ) ตลอดจนบุคคลต้องมีคุณสมบัติของการมีส่วนร่วมด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาสโลว์เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาความต้องการของมนุษย์โดยพยายามกำหนดว่าอะไรที่เป็นเหตุทำให้มนุษย์สร้างและรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ ต่อมามาสโลว์ได้กำหนด แนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) โดยเนื้อหาที่สำคัญของทฤษฎีนี้มีดังนี้ (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2552 : 199)

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ซึ่งความต้องการนั้นมีอยู่มากมายหลายอย่าง และความต้องการจะมีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

2. ความต้องการเหล่านั้น อาจจัดลำดับขั้นได้ 5 กลุ่ม จากลำดับความต้องการขั้นพื้นฐานไปสู่ความต้องการขั้นสูง ดังนี้

2.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานในปัจจุบัน เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

2.2 ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.3 ความต้องการทางด้านสังคม เป็นความต้องการที่จะมีเพื่อน มีกลุ่ม มีคนที่เรารัก ไว้วางใจและรักเรา เพราะธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยว

2.4 ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ คือ ต้องการให้คนอื่นเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ และยอมรับในความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่

2.5 ความต้องการที่จะสมหวังในชีวิต บรรลุถึงสิ่งที่เป็นสุดยอดปรารถนา (Self-Realization หรือ Self-Actualization) โดยใช้ความสามารถสูงสุด เพื่อให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังในชีวิต ซึ่งผู้บริหารจะช่วยตอบสนองความต้องการส่วนนี้ได้ โดยการมอบหมายงานที่ยากและท้าทายให้

3. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เกิดเป็นแรงจูงใจในอีกต่อไป ความต้องการจะเคลื่อนต่อไปสู่ความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์นี้ มุ่งอธิบายเนื้อหาของการจูงใจว่าสาเหตุของพฤติกรรมมาจากสภาพภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความต้องการต่างๆ เมื่อความต้องการในแต่ละระดับได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว จะกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในระดับสูงขึ้นไปอีก มัลลิกา ต้นสอน (2544 : 35) กล่าวว่า ถ้าความต้องการของบุคคล ไม่ได้รับการตอบสนอง อาจก่อให้เกิดความไม่พอใจ ความคับข้องใจ ความเครียด หรือความขัดแย้งขึ้นได้ ซึ่งจะส่งผลทางลบต่อการบริหารงาน

วันชัย โกลละชุต (2561) กล่าวถึง แรงจูงใจและภาวะของผู้นำ ตลอดจน คุณสมบัติของบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. แรงจูงใจ คือ สิ่งที่กระตุ้นเพื่อก่อให้เกิดการกระทำของพลังในบุคคลแล้ว ส่งผลต่อการแสดงซึ่งพฤติกรรมและการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายหลักที่ต้องการ เพราะแรงจูงใจมีผลต่อกระบวนการทำงานของคนในทิศทางแห่งประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ต้องการลักษณะของแรงจูงใจที่แต่ละบุคคลต้องการนั้นจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบุคคลและธรรมชาติแห่งความ

ต้องการของแต่ละบุคคลด้วย อีกทั้งแรงจูงใจของแต่ละคนนั้น จะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยเป็นไปตามความปรารถนา ความคาดหวัง และจุดมุ่งหมายต่างๆ ของตนเอง

ทั้งนี้แรงจูงใจมีความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วม จนมีคำกล่าวว่า “ผู้บริหาร ที่ดี คือผู้ที่สามารถทำงานสำเร็จได้โดยผู้ร่วมงาน นั้นหมายถึง องค์กรหรือผู้บริหารขององค์กรต้องให้ความสำคัญแก่เรื่องแรงจูงใจและนำมาใช้ในกิจการต่างๆ ของงาน เพื่อส่งผลให้เกิดสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 การร่วมมือร่วมใจเพื่องาน
- 1.2 ความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กร
- 1.3 การเกื้อหนุนให้เกิดระเบียบ ขอบบังคับ เพื่อผลในการกำกับควบคุมคนในองค์กร
- 1.4 เกิดความสามัคคีในองค์กรหรือกลุ่ม
- 1.5 ความเข้าใจต่อนโยบายและวัตถุประสงค์ร่วมกันของบุคคลในองค์กร
- 1.6 สร้างความคิดใหม่เพื่อองค์กร
- 1.7 มีศรัทธาความเชื่อมั่นต่อตนเองและกลุ่ม

2. ภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือบุคคลในองค์กร ในทิศทางของกระบวนการตัดสินใจ เพราะหากกระบวนการตัดสินใจผิดพลาดก็อาจทำให้ไม่บรรลุความสำเร็จได้ การตัดสินใจในระดับผู้นำขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ คือ การยอมรับและให้ความร่วมมือแก่สมาชิกในกลุ่ม และความตั้งใจ คือ เหตุผลทางอารมณ์และอิทธิพลของผู้นำ

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่

2.1 การเรียนรู้ในกิจกรรมของตนหรือหน้าที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้จะส่งผลต่อความรู้สึกในการอยากรู้ อยากเข้าใจ และอยากเข้าไปมีส่วนร่วม

2.2 สไตล์การทำงานของแต่ละบุคคล เป็นโอกาสของการเลือกเพื่อให้ตนเองก้าวต่อไปหรือให้การสนับสนุน

2.3 ความมีอารมณ์ที่มั่นคง เรียนรู้ที่จะเจียบ

2.4 การยอมรับจุดอ่อนของตนเอง หรือความบกพร่องต่างๆ ของตนเอง

2.5 การจักตนเอง หมายถึง รู้จุดแข็งที่ตนเองมีอยู่หรือศักยภาพของตนเอง

2.6 มีความคิดเห็นในเชิงทะเยอทะยาน โดยเป้าหมายเป็นที่น่าทดลองเสี่ยงเพื่อความสำเร็จในงานของตนเอง

2.7 สามารถสร้างข่ายงานได้โดยมีการพึ่งพาต่อกันทั้งระหว่างเพื่อน ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชา

2.8 สามารถเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มให้ว่ามีขั้นตอนอย่างไร

2.9 ถือความซื่อสัตย์เป็นแบบแผนการทำงาน

ส่วนคุณสมบัติของบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วมมีหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น การรู้จักหาแนวคิดและวิธีการทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นเสมอและตลอดเวลา แสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเอง รู้จักใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ สำนึกถึงการสูญเสียและเห็นคุณค่างานทุกส่วนและหน้าที่เป็นอย่างดี วางแผนงานไว้ล่วงหน้าโดยมีระยะเวลากำกับ มีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ ไม่บ่น เป็นสมาชิก

ที่ดีและเป็นผู้นำที่ดีด้วย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สร้างแรงกระตุ้นต่อ ตนเองและรู้ว่าอะไรคือแรงจูงใจ ปรับและรับทั้งความคิดเห็นในทุกๆระดับ สนใจงานที่ทำ แทนการพยายามหางานทำที่สนใจ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ว่ารูปแบบใด ลักษณะขั้นตอน หรือการ ได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมและปัญหาอุปสรรค ที่ทำให้ชุมชนไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วยเหลือ แสดงความคิดเห็น แนะนำกิจกรรมต่างๆ ก็จะทำให้การจัดการในท้องถิ่นนั้นเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุมชนนั้น

วิธีการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมควรคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานทั้งสี่อย่าง คือ ช่องทางในการ เข้าถึงในการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีความจำเป็น หรือสำคัญ อย่างไรด้วยเช่นกัน การมีส่วนร่วมของชุมชน ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมซึ่ง ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการมิได้จำกัดเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งและการกระทำของบุคคลในเรื่อง ใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สืบทอดกันมา รวมทั้งความคาดหวัง ความผูกพัน และความสามารถของบุคคลที่เป็น ผู้กระทำซึ่งการมีส่วนร่วมด้านธุรกิจและด้านการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมจากผู้ร่วมงานจะ ทำให้มีประสิทธิผลดีขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

McGregor (1960 อ้างถึงใน เพียงใจ เรื่องฤทธิ์, 2550: 98) เป็นนักคิดทั้งในยุคนุษย์ สัมพันธ์ และพฤติกรรมศาสตร์ โดยทฤษฎีที่มีชื่อเสียงของ แมคเกรเกอร์คือ ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

ทฤษฎี X มีสมมติฐานว่าคนส่วนมากเกียจคร้าน ไม่อยากทำงาน ชอบหลีกเลี่ยงงาน แสวงหาแต่ความสบาย ดังนั้นต้องใช้วิธีบังคับ สั่งการ และควบคุมดูแลให้คนตามทฤษฎี X ให้ ทำงาน

ทฤษฎี Y มีสมมติฐานว่า การกระทำของมนุษย์นั้นไม่ได้เป็นผลของการบังคับ แต่เป็นการ กระทำที่เกิดจากความเต็มใจ คนแต่ละคนมีความคิดสร้างสรรค์ อยากทำงาน มีความรับผิดชอบใน ตนเอง และอยากมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นต้องดึงศักยภาพของบุคคลออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และจูงใจ คนอย่างเหมาะสมจะช่วยให้คนงานสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

โดยสรุปทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ จะเน้นด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้

1. มีแนวคิดว่ามนุษย์เป็นผู้ที่ชอบสังคมอยู่คนเดียวไม่ได้ต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใน ระบบสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีการพัฒนาตนเอง มนุษย์มักจะรู้จักตนเองดีและรู้จักขีด ความสามารถของตน

2. ผู้นำ ต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อประชาชนในชุมชน และควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้ ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้สึกรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย ทั้งที่เป็นเป้าหมาย ส่วนบุคคลและเป้าหมายส่วนรวม

3. ชุมชนแต่ละแห่งควรให้โอกาสแต่ละคนได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด ถ้าผู้นำสร้างบรรยากาศให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในงาน มีโอกาส แสดงความสามารถได้เต็มที่ส่งผลดีต่องานและความรู้สึกผูกพันกับชุมชน

Maslow (1973, p.217 อ้างถึงใน บัวผัน ชันตี, 2551, หน้า 172) นักจิตวิทยาได้ค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นตัวกำหนดค้นหาหรือความอยากและพยายามขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการตอบสนองและความอยากนี้ เกิดจากมนุษย์มีความจำเป็น (Need) ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์จะแสดงออกมาซึ่งความต้องการไม่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยที่สุดก็จะมีพื้นฐานที่เหมือนกันเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการระดับใด มากน้อยเพียงใด ซึ่งมาสโลว์ สรุปว่า

1. มนุษย์เรามีความต้องการและความต้องการนี้มีอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้วย่อมสิ้นสุดลงและความต้องการใหม่ในลำดับต่อไปที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดขึ้น
3. มนุษย์มีความต้องการลำดับชั้นของความสำเร็จจากต่ำไปหาสูงมาสโลว์ ได้ตั้งสมมติฐาน เรียกว่า ลำดับชั้นแบ่งความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) แบ่งได้ 5 ลำดับ ดังนี้

- 3.1 ความต้องการสิ่งจำเป็นทางร่างกาย (Physiological Needs)
- 3.2 ความต้องการในด้านความปลอดภัย (Safety Needs)
- 3.3 ความต้องการในด้านสังคม (Social or Belongingness Needs)
- 3.4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs)
- 3.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization or Self-actualization Needs) และมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่เหมือนกัน トラบใดที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ก็จะเกิดปัญหาความต้องการได้รับการตอบสนองก็จะเลิกสนใจ และมนุษย์สนองตอบความต้องการแตกต่างกัน ทางด้านปริมาณความต้องการระดับต่ำค่อนข้างมีขอบเขตจำกัด แต่ความต้องการระดับสูงมักจะไม่ค่อยมีขอบเขตจำกัด

ทฤษฎีพฤติกรรมของมนุษย์ Argyris (1957 อ้างถึงใน บัวผัน ชันตี, 2551, หน้า 172) พบว่าบุคคลจะมีวุฒิภาวะและบุคลิกเป็นของตัวเอง การมีส่วนร่วมจะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในด้านการตัดสินใจ การควบคุม การทำงาน และการใช้ความสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ แรงจูงใจและภาวะผู้นำแรงจูงใจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำ เพราะการมีแรงจูงใจในการทำงาน หรือมีส่วนร่วมในการทำงานใดๆ หากกระบวนการตัดสินใจไม่เป็นผลแล้ว จะส่งผลต่อการไม่บรรลุความสำเร็จได้

ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ของ Lewis A. Coser

1. ความขัดแย้งก่อให้เกิดทั้งทางบวกและทางลบ
2. ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ไม่มีกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสมานสามัคคีอย่างสมบูรณ์
3. ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ทั้งในความเกลียดและความรัก
4. ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้
5. ความขัดแย้งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

6. ความขัดแย้งยังสามารถทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มลดความเป็นปรปักษ์พัฒนาความซับซ้อนของโครงสร้างในกลุ่ม ทั้งในด้านความขัดแย้งและความร่วมมือและสร้างความแปลกแยกออกจากกับกลุ่มต่างๆ ได้

Vroom and Yetton (2007: 18) ได้เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่าเมื่อไร ควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและควรมีส่วนร่วม มากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจ ตัวแบบของวรูม และเยทตัน ได้เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรจะขึ้นกับธรรมชาติของปัญหาและสถานการณ์ ในการกำหนดรูปแบบและปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น วรูม และเยทตัน ได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. กฎกลุ่มแรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ
2. กฎกลุ่มที่สองเป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ดังนั้นพอจะกล่าวได้ว่าการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึง อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม จารีต ประเพณีและเหตุผลที่ติดตัวมาตั้งแต่เดิมว่าสามารถเอื้ออำนวย ต่อการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาที่ตนเองอยู่ได้ขนาดไหน เป็นการศึกษาถึงปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของบุคคลอีกประการหนึ่ง การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของสัมพันธภาพของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป เช่น ในชุมชนเห็นประโยชน์อย่างเดียวกันหันมาร่วมมือร่วมใจในการเข้ามาจัดการศึกษา เพื่อบุตรหลานของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งการที่แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคล นั้นเป็นสมาชิกอยู่ ความคาดหวังและคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ

ในด้านของ Pateman (1976: 159) ได้แบ่งทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้นำ จะเน้นความเป็นผู้นำของผู้บริหารและถือการให้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนเป็นเครื่องหมายของการประกันคุณภาพการบริหารงานที่ดี ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างของสถาบันเพื่อให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น
2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบให้มีส่วนร่วม เป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีวัตถุประสงค์ให้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการศึกษาและพัฒนาการทำงานที่มีต่อความรับผิดชอบทางการเมืองและสังคมนั้นๆ การไม่ยอมให้บุคลากรมีส่วนร่วมถือว่าการคุกคามต่อเสรีภาพของบุคลากร

อลัสแตร์ (Alustair, 1982: บทนำ) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร มิติที่สอง เป็นการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและการประเมินผล

Cohen and Uphoff (1976 : 7-26) กล่าวถึงมิติการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ประเภทหรือเรื่องของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ประเภท ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลกำไร และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

มิติที่ 2 กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่อาศัยในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ คนต่างถิ่น คน 4 กลุ่มดังกล่าวมีคุณลักษณะที่พิจารณาประกอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา การแบ่งกลุ่มในสังคมนั้น (เช่น กลุ่มชน เชื้อชาติ เผ่า ศาสนา ชั้น ภาษา แหล่งกำเนิด เป็นต้น) อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น ระยะทางที่พกกับ โรงเรียน สถานะภาพการถือครองที่ดิน สถานะภาพการได้รับการจ้างงาน

มิติที่ 3 เหตุที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ประเด็นได้แก่ พื้นฐานจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากแรงที่กระทำจากเบื้องบนหรือเบื้องล่างและแรงเสริมต่างๆ รูปแบบในการมีส่วนร่วมในรูปองค์กรและโดยตรงหรือโดยอ้อม ขอบเขตของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระยะเวลา และช่วงของกิจกรรม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การให้อำนาจและปฏิสัมพันธ์ของลักษณะต่างๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากความหมายและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์และอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ของบุคคล ดังนั้น การมีส่วนร่วมควรทำด้วยความสมัครใจและตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคซึ่งการให้สมาชิก เข้ามามีส่วนร่วมควรทำด้วยความสมัครใจ และตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคซึ่งการให้สมาชิกเข้ามามีส่วน ในการปฏิบัติอย่างแท้จริง จะทำให้บุคคล ชุมชน เกิดความรู้สึกว่าตนเองได้ลงทุน มีความผูกพัน และอุทิศพลังทุกอย่างเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และยังได้เห็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการกระทำของบุคคลที่เป็นสมาชิก ในท้องถิ่นได้แสดงพฤติกรรมในลักษณะต่างๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้นยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ วัฒนธรรมและความเชื่อของแต่ละบุคคลซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป

รูปแบบ ประเภท และลักษณะของการมีส่วนร่วม

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 113) ได้สรุปรูปแบบในการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (attendance at meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (financial contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (membership on committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (employees)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (material contribution)

While (1982 : 18) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและควรทำอย่างไร

2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เช่น การดำเนินงานตามที่ได้วางไว้
3. การแบ่งสรรผลประโยชน์จากโครงการที่ทำ

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 129) ได้วิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนาและชุมชนในการทำงานร่วมกันตามแนววัฒนธรรมว่า ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของพัฒนาการกับชุมชน ต้องมีลักษณะเฉพาะตัว คือ มีความสัมพันธ์แบบ partnership อันมีองค์ประกอบย่อย 3 ลักษณะ คือ เป็นลักษณะที่ต้องพึ่งพา อาศัยกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน เพราะฉะนั้นผลการพัฒนาออกมาไม่ดีก็ต้องรับผิดชอบ ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ลักษณะที่สอง เป็นความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน และลักษณะ สุดท้าย เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีประโยชน์ร่วมกัน ผลประโยชน์ไม่ขัดแย้งกัน หากแต่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ในรูปธรรมที่เป็นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา กับชุมชนจะเป็นรูปธรรม ที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์เรียกว่า เป็นความสัมพันธ์พลวัตร ในบางสถานการณ์มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนที่เสมอกันบางสถานการณ์ก็จะ เป็นเหมือนพี่น้องกัน

อนุภาพ ธีรลาภ (2528 : 21-22) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. บุคคลหรือทุกคนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม คือ จะต้องมีความศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ความสามารถในการค้นหาความต้องการ การวางแผน การจัดการ การบริหารองค์กร และการใช้ทรัพยากร

2. บุคคลหรือทุกคนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม

3. บุคคลหรือทุกคนต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม ทุกคนจะต้องมีความเต็มใจ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมไม่มีการบังคับ หรือผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วม

4. บุคคลหรือทุกคนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม คือ ทุกคนต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วมเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ทุกคนได้ร่วมตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการ

สากล สติวิทย์ยานัน (2532 : 166-167) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. เกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของสังคม

2. เกิดจากความเดือดร้อนและความไม่พอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ซึ่งจะช่วยเหลือผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม การวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3. จากการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มไปในทิศทางที่ต้องการ การตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบ ของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ

Woodcock (1989 : 76-117) ได้กล่าวถึงการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้นมีอยู่ 11 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสมดุลในบทบาท สมาชิกทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมต่องาน

2. มีเป้าหมายที่ชัดเจนและต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับรู้ในการตั้งเป้าหมายนั้นๆ โดยต้องเห็นพ้องต้องกัน

3. ควรเปิดเผยและกล้าเผชิญความจริง เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถแสดงเหตุผล ความคิดได้อย่างอิสระ
 4. การสนับสนุนและการไว้วางใจกัน จะทำให้สมาชิกผูกพันและรักงานที่เขารับผิดชอบ
 5. ความร่วมมือและความขัดแย้งจะช่วยให้ทุกคนเกิดการยอมรับในจุดอ่อนและจุดแข็งของกันและกัน และยังสามารถนำมาเป็นประสบการณ์ในการปฏิบัติได้
 6. ถ้ามีวิธีดำเนินการที่ดีจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม
 7. ผู้นำควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานใช้ศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน
 8. การตรวจสอบและการติดตามผลงานเป็นการทบทวนการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และคิดพัฒนาปรับปรุงงานอยู่เสมอ
 9. พัฒนาศักยภาพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในผลของงานที่จะเกิดขึ้น
 10. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อช่วยให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น
 11. มีการติดต่อสื่อสารที่ดี จะช่วยให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น
- McGregor (1960) กล่าวถึงการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องประกอบด้วย

1. บรรยากาศของการทำงานที่มีความสะดวกสบาย
2. สมาชิกมีความเข้าใจและยอมรับภารกิจของกลุ่ม
3. มีการแลกเปลี่ยนและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน
4. สมาชิกมีโอกาสและใช้ความคิดเห็นเพื่อให้มีส่วนร่วมกิจกรรมความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นเฉพาะเรื่องงานไม่มีการนำเรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง
5. มีความตระหนักอยู่เสมอในภารกิจ
6. มีการยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน การวิจารณ์เป็นไปอย่างเปิดเผย
7. มีการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา
8. มีการตรวจสอบเป็นระยะๆ

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์การ สมาชิกจะรู้สึกว่ามีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่มีส่วนร่วมปรึกษาหารือและช่วยกันแก้ปัญหาข้อขัดข้อง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงาน

บริบทชุมชนบ้านยาง

ชุมชนบ้านยาง แต่เดิมอยู่ในเขตจังหวัดราชบุรี เมื่อประมาณ พ.ศ. 2484 ทางราชการได้จัดแบ่งเขตตำบลต่างๆ ใหม่ ใช้คลองบ้านยาง (ท่าผาบางแก้ว) เป็นแนวเขต โดยให้ฝั่งเหนือขึ้นอยู่กับอำเภอเมืองนครปฐม ฝั่งใต้ขึ้นอยู่กับอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งฝั่งเหนือมีต้นยางขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในแถบนั้นจึงเรียกหมู่บ้านของเราว่า “หมู่บ้านยาง” ต่อมาได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นตำบล เรียกว่า “ตำบลบ้านยาง” ขึ้นกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง มีพื้นที่ทั้งหมด 18,174 ไร่ (23.70 ตร.กม.) อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองฯ เป็นระยะทาง 17 กม. สภาพพื้นที่เป็น

ที่ราบลุ่มและมีความอุดมสมบูรณ์ อาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกรรมโดยมีศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลบ้านยางอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐมซึ่งมีนายวัฒนา ใจซื่อ เป็นประธานศูนย์ฯ ได้มีการจัดการอบรมแก่เกษตรกรภายในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร 17 ไร่ ทำการปลูกและแปรรูปข้าวหอมปทุมธานี 1 ได้มีการจัดพื้นที่เพาะปลูกลักษณะเป็นสวนผสม เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการรักษาสมดุลธรรมชาติ รักษาสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักการหมักดินเข้ามาช่วยในการดูแลรักษาดิน “เลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช” เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยสังเคราะห์และสารชีวภัณฑ์ในนาข้าว เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ จัดพื้นที่เป็นศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ้านยาง เป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยภายในศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้จัดฐานการเรียนรู้จำนวน 5 ฐานด้วยกัน คือ 1) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) น้ำหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ 3) แปลงสาธิต ข้าว, ไม้ผล 4) การแปรรูป และ 5) การตลาด/เครือข่าย โดยเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้เด่นของเกษตรกรที่ใช้ ได้แก่ (ศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร, 2561)

1. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ
2. การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา
3. การผลิตเชื้อราบีวเวอร์เรีย
4. การผลิตน้ำส้มควันไม้
5. การทำนาโดยเน้นการใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สิริวรรณ ผอบแก้ว (บทคัดย่อ : 2551) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชนบทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชนบทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี และ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชนบทแต่ละกลุ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จำแนกตามอายุ สถานภาพ สมรส การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทของกลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 คน ได้มาจากกลุ่มสตรีชนบท ตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ดังนี้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลยางราก กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาตำบลยางราก และกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน ตำบลยางราก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชนบทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดจนถึงค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการสำรวจปัญหา ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชนบทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทของกลุ่ม ในด้านต่างๆ ได้แก่ การสำรวจปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาตามอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา (บทคัดย่อ : 2552) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม ตลอดจนเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมคือ การมีความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ความมีคุณธรรมและบทบาทของผู้นำชุมชนหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง ทั้งนี้ ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารที่ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ด้านความพร้อมของชุมชน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ส่วนระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะที่ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่น ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้

กรรณิกา ปะติตั้งโช (บทคัดย่อ : 2553) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 288 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .970 สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือด้านกรปฏิบัติการ รองลงมาคือด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการประเมิน การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย 1

ด้าน คือ ด้านการปรับปรุง 2) ข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ การกำหนดขั้นตอน การวางแผนและการจัดทำแผนพัฒนาสามปีให้กับชุมชนในพื้นที่ให้ทราบอย่างทั่วถึง โครงการที่นำมาปฏิบัติไม่ได้มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีเท่าที่ควร แผนพัฒนายังไม่สามารถ แก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ควรเผยแพร่ร่างแผนพัฒนาสามปีให้ ชุมชนได้ศึกษาก่อนที่จะมีการลงพื้นที่ ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ เสนอวิธีการปรับปรุงแผนพัฒนาสามปีอย่างทั่วถึง เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงาน

เนติ ชูช่วยสุวรรณ (บทคัดย่อ : 2553) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผ้าทอเกาะยอ : แนวทางพัฒนาเครือข่ายเชิงพาณิชย์โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนจังหวัดสงขลา ความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติ สภาพและปัญหาการผลิตผ้าทอเกาะยอ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการผลิตผ้าทอเกาะยอเชิงพาณิชย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บ ข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ตำบลเกาะยอ อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ข้อมูล ภาคสนามได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่มจากผู้รู้ 15คน ผู้ปฏิบัติ 15คนและบุคคลทั่วไป 15 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้อาตรวสอบความถูกต้องด้วยวิธีการแบบสามเส้า และนำเสนอผลการวิจัย ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยปรากฏพบว่า เกาะยอประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน เป็นเกาะ ที่มีทะเลสาบสงขลาล้อมรอบ เดินทางโดยทางรถยนต์ผ่านทางสะพานติณสูลานนท์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบชายทะเล มีภูเขาสูงบริเวณกลางเกาะ ชุมชนชาวเกาะยอส่วนใหญ่ดำเนินชีวิต ในรูปแบบสังคมเกษตรกรรม ชาวชนบทดั้งเดิม ดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม พึ่งพาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาชีพหลัก คือ การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมี การทอผ้าขายเป็นอาชีพเสริม สภาพปัญหาที่พบในการผลิตผ้าทอเกาะยอ ประกอบด้วยปัญหาของเครื่องมือและอุปกรณ์การทอผ้าที่ผ่านการใช้งานมานานและขาดการจัดเก็บที่ถูกวิธี ปัญหาเรื่องคนทีในปัจจุบันหันไปประกอบอาชีพอื่นไม่สนใจในการทอผ้า ปัญหาของสวดลายผ้าที่ปัจจุบันมีช่างทอผ้าที่เก็บลายได้น้อยมากเพียงแค่ 5-6 คนเท่านั้น ปัญหารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอ ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดเงินลงทุนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ปัญหาของวัสดุที่ใช้คือไหมประดิษฐ์ที่ต้องสั่งซื้อจาก กรุงเทพฯ เพียงอย่างเดียว แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการผลิตผ้าทอเกาะยอเชิงพาณิชย์ มีอยู่ 4 แนวทาง คือ 1) แนวทางการพัฒนาคน ชุมชนต้องมีจิตสำนึกในการร่วมกันพัฒนาโดยมีหน่วยงานของรัฐ สนับสนุน 2) การพัฒนาชุมชน ชาวบ้านในชุมชนต้องรวมกลุ่ม สร้างอาชีพในชุมชน แสวงหา แนวความคิดใหม่เพื่อนำมาพัฒนาชุมชน 3) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ องค์การบริหาร ส่วนตำบลเกาะยอ และกลุ่มสมาชิกในชุมชนควรร่วมมือกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเกาะยอ เช่น การทำ ป้ายบอกสถานที่สำคัญรอบเกาะ การสร้างถนนลาดยางรอบเกาะ นำพาความเจริญมาสู่เกาะยอ และ4) การพัฒนาเทคโนโลยี ทั้ง เทคโนโลยีทางวัตถุ การนำมอเตอร์ไฟฟ้ามาทำเป็นเครื่องกรอด้วยหรือ นักวิชาการของรัฐแนะนำค้ายกแทนลูกกลิ้งทำให้การทอผ้ามีความเร็วขึ้น และเทคโนโลยีทางสังคม โดยเริ่มจากการจัดการองค์กร วางแผนการพัฒนาให้ค้ำชุมชน สร้างรายได้แบบยั่งยืนมั่นคงให้ค้ำ ชุมชน โดยสรุป

การพัฒนาเครือข่ายเชิงพาณิชย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวเกาะยอ จังหวัด สงขลา มีความสำคัญ และมีบทบาทต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตของชุมชนเกาะยอให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สมควรที่จะได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือจากหน่วยงาน ทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อความสำเร็จในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะยอไปสู่เครือข่ายเชิงพาณิชย์ที่สามารถสร้างรายได้ ควบคู่ไปกับการรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ให้ดำรงอยู่สืบไปชั่วกาลนาน

สาธิตา สำเภาทอง (บทคัดย่อ : 2553) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ของเล่นพื้นบ้าน เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) ทดลองใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 4) ประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนควรใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและใช้ความรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานบนความเป็นไทย 2) แผนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมี ค่าประสิทธิภาพ 80.59 / 80.63 3) ผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีคะแนนสูงสุดคือทักษะการสังเกต สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านความสามารถในการคิดอยู่ในระดับดีเยี่ยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์รักความเป็นไทยอยู่ในระดับดีเยี่ยม เจตคติทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดีเยี่ยม และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

พรรณิ เสี่ยงบุญ (บทคัดย่อ : 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนบ้านหนองบัวคูอำเภอนาดูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ประการแรก เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา 2 ด้านได้แก่ ด้านวิชาการ คือ ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ด้านส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ คือ สวนป่านานาพันธุ์ สวนเกษตรพอเพียง และประการที่สอง เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 50 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง กระบวนการขั้นตอนการดำเนินการวิจัยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart การดำเนินการประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ การสะท้อนผลเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสังเกต แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์โดยแยกวิเคราะห์ คือ วิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาด้านคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ตามกลยุทธ์และกิจกรรมของกลยุทธ์ว่าได้ดำเนินการได้ตามเป้าหมายหรือไม่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ แบบพรรณนาวิเคราะห์ การวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาด้านปริมาณ เป็นการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการพัฒนา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน

เป็ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านหนองบัวคู อำเภอนาคู สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความสามารถดำเนินการตามแผน ดำเนินการพัฒนา เกิดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น 4 ฐาน คือ ฐานห้องสมุด ฐาน ห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ ฐานสวนป่านานาพันธุ์ และฐานสวนเกษตรพอเพียง และมีบรรยากาศ การเรียนรู้ดีขึ้นเป็นที่ชื่นชมของผู้มาเยี่ยมชม ครู นักเรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพและการพัฒนาแหล่งเรียน รในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาและการใช้ แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56

สมควร คลังสูงเนิน (บทคัดย่อ : 2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจันทเพชร อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดจัดทำแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กลุ่ม ตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลจันทเพชร จำนวน 367 คน เครื่องมือที่ ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วน ประมาณค่า และแบบปลายเปิด มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9488 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจันทเพชร อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย 2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจันทเพชร คือ ให้ เทศบาลสร้างงานมีการจ้างคนในพื้นที่ให้มากขึ้น ให้เทศบาลใช้งบประมาณอย่างเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้คณะผู้บริหาร บริหารงานอย่างจริงจัง รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และการออกทำ ประชาคมต่างๆ เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบมากขึ้น

วัสสา คงนคร และคณะ (บทคัดย่อ : 2554) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย แบบครบวงจร และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุ ราษฎร์ธานีในปัจจุบัน รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของปริมาณมูลฝอย องค์ประกอบทางกายภาพ องค์ประกอบทางเคมีของมูลฝอยจากแต่ละแหล่งกำเนิดในเขตเทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ ธานี และเพื่อศึกษาหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าข้าม จาก การศึกษาพบว่า เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับจัดการมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองท่าข้าม ควรเป็น การผสมผสานกันระหว่างระบบคัดแยก และการบำบัดทางชีวภาพ โดยไม่เหมาะสมต่อการนำไปเผา ในเตา และจากการประเมินประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าข้ามในปัจจุบัน ทั้ง 4 ด้านหลัก ได้แก่ ระบบการจัดการมูลฝอยทางวิศวกรรม ศักยภาพองค์กรท้องถิ่น ศักยภาพของชุมชน

และความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่นและชุมชน พบว่า ระบบการกำกับและเก็บเงินทำได้ดี แต่มีปัญหาในด้านการกำจัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินการส่งเสริมการรื้อแยกที่แหล่งกำเนิดโดยเฉพาะ โดยใช้หลักการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชน และทำแผนปฏิบัติการที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างเทศบาลและชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปว่า รูปแบบการจัดการมูลฝอย ซึ่งประกอบด้วยโรงคัดแยก ตามด้วยการหมักทำปุ๋ย และการฝังกลบ เป็นขั้นสุดท้าย มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับจัดการมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (บทคัดย่อ : 2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว การวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนลาดพร้าวในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าว เพื่อศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าว และเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างไร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ การจัดประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตจากสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชน เด็กเยาวชน และชาวชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องของผลการวิจัยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว เป็นกระบวนการดำเนินการตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการตามแผน ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผล โดยมีสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันพัฒนาตามแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง 3 วงรอบกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนามีทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนทัศนศิลป์นาฏศิลป์ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บูรณาการกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชน ผลของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ปรากฏว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือการได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็กเยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและเจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้นทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชนโดยองค์กรรวมมากขึ้น

สุภาชนก เหล็กกล้า และปราโมทย์ ประจันปัจฉินิก (บทคัดย่อ : 2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านช่วง พ.ศ. 2554 จำนวน 171 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ประกอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบแบบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวน กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกองทุนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในระดับมาก ด้านการรับผลประโยชน์

วิษณุ หยกจินดา (บทคัดย่อ : 2557) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านตำบลทัพไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านตำบลทัพไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านตำบลทัพไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านตำบลทัพไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีส่วนร่วมในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

ศุภรณันท์ ดลโสภณ (บทคัดย่อ : 2557) ได้ศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชนเขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและปัญหาอุปสรรคตลอดจนแนวทางการแก้ไขในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่า ต้นน้ำลำธารและป่าชุมชน เขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยปรากฏการณ์วิทยา เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารเขื่อนศรีนครินทร์ และพนักงานแผนกประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์เขื่อนศรีนครินทร์ จำนวน 3 คน และผู้แทนจากชุมชนที่อาศัยอยู่รอบเขื่อนศรีนครินทร์จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า กฟผ. ได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์และการศึกษาชุมชนเพื่อหาแผนที่ทางสังคม 2) การให้ความรู้แก่ชุมชน 3) การวางแผน 4) การดำเนินงานตามแผน 5) การติดตามประเมินผล ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ทศนคติในการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนขาดความตระหนักในประโยชน์ของโครงการ ทศนคติและรูปแบบการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์และความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และการเลือกโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนของ กฟผ. แนว

ทางการแก้ไขคือ การหาแนวร่วมที่มีอิทธิพลกับชุมชน การนาบุคคลภายนอกมาให้ความรู้และจัดเวทีเสวนาร่วมกับชุมชน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของแผนงาน และการลงพื้นที่ด้วยจิตอาสาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

อรทัย พระทัด (บทคัดย่อ : 2558) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์กรณีศึกษา ชุมชนป้อมมหากาฬ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรคที่ผ่านมา และการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนป้อมมหากาฬ โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารบทความ งานวิชาการ การสังเกตแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์พูดคุยแบบทางการและไม่เป็นทางการ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหานโยบายการดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนป้อมมหากาฬส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนป้อมมหากาฬ โดยการดำเนินนโยบายของทางกรุงเทพมหานครไม่มีการศึกษาผลกระทบต่อประชาชนอย่างชัดเจนจึงไม่ได้ความร่วมมือจากประชาชนอย่างเต็มที่ แม้การดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่ละสมัย ซึ่งมีนโยบายร่วมกับชุมชนในการหาทางออกในการแก้ไขปัญหาร่วมกันได้เสนอนโยบายต่างๆเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผ่านเวทีการสัมมนา เจรจาแต่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าจะมีวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร ผลสรุปออกมาทุกครั้งคือประชาชนต้องรื้อย้ายที่อยู่อาศัยจากพื้นที่ชุมชนป้อมมหากาฬ และจากปัญหาการไล่รื้อที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดข้อขัดแย้งขึ้นระหว่างประชาชนชุมชนป้อมมหากาฬและกรุงเทพมหานคร ทำให้การดำเนินโครงการดังกล่าวล่าช้าไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ส่วนประชาชนก็มีการต่อสู้เพื่อจะขออยู่ต่อไปในพื้นที่ชุมชนต่อไป ซึ่งทำให้ปัญหาเกิดความยืดเยื้อมากกว่ายี่สิบกว่าปีแม้ว่าจะมีหน่วยงานต่างๆเข้ามาให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากับทางชุมชนเพื่อเสนอทางออก แนวทางแก้ไขต่อทางกรุงเทพมหานครแต่ก็ยังหาข้อสรุปไม่ได้ ข้อเสนอแนะในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนป้อมมหากาฬ ควรเริ่มจากการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน ควรศึกษาจากความต้องการของประชาชนและมีการวางแผนบริหารจัดการดำเนินการอย่างเป็นระบบ หน่วยงานภาครัฐควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแนวทางและวางแผนในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการ รับฟัง แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงบทบาทของชุมชน พร้อมกับตัดสินใจร่วมกันในแนวทางการวางแผนการดำเนินโครงการต่อไป

สายฝน บุชาการ (บทคัดย่อ : 2560) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต: กรณีศึกษาห้องสมุดประชาชนในจังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนในจังหวัดปทุมธานีให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ในด้านการบริการสารสนเทศ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งพัฒนารูปแบบและฝึกอบรมการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตให้บุคลากรห้องสมุดและประชาชนในชุมชนเบื้องต้นได้วางแผนพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนในชุมชน ผู้บริหาร บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ จำนวน 397 ฉบับ จากผู้เข้าใช้บริการห้องสมุดประชาชน 7 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอลาดหลุมแก้ว

ห้องสมุดประชาชนอำเภอสามโคก ห้องสมุดประชาชนจังหวัดปทุมธานี ห้องสมุดประชาชนอำเภอคลองหลวง ห้องสมุดประชาชนอำเภอลำลูกกา ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอธัญบุรี และห้องสมุดประชาชนอำเภอหนองเสือ หลังจากสำรวจความต้องการเบื้องต้นแล้วได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ผลการศึกษาดังนี้ การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 26-40 ปี ประกอบอาชีพอิสระ มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ใช้บริการห้องสมุดระหว่าง 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือประเภทของทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้บริการบ่อยที่สุด คือ หนังสือ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการใช้บริการห้องสมุดที่พบบ่อย คือ หนังสือเก่า ล้าสมัยและหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดไม่ตรงกับความต้องการสำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการมีส่วนร่วมด้านการบริการสารสนเทศ ด้านทรัพยากรสารสนเทศและด้านความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบของห้องสมุดมีชีวิตที่ต้องการให้มีในอนาคตด้านการบริการ คือ ต้องการข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับห้องสมุด ด้านรูปแบบของข่าวสารต้องการข่าวสารบนบอร์ดประชาสัมพันธ์ห้องสมุด ด้านทรัพยากรสารสนเทศ คือ ต้องการให้ห้องสมุดจัดหาหนังสือ ด้านรูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศนั้นต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และด้านกิจกรรมที่ต้องการให้ห้องสมุดจัดทำขึ้น คือ การแนะนำหนังสือใหม่การพัฒนาในรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตนั้น ผู้วิจัยนำผลจากการสำรวจเบื้องต้นมาวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด พร้อมทั้งออกแบบระบบห้องสมุดมีชีวิตและพัฒนาระบบในด้านบริการสารสนเทศด้วยการจัดทำเว็บไซต์และฐานข้อมูล ส่วนด้านทรัพยากรสารสนเทศ จะพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการสแกนเอกสารและหนังสือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน รวมทั้ง จัดทำวีดิทัศน์เพื่อใช้เป็นสื่อความรู้ ตลอดจนติดตั้งระบบห้องสมุดมีชีวิตการฝึกอบรมเน้นการพัฒนาในรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตที่เหมาะสมให้ประชาชนในชุมชน ตลอดจนบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานห้องสมุดทั้ง 7 แห่ง พร้อมทั้งประเมินผลการฝึกอบรม ผลการประเมิน พบว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 11-20 ปี เป็นนักศึกษา (กศน.) มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรมห้องสมุดมีชีวิตในด้านหัวข้อวิชา ด้านวิทยากรและด้านความเหมาะสมของโครงการในภาพรวมพบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและได้นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเว็บไซต์เรื่อง สีสัน เมนูและสารสนเทศที่น่าเสนอ รวมทั้งฐานข้อมูลและด้านทรัพยากรให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ หลังจากนั้นได้ติดตามผลและเผยแพร่รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตสู่ชุมชนต่อไป

จาร์วรรณ ชิโพธิ์ และคณะ (บทคัดย่อ : 2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินงานกองทุนหลักประกัน สุขภาพในระดับท้องถิ่นเทศบาลตำบลโนนแดง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น มีหลักการที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อระบบหลักประกันสุขภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโนนแดง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วย คณะกรรมการ อนุกรรมการ และภาคีเครือข่ายกองทุน จำนวน 40 คน ขั้นตอนการวิจัยประยุกต์แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การสังเกต 4) การสะท้อนผล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบบันทึกกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นครั้งนี้ มีขั้นตอนคือ 1) การศึกษาบริบท 2) การประชุมปฏิบัติการโดยการใช้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ 3) การพัฒนาศักยภาพ การประชุมประชาคม การศึกษาดูงาน 4) การติดตามประเมินผลและเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน 5) การถอดบทเรียน ผลการดำเนินงานภายหลังการพัฒนาการ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับกองทุน การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ และผลการประเมินกองทุน เพิ่มขึ้น ได้ 96 คะแนน อยู่ในระดับเกรด A + ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ 1) การ บูรณาการจากทุกภาคส่วนทั้งองค์กรประชาชนและรัฐ (Integration) 2) การสร้างความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน (Responsible) 3) ความร่วมมือร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unite) 4) ธรรมาภิบาล (Good governance) ทำให้การดำเนินงานกองทุนประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการวิจัย กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสมทบเงินกองทุนจากประชาชนในพื้นที่ จะทำให้ประชาชนเกิดความเป็นเจ้าของกองทุนและยั่งยืนต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

ซิว (Xiu, abstract : 2010) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ NGOs ในการจัดการชุมชนในเซินเจิ้น พบว่า การกำกับดูแลชุมชนเป็นเขตการวิจัยใหม่ของการบริหารภาครัฐโดยมีภาคประชาสังคมทฤษฎีการปกครองและการจัดการภาครัฐใหม่เป็นพื้นฐานในทางทฤษฎี ในประเทศทางตะวันตกประชาสังคมที่พัฒนาแล้วได้ปูทางให้องค์กรอิสระมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลชุมชนอย่างกว้างขวางและได้ให้บริการชุมชนแก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งได้ส่งเสริมการกำกับดูแลของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย ในเซินเจิ้นมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างมากโครงสร้างการจัดการทางสังคมภายใต้ตรีเอกานุภาพของรัฐบาลตลาดและสังคมเป็นเป้าหมายในอนาคต การมีส่วนร่วมของ NGO ในการกำกับดูแลชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างรัฐบาลที่ให้บริการและการพัฒนาความเป็นอิสระทางสังคม ด้วยการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานบริการทางสังคมในการกำกับดูแลของชุมชนให้การตีความที่เป็นประโยชน์สำหรับความร่วมมือของ NGO ในการจัดการชุมชน การวิเคราะห์สถานะปัจจุบันของการมีส่วนร่วมขององค์กรที่ให้บริการทางสังคมในการจัดการชุมชนปัญหาและมาตรการของตนเป็นตัวนำในการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของ NGO NGOในการมีส่วนร่วมของชุมชนเซินเจิ้นเพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของ NGOs ในการปกครองชุมชน, บทความนี้ใช้วิธีการสองวิธี หนึ่งคือการทบทวนวรรณกรรม การปฐมนิเทศและการกล่าวสุนทรพจน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ NGO ในการจัดการชุมชนเป็นพื้นฐานและสมมติฐานของการพูดคุยอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ

การมีส่วนร่วมของ NGO ในการปกครองชุมชน อีกกรณีหนึ่งคือกรณีศึกษา เลือกรณีขององค์กรบริการทางสังคมกระตาดานี้แบ่งออกเป็นเจ็ดส่วน ข้อแรกคือบทนำโดยส่วนใหญ่จะอยู่เบื้องหลังการทบทวนวรรณกรรมกรอบงานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ส่วนที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับพื้นฐานทางทฤษฎีของรูปแบบการมีส่วนร่วมของ NGO ในการกำกับดูแลชุมชนรวมทั้งทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคมทฤษฎีการปกครองแบบโพธิ์ตรีทิกเกี่ยวกับกิจการสาธารณะและ NGO ส่วนที่สามอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเซ็นเจิ้นเอ็นจีโอในการกำกับดูแลชุมชนกับองค์กรบริการทางสังคมในกรณีนี้ ส่วนนี้พยายามที่จะนำเสนอภาพรวมของนักสังคมสงเคราะห์เซ็นเจิ้นและการมีส่วนร่วมขององค์กรบริการสังคมในการกำกับดูแลของชุมชนและเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ต่อไปนี้ ส่วนที่สี่เป็นการสำรวจการมีส่วนร่วมของ NGO ในชุมชนในประเทศและต่างประเทศและประสบการณ์ ตามลักษณะการปฏิบัติของการจัดการภาครัฐทั้งในและต่างประเทศมีการเลือกประเทศและประเทศต่างๆรวมทั้งสหรัฐอเมริกาอังกฤษสิงคโปร์ฮ่องกงเซี่ยงไฮ้หวู่ฮั่นและซิงเต่าด้วยความหวังว่าจะได้มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของเอ็นจีโอในชุมชนของเซ็นเจิ้น การกำกับดูแล ส่วนที่ห้าเป็นกรณีศึกษาของเซ็นเจิ้นการอภิปรายเกี่ยวกับชะตากรรมและสาเหตุของการมีส่วนร่วมของเอ็นจีโอในการปกครองชุมชน ส่วนที่หกนำเสนอการเพิ่มประสิทธิภาพรูปแบบของการมีส่วนร่วมของเอ็นจีโอเอ็นเตอร์ไพรส์ในการกำกับดูแลชุมชนและพยายามให้มาตรการที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมขององค์กรบริการสังคมในการกำกับดูแลกิจการของชุมชน ส่วนสุดท้ายคือบทสรุปของบทความทั้งหมดและชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้และทิศทางของอนาคต

ยิง (Ying, abstract: 2010) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนชนบทในประเทศจีน พบว่า นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมามีการเปลี่ยนแปลงชั้นเรียนของประเทศจีนทั้งหมด ปรับปรุงโดยความหลากหลายทางสังคมประชาธิปไตยทางการเมืองและความทันสมัยของเมืองการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ค่อยๆกลายเป็นรูปแบบใหม่และเป็นแรงขับเคลื่อนในการสร้างชุมชนในเมืองจีน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนของประชาชนเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงและปัญหานี้ต้องได้รับการแก้ไขในอนาคต ในการตอบสนองต่อปัญหาที่โดดเด่นนี้กระตาดานี้ใช้การวิเคราะห์กรณีศึกษาและเอกสาร บนพื้นฐานของสภาพที่เป็นอยู่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนปัจจัยสำคัญ - ผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่เพียงพที่จะได้รับการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วจึงมีการเสนอมาตรการตอบโต้และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างกลไกจูงใจให้อยู่รอบๆ ความสนใจในวิทยานิพนธ์นี้ขึ้นอยู่กับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่เพียงพอบทความนี้เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความสนใจพื้นฐานขั้นพื้นฐานวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมชุมชนจากมุมมองกว้างศึกษาระบบแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในเมืองของจีนจากมุมมองของ การจัดการด้วยความช่วยเหลือของ Maslow 's Need Hierarchy Theory และทฤษฎีของสมมติฐานของมนุษย์ในที่สุดผู้เขียนเสนอมาตรการตอบโต้ที่เหมาะสมกระตาดานี้แบ่งออกเป็นห้าส่วน: I. บทนำ ทำให้บทสรุปความสำคัญของบทความฉบับนี้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศและต่างประเทศ บทความนี้ยังได้นำเสนอเนื้อหาหลักบรรทัดทางเทคนิคจุดสำคัญของแนวคิดและการมีส่วนร่วมของชุมชน ครั้งที่สอง สถานการณ์ปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อสร้างชุมชน ส่วนนี้จะอธิบายถึงพื้นฐานของการสร้างชุมชน

ความสำเร็จและปัญหาที่มีอยู่ในการมีส่วนร่วมของผู้พักอาศัย III ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน - ความสนใจ ส่วนนี้กำหนดแนวคิดเรื่องผลประโยชน์โดยใช้ "เศรษฐศาสตร์มนุษย์" และทฤษฎีลำดับความสำคัญของ Maslow เป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของผลประโยชน์ชี้ให้เห็นว่าระบบหน่วยลดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนของผู้อยู่อาศัยและวิเคราะห์ความต้องการหลักและความขัดแย้งของ ความสนใจ IV สร้างกลไกจูงใจที่เน้นความสนใจ มาตรการตอบโต้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ประเด็นต่อไปนี้เป็นคือการปรับเปลี่ยนความสนใจของผู้อยู่อาศัยและการปรับผลประโยชน์ของผู้เข้าร่วมหลัก V. ข้อสรุป วาดข้อสรุปหลังจากการวิเคราะห์อย่างละเอียดและสำรวจทิศทางต่อไป

เยาว์ (Yao, abstract : 2011) การวิจัยทฤษฎีและการปฏิบัติศูนย์การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในไต้หวัน พบว่า การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในการศึกษาแบบเป็นทางการได้รับความสนใจมากขึ้นในจีนแผ่นดินใหญ่ อย่างไรก็ตาม การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมนอกอาคารเป็นรูปแบบสำคัญของการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมนอกระบบที่สามารถช่วยถ่ายทอดความรู้ทักษะค่านิยมและพฤติกรรมในการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นทางการเพื่อให้เป็นสากล "ในสิ่งแวดล้อม" การศึกษาที่มีความสนใจเป็นสิ่งจำเป็นจะช่วยให้บรรลุผลที่ดีขึ้น การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมกลางแจ้งเกี่ยวข้องกับรูปแบบและรูปแบบที่หลากหลายซึ่งเป็นวิธีสำคัญในการดำเนินการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมต่อประเทศชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไต้หวันและแผ่นดินใหญ่มีรากวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน ประสบการณ์จากการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในไต้หวันสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาฐานการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในแผ่นดินใหญ่ บทความนี้มุ่งเน้นไปที่เว็บไซต์การฝึกปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมนอกอาคาร - ศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ในการสรุปการวิเคราะห์และการศึกษากฎการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามทฤษฎีและประสบการณ์ของศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในไต้หวันจะช่วยให้เกิดการตรัสรู้แก่การสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและแม้แต่การพัฒนาการศึกษาสิ่งแวดล้อมในแผ่นดินใหญ่ การวิเคราะห์เอกสารฉบับนี้เป็นข้อมูลข้อความไฟล์ข้อมูลเดียวและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยการติดต่อทางวิชาการโดยตรงและบ่อยครั้งและการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญชั้นนำของไต้หวันและเพื่อนร่วมงานด้านการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมกลางแจ้งพร้อมกับการเยี่ยมชมเว็บไซต์ที่จำเป็นเพื่อการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป (1) เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในไต้หวัน การสร้างและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในไต้หวันได้รับการสนับสนุนจากสถาบันต่างๆ และการคุ้มครองตามกฎหมายและการพัฒนาโดยเฉพาะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของไต้หวันได้รับความศรัทธาเป็นอย่างมากและมีแนวโน้มการเติบโตที่ดีขึ้นและมีโมเมนตัมในการพัฒนาที่ดีในอนาคต (2) การตรัสรู้ของศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของไต้หวันในฐานะการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในจีนแผ่นดินใหญ่และแม้แต่การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมการตรัสรู้ของการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในไต้หวันเกี่ยวกับการก่อสร้างการดำเนินงานการดำเนินงานและกิจกรรมด้านการศึกษาที่มีดังนี้ . ประการแรกต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในสาขาวิชาการเฉพาะทางและการประยุกต์ใช้ เน้นการให้ความเคารพต่อความคิดระดับมืออาชีพให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อให้แน่ใจว่าอาคารฐานการ

ดำเนินการและการจัดการที่ดีและมุ่งเน้นการวางแผนหลักสูตรและการออกแบบฐานในการสร้างฐาน การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เหล่านี้เป็นพลังงานที่อ่อนนุ่มเพื่อให้แน่ใจว่าการทำงานตามปกติของ พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานทางการศึกษาไม่สามารถละเลยและควรพยายามส่งเสริม นโยบายและการบริหารเพื่อสนับสนุนฐานแผ่นดินใหญ่ของเรา นอกจากนี้รัฐบาลของเราควรส่งเสริม ความร่วมมือและนโยบายหลายภาคส่วนและระหว่างแผนกต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการ ก่อสร้างฐานการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมและข้ามพรมแดนทำให้ ความร่วมมือข้ามพรมแดนมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการสร้างฐานการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม จะสนับสนุนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้นถ้าเป็น การส่งเสริมการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

พิติดอล (Pitidol, abstract : 2013) ได้ศึกษาขอบเขตของการมีส่วนร่วมของชุมชน: การ ตรวจสอบบทบาทของวาทกรรมสถาบันและหน่วยงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ประเทศไทย พบว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดการ การผลิตและการปกครองในบริบทขององค์กรที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลงานของ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือเพื่อให้เห็นถึงช่องว่างที่ทับซ้อนระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริงของการมี ส่วนร่วมของชุมชน ในการพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนได้รับการส่งเสริมวิทยานิพนธ์มุ่งเน้น เฉพาะนักการเมืองเช่นผู้นำชุมชนและนักพัฒนาและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขา วิทยานิพนธ์ใช้กรอบ ทางทฤษฎีที่หลากหลายซึ่งถูกสร้างขึ้นด้วยการผสมผสานวิธีการทางทฤษฎีซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์วาท กรรมการวิเคราะห์สถาบันและแนวทางเชิงปรัชญา กรอบการทำงานนี้จะช่วยในการตรวจสอบ บทบาทของปัจจัยทางสังคมต่างๆในการสร้างการทำงานของการมีส่วนร่วมของชุมชน เหล่านี้รวมถึง ความคิดของชุมชนความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนและหน่วยงานของนักแสดงที่กำลังส่งเสริม แนวทาง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้นำเสนอกรณีศึกษาของโครงการสภาพองค์การชุมชน (CCO) ในประเทศไทย ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและการปกครอง กรณีศึกษาศึกษา การดำเนินการของโครงการจากระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่นและสำรวจสถานที่ต่างๆที่กำลังดำเนินการ อยู่ การสำรวจของโครงการ CCO แสดงให้เห็นถึงเส้นทางที่กลไกด้านในของแนวทางสามารถ จำกัด การดำเนินการดังกล่าวได้จากการปฏิบัติตามความคาดหวัง วิทยานิพนธ์ระบุว่าความคิดของชุมชนโดย การเชื่อมโยงกับความรู้สึกของอัตลักษณ์ร่วมกันมีแนวโน้มที่จะบิดเบือนการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การบรรลุการเสริมสร้างพลังอำนาจ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนที่มีลักษณะโดยทั่วไป ไม่เท่าเทียมและความหลากหลายของความสนใจมัก จำกัด วิธีการจากการระดมความร่วมมืออย่างมี ประสิทธิภาพ ข้อ จำกัด ดังกล่าวมักถูกเน้นย้ำด้วยแรงจูงใจที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งผู้นำชุมชนเผชิญเมื่อ พวกเขากลายเป็นส่วนหนึ่งของการแทรกแซงการพัฒนา ในที่สุดพบว่าข้อบกพร่องของการมีส่วนร่วม ของชุมชนมีแนวโน้มที่จะยังคงมีอยู่ เนื่องจากนักแสดงที่กำลังโปรโมตวิธีนี้มักจะจัดทำเพื่อให้ได้รับ ประโยชน์จากบทบาทของตนในรูปแบบที่เสริมสร้างอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าว

มอร์ลอส (Morelos, abstract :2016) ศึกษาเรื่อง การจัดห้องสำหรับเล่นทางเลือกของ ศูนย์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยพบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทางเลือกของศูนย์การ เรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับบริการการศึกษาพิเศษและเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้รับบริการการศึกษาพิเศษ

เพื่อระบุความต้องการของศูนย์การเรียนรู้ที่ครุนำกับเด็กเป็นผู้นำ เด็กทั้งสองที่ให้บริการการศึกษาพิเศษและเด็กที่ไม่ได้รับการแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการเลือกศูนย์ที่มีเด็กนำและครุนำ มีสมมติฐานว่าจะมีความแตกต่างระหว่างศูนย์ที่มีเด็กเป็นผู้นำกับศูนย์ที่ครุเป็นผู้รับผิดชอบระหว่างเด็กที่ได้รับการศึกษาพิเศษและเด็กที่ไม่ได้ทำ สมมติฐานนี้ถูกหักล้างโดยไม่แสดงความแตกต่างระหว่างศูนย์ที่มีเด็กเป็นผู้นำกับศูนย์ที่ครุเป็นผู้เลือกระหว่างเด็กที่ได้รับการศึกษาพิเศษและเด็กที่ไม่ได้อยู่กับทั้งสองกลุ่มในการเลือกศูนย์ที่มีเด็กเป็นผู้นำเหนือศูนย์ที่ครุนำ การศึกษาสร้างขึ้นจากผลการวิจัยที่เป็นหลักฐานเกี่ยวกับผลบวกของการเล่นและความสำคัญของการเล่นสำหรับเด็กทุกเพศ ทุกวัยและความสามารถ การศึกษานี้สามารถช่วยในการวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญของการเล่นระบุตัวเลือกศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กได้รับเพียงพอและวิเคราะห์ตัวเลือกของศูนย์การเรียนรู้เฉพาะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการศึกษาพิเศษกับเด็กก่อนวัยเรียนที่ไม่ได้รับการพิเศษ บริการด้านการศึกษา

โคเฮน (Cohen, abstract : 2018) ได้ศึกษา กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ K-12 ในรัฐแคลิฟอร์เนียตอนใต้: การสำรวจกลยุทธ์เพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า ความต้องการด้านการศึกษาที่แตกต่างกันของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั่วทั้งรัฐและในรัฐแคลิฟอร์เนียตอนใต้โดยเฉพาะได้ผลักดันความต้องการใช้ศูนย์การเรียนรู้ส่วนตัว สำหรับวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ศูนย์การเรียนรู้หมายถึงธุรกิจส่วนตัวที่สอนนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้นอกกระบวนโรงเรียน อย่างไรก็ตามศูนย์เหล่านี้มักจะต่อสู้กับความท้าทายทางธุรกิจและการรักษาพนักงานและลูกค้า มีงานวิจัยเพียงเล็กน้อยที่จะกล่าวถึงหัวข้อนี้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสำรวจกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนศูนย์เหล่านี้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้คือการสำรวจกลยุทธ์ที่ใช้โดยศูนย์การเรียนรู้ K-12 ที่ประสบความสำเร็จสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในรัฐแคลิฟอร์เนียตอนใต้เพื่อสนับสนุนธุรกิจของตน ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์กับพนักงาน 4 คนข้อสังเกตจากการเข้าชม 4 ครั้งและข้อมูลจดหมายเหตุ 7 ประเภท ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์และจัดกลุ่มเป็นห้าประเด็นที่สรุปได้จากการทบทวนวรรณกรรม: การฝึกอบรมความสัมพันธ์นวัตกรรมโครงสร้างและการพัฒนาลูกค้า ห้ารูปแบบใหม่ที่พัฒนาขึ้นตามหลักจริยธรรมที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูล: หัวข้อที่ 1: มีส่วนร่วมในการสื่อสารแบบวงปิดกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด รูปแบบที่ 2: ใช้วิธีการแบบองค์รวมเพื่อการพัฒนาการเรียนรูปแบบที่ 3: ให้คำแนะนำที่แตกต่างสำหรับประสบการณ์ส่วนตัว อิม4: การมีส่วนร่วมในความคิดการเติบโต อิม5: ตั้งเป้าหมายศูนย์การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตาม ด้านต่างๆเช่นนวัตกรรมความยืดหยุ่นและเจตนาธรรมเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลงานของนักเรียนและการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ จากการศึกษาสรุปได้จากข้อสรุปที่ 1: ศูนย์การเรียนรู้สามารถยั่งยืนได้โดยมุ่งเน้นไปที่วรรณกรรมห้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมความสัมพันธ์นวัตกรรมโครงสร้างและการพัฒนาลูกค้า ข้อสรุปที่ 2: ความยืดหยุ่นช่วยให้สามารถสร้างรายบุคคลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ข้อสรุปที่ 3: ศูนย์การเรียนรู้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในการแข่งขันควรมุ่งเน้นไปที่นวัตกรรม

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่ง ครู นักเรียนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน และนักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากการได้รับประสบการณ์ตรง ครูส่วนใหญ่ใช้สิ่งที่มีอยู่ที่ตัวบุคคล ตามธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมและด้านสังคม มาประกอบการเรียนการสอนและการใช้ข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ การใช้ห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน การสอนโดยใช้กิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดจนเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนดีขึ้น วิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนั้น มีหลายวิธี พบวิธีการที่ครูผู้สอนนำความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้มากที่สุด คือ การนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของผู้เรียน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

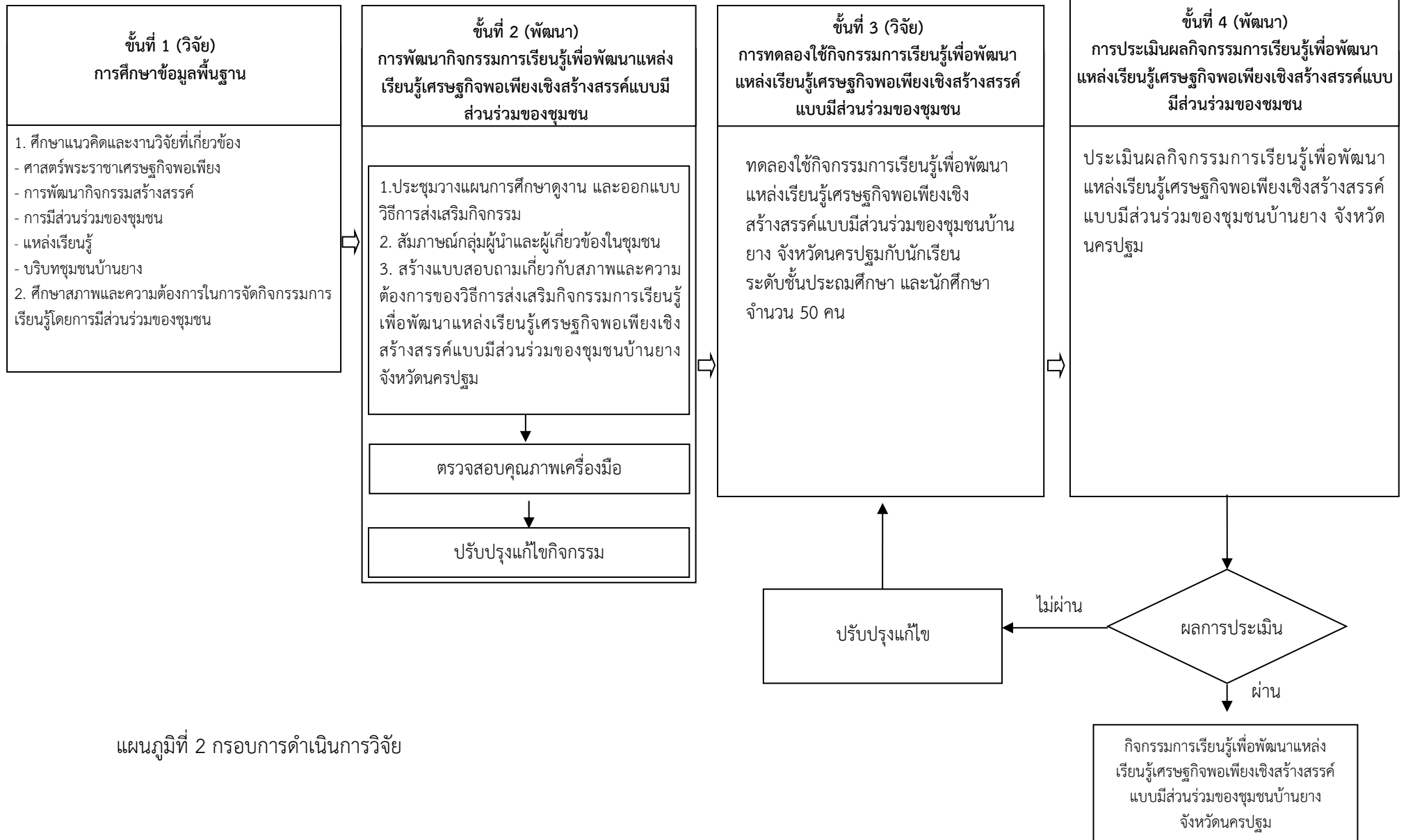
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (R_1 : Research) :การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพและความต้องการของการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (D_1 : Development) :พัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (R_2 : Research) :การทดลองใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (D_2 : Development) :การประเมินและปรับปรุงกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม แต่ละขั้นตอนผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังแผนภูมิที่

แผนภูมิที่ 2 กรอบการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (R₁ : Research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพและความต้องการของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพ และความต้องการของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม โดยการศึกษาความคิดเห็นความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมจากกลุ่มผู้นำและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษา และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้นำกลุ่มและสมาชิกในชุมชนบ้านยางจำนวน 15 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คน

วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยศึกษาจากเอกสาร
2. ศึกษาความคิดเห็น สภาพ และความต้องการในการพัฒนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมจากกลุ่มผู้นำและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน โดยการจัดเสวนากลุ่มและศึกษาดูงาน
3. จัดเสวนากลุ่มเพื่อวางแผนอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน
4. ศึกษาดูงานร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชน
5. ศึกษาความความคิดเห็น ความต้องการของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษา เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์และจัดเสวนากลุ่มผู้นำและสมาชิกในชุมชน และใช้แบบสอบถาม สภาพและความต้องการกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้

1. ประเด็นเสวนากลุ่มในการประชุมร่วมกัน
2. แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาจำนวน 1 ฉบับ เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ และระดับชั้น

ตอนที่ 2 สภาพและความต้องการเกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรม การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้

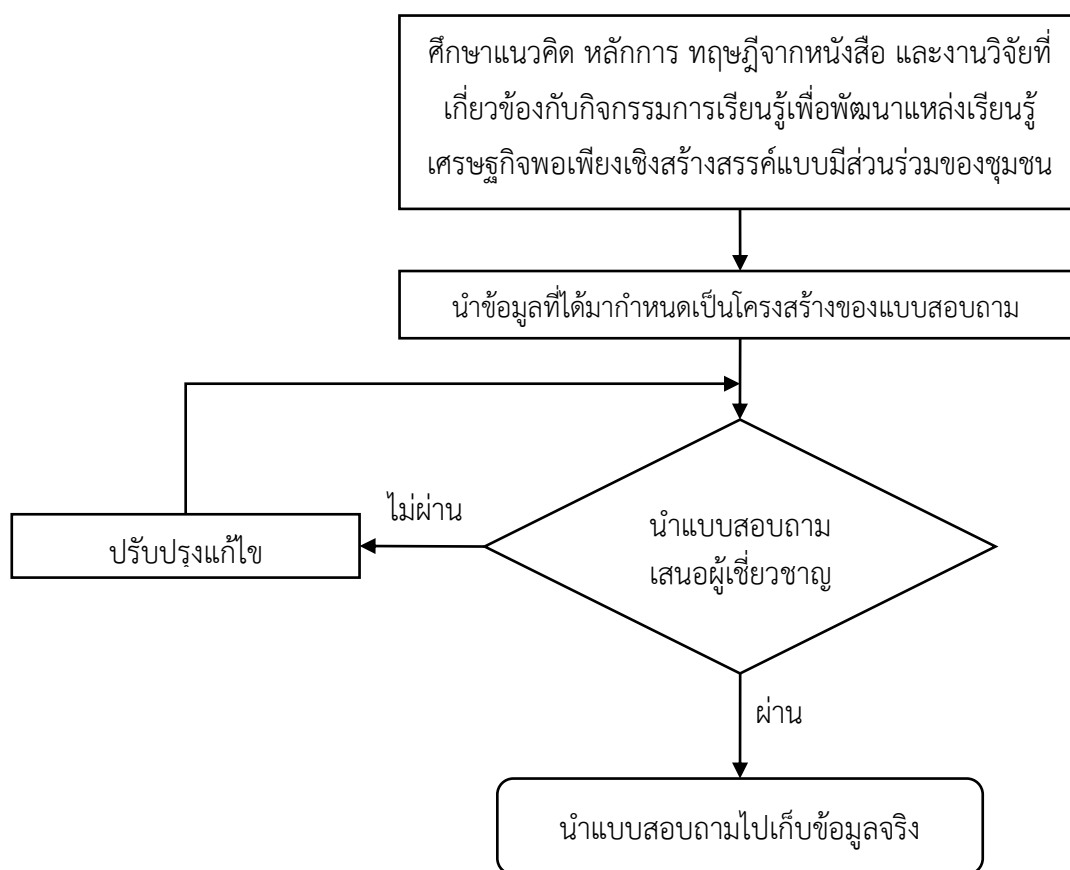
ขั้นที่ 3 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนด จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บัญญัติ เรืองศรี ดร.สรภัส น้าสมบูรณ์ อาจารย์นุสรา เดชจิตต์ อาจารย์ภัทรา แก้วพิจิตร และอาจารย์รัตถภรณ์ คำกมล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการประเมินค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้มีค่าความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.6 ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

การตรวจสอบความตรงของผู้ตรวจ ให้ยึดนิยามข้างล่างนี้เป็นเกณฑ์ในการตรวจ

1. สภาพ หมายถึง สภาพของสังคมชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้
2. ความต้องการ หมายถึง จินตนาการ หรือการตั้งความหวังของชุมชน ที่กำหนดสภาพความเปลี่ยนแปลงที่มุ่งจะดำเนินการพัฒนาให้ถึงสภาพชีวิตลักษณะใหม่ ที่มีองค์ประกอบของ

คุณภาพชีวิตครอบครัวของสังคม เศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน และดำเนินไปอย่าสร้างสรรค์

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขในประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 ดังแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ประชุมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้คนละฉบับ และอธิบายคำถาม เพื่อทำความเข้าใจที่ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

ขั้นที่ 4 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เกี่ยวกับสภาพและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปในตอนต้นที่ 1 ตอนที่ 2 ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และตอนที่ 3 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน	ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของ	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน	แบบวิเคราะห์เอกสาร	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
	ชุมชน			
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง	การสัมภาษณ์และการจัดเสวนากลุ่ม	ผู้นำกลุ่มและสมาชิกในชุมชนบ้านยางจำนวน 15 คน	-แบบสัมภาษณ์ -ประเด็นการเสวนา	วิเคราะห์โดยใช้ - วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
3. ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจากศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	การศึกษาดูงาน	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
4. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และ นักศึกษา จำนวน 50 คน	การสอบถาม	นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา จำนวน 50คน	แบบสอบถาม	วิเคราะห์โดยใช้ - ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) - วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (D₁ : Development) : ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ฉบับร่าง
2. เพื่อประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ฉบับร่าง
3. เพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ฉบับร่าง

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 5 คน

วิธีการดำเนินการ

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้ นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ขั้นตอนที่ 1 คือ ชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน คือ 1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ และ 3) ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษาความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการเสวนากลุ่มและการศึกษาดูงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ร่วมกันวิเคราะห์แล้วดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีแนวคิดของกิจกรรมที่อยู่บนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน แล้วนำมาจัดทำกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ในกรอบของ Learning by doing, Problem based และ Active Learningอย่างมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน นักเรียนชั้นประถมศึกษา นักศึกษา และผู้วิจัย ซึ่งมีรายละเอียดกิจกรรม ใน 7 ฐานกิจกรรม (7 place) ดังนี้

1.1 P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place)

- 1.2 P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place)
- 1.3 P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place)
- 1.4 P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชาราช (the King's Philosophy Learning Place)
- 1.5 P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place)
- 1.6 P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place)
- 1.7 P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

ทั้ง 7 กิจกรรมมีรูปแบบของรายละเอียดกิจกรรมได้แก่ ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์หลัก กลุ่มผู้ร่วม ผู้สอน เนื้อหาสาระ แผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ แหล่งความรู้ การวัดและประเมินผล สภาพแวดล้อม การดำเนินกิจกรรม และประโยชน์ที่ได้รับ

แบบประเมินกิจกรรม จำนวน 26 ข้อ มีค่า r เท่ากับ .938

2. การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนฉบับร่างเมื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนฉบับร่าง ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนก่อนนำไปทดลองใช้ โดยตรวจสอบด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบของโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 สิ่งที่ต้องการตรวจสอบ คือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ว่ามีความเหมาะสมกับความต้องการ ความจำเป็นกับการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่ และสอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด

ขั้นที่ 2 ผู้ตรวจสอบคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนฉบับร่าง นำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนฉบับร่างที่พัฒนาขึ้น ไปตรวจสอบก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ดร.สรภัส น้าสมบุรณ์ ดร.สิริกมล หมดมลทิน อาจารย์นุสรดา เดชจิตต์ อาจารย์ภัทรา แก้วพิจิตร และอาจารย์รัตถภรณ์ คำกมล

ขั้นที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ คือ แบบประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่ง

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้แบบมาตวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนในการพิจารณาผู้เชี่ยวชาญเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ดังนี้

คะแนน 5 คือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีคุณภาพมากที่สุด

คะแนน 4 คือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีคุณภาพมาก

คะแนน 3 คือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีคุณภาพปานกลาง

คะแนน 2 คือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีคุณภาพน้อย

คะแนน 1 คือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีคุณภาพน้อยที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) น้อยกว่า 1.00 จึงจะถือว่ามีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 4.2 ขึ้นไป โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ควรเป็นอย่างไร

1.1 ควรใช้ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม

1.2 กิจกรรมกลุ่ม : สร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้หรือประสบการณ์ผ่านการเข้าฐานกิจกรรม หรือการจำลองสถานการณ์ต่างๆ ในลักษณะ PBL (Problem Base Learning) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ศึกษาหาความรู้ที่เป็นปัญหาเพื่อแก้ไขสถานการณ์ หรือปัญหาเหล่านั้นผ่านหลักการ ทฤษฎีความพอเพียง

1.3 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

1.4 ด้วย key word เชิงสร้างสรรค์, แบบมีส่วนร่วม จึงควรให้ผู้ทำกิจกรรมได้มีบทบาทในการร่วมออกแบบกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ได้แสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์

2. เนื้อหาในกิจกรรมควรมีอะไรบ้าง ควรใช้สื่อการเรียนรู้อะไร

2.1 เนื้อหากิจกรรมควรเป็นไปตามสิ่งที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่/ต้องมีการจัดการข้อมูล,สื่อ

2.2 ยังขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นระบบรูปแบบการสืบค้นข้อมูล อาจทำแหล่งข้อมูลโดยใช้ QR Code ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วม

2.3 จากรายละเอียดกิจกรรมที่แนบมา มีการใช้สื่อของจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว ในส่วนของเนื้อหาที่สอดคล้องกับกิจกรรม มีรายละเอียดต่างๆ ชัดเจน

2.4 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น/ชุมชน ในสภาพจริงเหมาะสมแล้ว

3. ในการจัดกิจกรรมควรมีวิธีการดำเนินกิจกรรมอย่างไร และวัดประเมินผลกิจกรรมอย่างไร

3.1 อาจจัดเป็นแบบ Rally แล้วมีการหาอะไรบางอย่างในแต่ละฐาน โดยมีการประชุมเริ่มกิจกรรมหรือชี้แจงกิจกรรมอย่างเป็นระบบ และมีการรวมกลุ่มอภิปรายสรุปจบกิจกรรมในช่วงท้าย แล้วมีการอภิปราย เสนอแนะ Share Idea / นำเสนอผลงาน แลวประเมินผลทั้งตนเองและเพื่อน

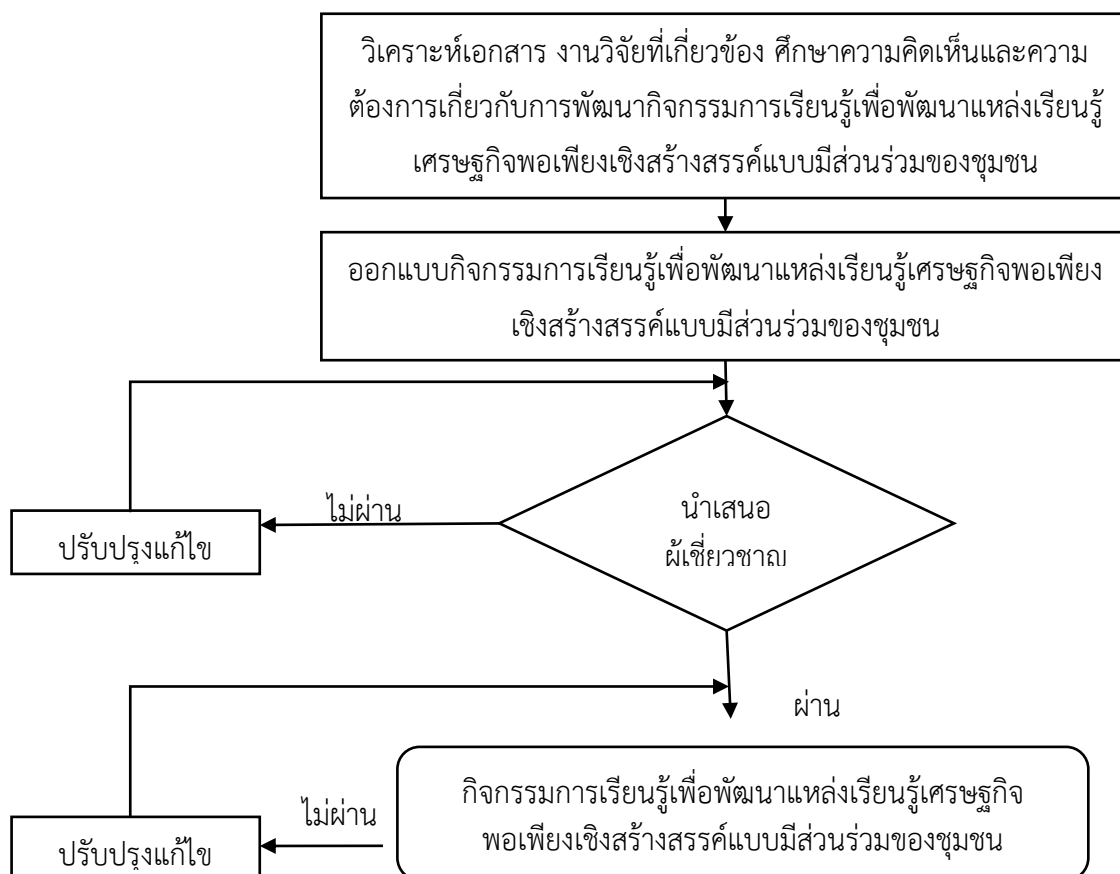
3.2 ควรมีการดำเนินกิจกรรม โดยให้ความรู้เบื้องต้น สาธิตและให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในส่วนของ การวัดประเมินผล นอกจากวัดจากผลงานของผู้เรียนแล้ว ควรวัดจากความพึงพอใจของผู้เรียนด้วย

3.3 วัดและประเมินผลจากการปฏิบัติ กระบวนการวางแผน กระบวนการทำงาน กลุ่มจากการสังเกตและสัมภาษณ์

4. ข้อเสนอแนะทั่วไป

4.1 การเขียนกิจกรรมอาจเพิ่มเติมรายละเอียดให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อผู้ที่ยังไม่เคยเห็นกิจกรรมจะได้เข้าใจ

4.2 กิจกรรม 7P เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ตามข้อเสนอแนะข้อที่ 1 อาจจะทำให้มีฐานพิเศษ โดยมีฐานที่ผู้ทำกิจกรรมได้ออกแบบฐานเองคิดกิจกรรมที่อยากทำด้วยตนเอง และอาจจัดทำสมุดบันทึกกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมได้สรุปความรู้ และเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำหรับประเมินผลได้

แผนภูมิที่ 4 แสดงขั้นตอนการออกแบบกิจกรรม

ตารางที่ 2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ฉบับร่าง

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
1. เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมี 7 ฐานกิจกรรมได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมี 7 ฐานกิจกรรมได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice	- ผู้วิจัย - ผู้นำกลุ่มและสมาชิกในชุมชนบ้านยาง	- กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิง	- วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การ วิเคราะห์ ข้อมูล
พอเพียงเชิง สร้างสรรค์แบบ มีส่วนร่วมของ ชุมชน เพื่อ ส่งเสริมทักษะ อาชีพ สำหรับ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษา โรงเรียนวัดหลัก สี่พัฒนาราษฎร์ อุปลัมภ์	Field Place) P2 กิจกรรมทำ ขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (HandkerchiefDesignPlace) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์ พระราชา (the King's PhilosophyLearning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญา เล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกาย พอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรม สร้างสรรค์ (D.I.Y Place)		สร้างสรรค์ แบบมีส่วน ร่วมของ ชุมชน	
2. เพื่อประเมิน กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ พัฒนาแหล่ง เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงเชิง สร้างสรรค์แบบ มีส่วนร่วมของ ชุมชน	- ตรวจสอบความเหมาะสม ของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมี ส่วนร่วมของชุมชน	- ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน	แบบประเมิน กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ พัฒนาแหล่ง เรียนรู้ เศรษฐกิจ พอเพียงเชิง สร้างสรรค์ แบบมีส่วน ร่วมของ ชุมชน	- ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) - ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) - วิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)
3. เพื่อปรับปรุง กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ พัฒนาแหล่ง เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงเชิง	ปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเชิง สร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนตามข้อมูลการประเมิน จากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำมา	- ผู้วิจัย	กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ พัฒนาแหล่ง เรียนรู้ เศรษฐกิจ พอเพียงเชิง	วิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การ วิเคราะห์ ข้อมูล
สร้างสรรค์แบบ มีส่วนร่วมของ ชุมชน เพื่อ ส่งเสริมทักษะ อาชีพ	ทดลองใช้		สร้างสรรค์ แบบมีส่วน ร่วมของ ชุมชน	

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (R₂ : Research) : การทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เพื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ดังกล่าว ซึ่งใช้ในการทดลองจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ใช้วิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) แผนแบบการวิจัยแบบ one group pretest-posttest design (มนต์ชัย เทียนทอง, 2548 : 151)

แผนแบบการวิจัย

ตารางที่ 3 แผนแบบการวิจัย

กลุ่ม	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T1	X	T2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนแบบการวิจัย

T1 หมายถึง การทดสอบก่อนการจัดกิจกรรม

X หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

T2 หมายถึง การทดสอบหลังการจัดกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คน

วิธีการดำเนินการ

วิธีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนประสานงานในการนำนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 2 ทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา จำนวน 7 ฐานกิจกรรม ได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (HandkerchiefDesignPlace) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

ขั้นที่ 3 ในการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาก่อนทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน หลังจากนั้นแนะนำวิธีการและขั้นตอนการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนให้นักเรียนชั้นระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

3.2 ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยทำการสอบถามและทดสอบความรู้ นักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับความรู้เศรษฐกิจพอเพียงและสอบถามเกี่ยวกับ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 7 ฐานกิจกรรม ได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (HandkerchiefDesignPlace) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่อง

เมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

จากขั้นตอนที่ 3 การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ 4 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การ วิเคราะห์ ข้อมูล
เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน	1.ทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา	- นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา	- กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนจำนวน 7 กิจกรรม ได้แก่P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผัดย้อม (HandkerchiefDesignPlace) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's PhilosophyLearning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)	วิเคราะห์โดยใช้ - วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (D₂ : Development) : การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. ประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผลการจัดกิจกรรม ประเมินผลการปฏิบัติแต่ละกิจกรรมของแต่ละกิจกรรม ได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าม้าย้อม (Handkerchief Design Place) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)
3. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านยาง จังหวัดนครปฐม

วิธีการดำเนินการ

ในการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ดร.สิริกมล หมดมลทิน อาจารย์นุสรุตา เดชจิตต์ อาจารย์ภัทรา แก้วพิจิตร อาจารย์ชลิต ลิ้มพระคุณ และอาจารย์รัตถภรณ์ คำกมล โดยผลการประเมินค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้มีค่าความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

ขั้นที่ 2 ประเมินผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงของแต่ละกิจกรรม ได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าม้าย้อม (Handkerchief Design Place) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

ขั้นที่ 3 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ดร.สิริกมล หมดมลทิน อาจารย์นุสรุา เดชจิตต์ อาจารย์ภัทรา แก้วพิจิตร อาจารย์ชลิต ลัมพะคุณ และอาจารย์รัตถภรณ์ คำกมล โดยผลการประเมินค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้มีค่าความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย

- 1) แบบวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ผลการจัดกิจกรรม
- 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลจากการประเมินมาวิเคราะห์โดยใช้ระดับคะแนน เสนอเป็นค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
1. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	-เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	- นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาจำนวน 25 คน	-แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	-ความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรม
2. เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ	- ประเมินจากชิ้นงานในการทำกิจกรรมการ	- นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษา จำนวน	ชิ้นงาน 1. ศิลปการทำขนม (ข้าวต้มมัด,	วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
พัฒนาแหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เชิงสร้างสรรค์แบบ มีส่วนร่วมของ ชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม	เรียนรู้เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เชิงสร้างสรรค์ แบบมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้าน ยาง จังหวัด นครปฐม รายบุคคลและ กลุ่ม	50 คน	บัวลอย) 2. คลิปการทำ สบู่ 3. คลิปการทำ ผ้า มัดย้อม 4. คลิปการทำ ไอ้เอ๋มบอล	เนื้อหา (Content Analysis)
3. เพื่อสอบถาม ความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อ กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแหล่ง เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงเชิง สร้างสรรค์แบบมี ส่วนร่วมของชุมชน บ้านยาง จังหวัด นครปฐม	- เพื่อประเมิน ความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อ กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เชิงสร้างสรรค์ แบบมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้าน ยาง จังหวัด นครปฐมหลังทำ กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เชิงสร้างสรรค์ แบบมีส่วนร่วม ของชุมชน	- นักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา และ นักศึกษา จำนวน 50 คน	- แบบสอบถาม ความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มี ต่อกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจ พอเพียงเชิง สร้างสรรค์แบบมี ส่วนร่วมของ ชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม	วิเคราะห์โดย ใช้ค่า - ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) - ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) - วิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม และ 2) ศึกษาผลของการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและความต้องการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการสำรวจพื้นที่ จัดเสวนากลุ่ม และการศึกษาดูงานมีผลการศึกษาดังนี้

1.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเป็นการลงพื้นที่ชุมชน บริบทชุมชนทั้งโรงเรียน อปท. และรพสต.พบว่า ชุมชนเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ต่อมาได้มีการแยกตัวมาขึ้นต่อเขตจังหวัดนครปฐมจัดตั้งขึ้นเป็นตำบล เรียกว่า “ตำบลบ้านยาง” ขึ้นกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง มีจำนวน 11 หมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมด 18,174 ไร่ (23.70 ตร.กม.) อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองนครปฐม เป็นระยะทาง 18 กม.

ขอบเขตงานวิจัยศึกษาชื่อว่า “หมู่บ้านยาง” มีต้นยางที่มีอายุกว่าร้อยปีและศาลอันเป็นที่รวมความเชื่อ ศรัทธาของชาวชุมชน อยู่บริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่โดยรวมเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ทำสวน ไม้ผล และพืชผัก ดินเหนียวเหมาะสำหรับปลูกข้าว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท เหมาะแก่การปลูกที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์มีโรงเรียนระดับพื้นฐานจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดบ้านยาง โรงเรียนบ้านคอวัง และโรงเรียนบ้านหนองกะโดน มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านยาง และวัดบ้านยางการคมนาคมขนส่งไม่มีรถโดยสารประจำทาง มีเพียงรถสองแถวผ่าน ส่วนใหญ่ประชาชนใช้รถส่วนบุคคลซึ่งมีข้อมูลจากเทศบาลบ้านยางในด้านกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะของดินลักษณะของแหล่งน้ำการปกครองและการศึกษาในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1.1.1 ด้านกายภาพ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลหนองงูเห่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลหนองกลบ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าผา อำเภอเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ตำบลบ้านยาง มีลักษณะภูมิประเทศโดยรวมเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ทำสวน ไม้ผลและพืชผัก ดินเหนียวเหมาะสำหรับปลูกข้าว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท เหมาะแก่การปลูกที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์

1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปของตำบลบ้านยาง ประกอบด้วย 3 ฤดู คือ
 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม
 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม
 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์

1.1.4 ลักษณะของดินลักษณะของดินในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเพาะปลูก พืชไร่ ทำสวน ไม้ผล และพืชผัก ดินเหนียวเหมาะสำหรับปลูกข้าว และอยู่ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและระบายน้ำของชลประทาน

1.1.5 ลักษณะของแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ คลองท่าผา-บางแก้ว

แหล่งน้ำชลประทาน 3 สาย คือ คลอง 5 ขวา 5 ซ้าย, คลองซ้าย 5 ขวา 6 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบล ทำให้ประชากรมีน้ำใช้เพื่ออุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี

1.1.6 ด้านการเมืองการปกครองตำบลบ้านยาง ประกอบด้วยจำนวนหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยางทั้งหมด ได้แก่

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยางทั้งหมด

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	จำนวนครัวเรือน
1	บ้านคลองยาง	493	523	1016	269
2	บ้านหนองไม้แดง	500	513	1013	287
3	บ้านยาง	190	203	393	145
4	บ้านหนองไม้แดง 2	403	403	806	235
5	บ้านเกาะ	341	353	694	176
6	บ้านคอวัง	442	476	918	249
7	บ้านยางปราสาท	496	528	1024	323
8	บ้านหนองกระโดน	536	538	1074	330
9	บ้านห้วยหนองกร่าง	452	420	872	226
10	บ้านดอน	256	261	517	148
11	บ้านต้นมะเกลือ	290	278	568	145
รวม		4,399	4,496	8,895	2,533

การเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน มีจำนวน 11 หมู่บ้าน โดยจะมีผู้บริหารท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) จำนวน 1 คน จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ 2 คน 11 หมู่บ้าน รวมเป็น 22 คน ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน 35 – 55 ปี ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,110 คน

1.1.7 ด้านการศึกษาภายในชุมชนมีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดบ้านยาง ชาย 87 คน หญิง 75 คน รวม 162 คน 2) โรงเรียนวัดหนองกระโดน ชาย 129 คน หญิง 117 คน รวม 246 คน 3) โรงเรียนบ้านคลองยาง ชาย 88 คน หญิง 63 คน รวม 151 คน 4) โรงเรียนบ้านคอวัง ชาย 19 คน หญิง 8 คน รวม 27 คน มีโรงเรียนมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส) จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดหนองกระโดน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านยาง มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน จำนวน 3 แห่ง และในพื้นที่มีการศึกษานอกระบบ (กศน.ตำบลบ้านยาง) จำนวน 1 แห่ง

1.1.8 ด้านการสาธารณสุขประกอบด้วยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านยาง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านหนองกระโดน มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 11 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน จำนวน 2 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยางได้ดำเนินการด้านส่งเสริมสุขภาพ ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์

1.2 การพูดคุยและการจัดเสวนากลุ่มประกอบด้วยผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จำนวน 15 คน (ภาคผนวก) นักศึกษา และคณะวิจัยมีสาระสำคัญในวิเคราะห์เพื่อการวางแผนร่วมกัน ดังนี้

1.2.1 จุดเด่น มีทรัพยากรในชุมชน (ความรู้ เช่น การทำนา การทำขนม, ภูมิปัญญา, แหล่งเรียนรู้คือศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ความเชื่อ, วัฒนธรรม) เศรษฐกิจ มีอาชีพการเกษตรในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้เมือง เส้นทางคมนาคมสะดวก

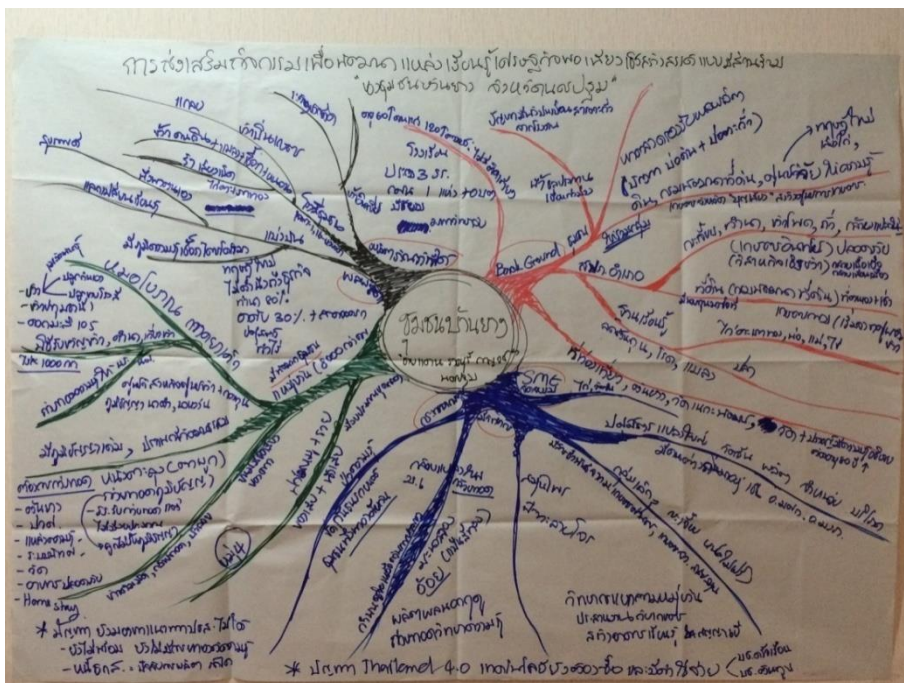
1.2.2 จุดควรพัฒนาการรวมตัวเพื่อพัฒนาชุมชนยังมีน้อย แม้จะอยู่ใกล้เมืองแต่ขาดรถประจำทางมีเพียงสองแถว

1.2.3 โอกาสนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมภาคการเกษตร การท่องเที่ยว เศรษฐกิจพอเพียง การเป็นแหล่งเรียนรู้ เป้าหมายของชุมชนในอนาคต (ปรับเปลี่ยนมุมมองในการพัฒนาชุมชน)

1.2.4 ภาวะคุกคาม

- การคมนาคม ขนส่งขาดรถประจำทางต้องเดินไป 2 กิโลเมตร
- การรับบริการจากภาครัฐในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่สะดวก
- ปัญหาเรื่องมลพิษในน้ำ จากโรงงานอุตสาหกรรม
- ชาวบ้านเป็นหนี้ ธกส. จากการทำการเกษตร ซื้อรถดำนา และรถไถ

จากการพูดคุยและการจัดเสวนากลุ่มสรุปได้ดังภาพ

ภาพที่ 4 ข้อมูลจากการพูดคุยและการจัดเสวนากลุ่ม

จากการพูดคุยและการจัดเสวนากลุ่ม พบว่า ชุมชนมีความต้องการพัฒนาตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้คนที่สนใจ รวมถึงนักเรียนและนักศึกษา โดยภายในชุมชนมีภูมิปัญญาที่น่าสนใจซึ่งได้ช่วยกันนำเสนอ เช่น ต้นยาง 3 ยอด การทำนาอินทรีย์ ขนมหไทย แพทย์แผนโบราณ การเลี้ยงไก่ตะเภาทอง การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การทำน้ำส้มควั่นไม้ การทำน้ำหมัก การทำปุ๋ยอินทรีย์ การเล่นหนังตะลุง และประเพณีเก่าแก่ต่างๆ รวมถึงภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลบ้านยางอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีนายวัฒนา ใจซื่อ เป็นประธานศูนย์ฯ และได้มีการจัดการอบรมแก่เกษตรกรภายในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก มีการจัดพื้นที่เพาะปลูกลักษณะเป็นสวนผสม เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน เน้นการรักษาสมดุลธรรมชาติ รักษาสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักการหมักดินเข้ามาช่วยในการดูแลรักษาดิน “เลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช” เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยสั่งตัดและสารชีวภัณฑ์ในนาข้าว โดยภายในศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้จัดฐานการเรียนรู้จำนวน 5 ฐานด้วยกัน คือ 1) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) น้ำหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ 3) แปลงสาธิต ข้าว, ไม้ผล 4) การแปรรูป และ 5) การตลาด/เครือข่าย โดยเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้เด่นของเกษตรกรที่ใช้

ได้แก่ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา การผลิตเชื้อราบีเวอร์เรีย การผลิตน้ำส้มควันไม้ การทำนาโดยเน้นการใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช จากการเสวนาร่วมกันพบว่า ภายในศูนย์มีความรู้มากมายและน่าสนใจ แต่กิจกรรมในฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐานยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจแก่บุคคลทั่วไปให้เข้ามาเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ กิจกรรมที่มีไม่หลากหลายเท่าที่ควร ผู้เข้าร่วมอบรมไม่ได้มีส่วนร่วมหรือลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง และส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมการอบรมจะมีเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรเท่านั้น และจะมาเฉพาะวันเวลาที่มีการจัดการอบรมจากหน่วยงานราชการ กิจกรรมในการจัดอบรมหลักๆ ที่มีอยู่คือ การศึกษาดูงานจากพื้นที่เพาะปลูก และการบรรยายให้ความรู้โดยวิทยากรที่มีจากหน่วยงานราชการ และจากประธานศูนย์ฯ เท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัย ผู้นำ และสมาชิกชุมชนจึงได้ร่วมกันคิด วางแผน และบันทึกข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้แก่นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ได้เข้ามาเรียนรู้และซึมซับวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นแบบอย่างสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต่อไป ซึ่งข้อมูลความรู้ที่สรุปได้มีดังนี้

การทำนาอินทรีย์ โดยศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลบ้านยาง อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีนายวัฒนา ใจซื่อ เป็นประธานศูนย์ฯ เป็นผู้ให้ความรู้แก่ชุมชน ซึ่งการทำนาอินทรีย์ เป็นการทำนาที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิดเป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว ตลอดจนสารเคมีที่ใช้รมเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวในโรงเก็บ การทำนาอินทรีย์นอกจากจะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วย การทำนาอินทรีย์เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่ให้เกิดการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ

การทำขนมไทย ภายในชุมชนมีผู้สูงอายุหลายคน และมีความสามารถในการทำขนมไทยได้หลายอย่าง เช่น ขนมกล้วย ข้าวต้มมัด หรือ บัวลอย เป็นต้น อีกทั้งยังใช้ส่วนผสมภายในท้องถิ่น ซึ่งส่วนผสมส่วนใหญ่คือ กล้วยน้ำว้า แป้งข้าวเจ้า น้ำตาล เกลือป่น หัวกะทิ และเนื้อมะพร้าวขูด ที่สามารถหาได้ง่าย โดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ

ศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลบ้านยางอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ภายในศูนย์ฯ มีนายวัฒนา ใจซื่อ เป็นประธานได้มีแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก มีการจัดพื้นที่เพาะปลูกลักษณะเป็นสวนผสม เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน เน้นการรักษาสมดุลธรรมชาติ รักษา

สิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักการถมดินเข้ามาช่วยในการดูแลรักษาดิน “เลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช” ซึ่งมีพื้นที่ให้ผู้สนใจได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชารูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในศูนย์

ศาลปูยาง 3 ยอด โดยจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชนให้ข้อมูลว่าต้นยางดังกล่าวมีอายุราว 300 ปี โดยประมาณจากผู้สูงอายุ 4 – 5 ช่วงอายุคนที่เสียชีวิตไปแล้ว ปัจจุบันยังคงมีความสมบูรณ์ของลำต้น กิ่ง ใบ อีกทั้งบริเวณดังกล่าวยังมีต้นยางนาขนาดใหญ่ขึ้นใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก และจากความศรัทธาของประชาชนในชุมชน จึงมีศาลพ่อปูยางสามยอด ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในชุมชนมาอย่างช้านาน นอกจากนี้ในแต่ละปีจะมีงานประจำปีของพ่อปูยางสามยอดเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้กราบไหว้บูชาอีกด้วย

การทำน้ำหมักชีวภาพ คือ การหมักเศษซากพืช ซากสัตว์ หรือสารอินทรีย์ชนิดต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นด้วยจุลินทรีย์จำเพาะ ซึ่งอาจหมักร่วมกับกากน้ำตาลหรือน้ำตาลทรายแดง ผลไม้สุก (ฟักทองแก่, มะละกอกทั้งเนื้อและเมล็ด ก๋วยน้ำว่า บวบเหลี่ยม มะเขือเทศ) หรือพืชสด (ช่วงใบแก่ อ้วนเอาทั้งปลายยอดและปลายราก) อัตราส่วน 2 : 1 : 1 โดยใช้ฉีดพ่นหรือเติมในดินหรือน้ำ ช่วยปรับสภาพความเป็นกรด-ด่าง ในดิน และน้ำ ช่วยปรับสภาพโครงสร้างของดิน ทำให้ดินร่วนซุย อุ่นน้ำได้ดี และช่วยเพิ่มจำนวนจุลินทรีย์ในดิน และน้ำ ช่วยเพิ่มอัตราการย่อยสลายสารอินทรีย์ในดิน และน้ำ ใช้รดต้นพืชหรือแช่เมล็ดพันธุ์ เพื่อเร่งการเกิดราก และการเจริญเติบโตของพืช เป็นสารที่ทำหน้าที่เหมือนฮอร์โมนพืช กระตุ้นการเกิดราก และการเจริญเติบโต ทำให้ผลผลิต และคุณภาพสูงขึ้น สามารถช่วยต้านแมลงศัตรูพืช และลดจำนวนแมลงศัตรูพืชได้

การทำน้ำส้มควันไม้ น้ำส้มควันไม้เป็นสารเกษตรอินทรีย์ธรรมชาติที่เป็นผลพลอยได้จากการเผาถ่านไม้ในเตาเผา ภายใต้สภาวะจำกัดอากาศ น้ำส้มควันไม้มีลักษณะเป็นของเหลวสีเหลืองถึงสีน้ำตาลแดง ใส มีกลิ่นควันไม้ มีรสเปรี้ยว มี pH 1.5-3.7 ประโยชน์ของน้ำส้มควันไม้ ได้แก่ ใช้กันมอดแมลง เร่งการเจริญเติบโตของพืชใช้ในการล้างคอกสัตว์เลี้ยง แก้อาการน้ำกัดเท้า เป็นส่วนผสมเครื่องสำอาง ทาผิวงานไม้เพื่อกันเชื้อรา และใช้ทดแทนสารเคมีที่เป็นอันตรายบางชนิด วิธีการผลิตน้ำส้มควันไม้โดยทั่วไป คือ การนำเศษไม้ชนิดต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นมาทำการเผาแบบจำกัดอากาศในเตาเผาขนาด 200 ลิตร เพื่อให้เกิดควันไม้ และควบแน่นของเหลวในควันไม้ให้กลายเป็นน้ำส้มควันไม้โดยผ่านกระบอกไม้ไผ่ และแลกเปลี่ยนความร้อนกับอากาศ หรือได้มีการใช้วิธีการควบแน่นในรูปแบบต่างๆ

หลังจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และบริบทของชุมชน จนได้ข้อมูลความรู้ต่างๆ แล้ว ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน นักศึกษา และคณะผู้วิจัย ได้ร่วมกันคิด ออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบกิจกรรมต่อไป

1.3 การศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานได้เลือกพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง มีบริบทที่ใกล้เคียงกับชุมชนบ้านยาง ในวัน เวลาที่สะดวกร่วมกันระหว่างชุมชน และคณะผู้วิจัย โดยศึกษาที่ “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน” (Smart Farmer) ลุงสุชล สุขเกษม เลขที่ 56 หมู่ 7 ต.จอมปลวก อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม มีสาระสำคัญดังนี้

1.3.1 ชุมชนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ หลักคิด หลักปฏิบัติในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้สร้างสรรค์

ชุมชนได้เห็นตัวอย่างข้อคิดของปราชญ์ชาวบ้าน (ลุงสุชล สุขเกษม) ผู้ปฏิบัติตัวและทำงานตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ท่าน เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ เลือกเลี้ยงพันธุ์ที่ให้ไข่ตก ยึดตามที่ในหลวงท่านบอกมาให้ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง บางคนว่ามันบาป ไม่กล้าซื้อเอง เราก็ไม่จำเป็นต้องเชื่อตนเองสามารถขายแล้วเอาเงินมาซื้อกินก็ได้ บริบทนี้มันอยู่ที่ไหน มันก็อยู่ที่สามห่วงสองเงื่อนไข ท่านให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนถ่ายเอกสารคำว่าสามห่วงสองเงื่อนไขติดไว้ที่สำนักงาน หรือจะติดไว้ที่บ้าน เพื่อจะให้พสกนิกรของพระองค์ท่านเห็นว่า นี่แหละคือเครื่องมือในการทำมาหากิน

รายละเอียดข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดูงาน ดังนี้

หลังจากที่พระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว คำว่าสามห่วง สองเงื่อนไข เปลี่ยนเป็น “ศาสตร์พระราชายังยั่งยืน” เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน อันนี้มีมาตั้งแต่โบราณแล้ว ยกตัวอย่างเช่นรัชกาลที่ห้า ท่านไม่ยอมให้ประเทศอื่นเข้ามาบูรณาการประเทศไทย เป็นประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน จนตลอดเจ็ดสิบกว่าปีที่ทรงครองราชย์มาท่านทำเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ท่านหมดเลยสิ่งที่ท่านทรงงานมาตลอด เราเรียกว่า ศาสตร์พระราชา ความรู้ที่มีทั้งหมดรวมกันเป็นแนวทางใช้ชีวิต เรียกว่า “ศาสตร์พระราชา” เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน ไม่ว่าท่านจะเป็นใคร ถ้านำเอาศาสตร์พระราชามาใช้ รับรองว่าประสบความสำเร็จแน่นอน ลุงสุชลได้นำ “ศาสตร์พระราชา” มาใช้ในการดำเนินชีวิต พระองค์ท่านบอกว่า ทำอะไรก็แล้วแต่ อย่าหยุดนิ่ง ก็คือ ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ต้องรีบ เดินทีละก้าว กินข้าวทีละคำ

พอปลายปี 2552 ลุงสุชลทดลองการเลี้ยงไก่แบบใหม่ คือ ไก่ตะกั่ว ได้มีการทดลองโดยนำไปติดที่ต้นมะพร้าว 2 ต้น ต้นแรกลองติดที่ต้นที่ใช้ทำน้ำตาลมะพร้าว ผลที่ได้คือต้องเปลี่ยนกระบอกขนาด 2 ลิตร เป็นกระบอกขนาด 5 ลิตร ส่วนตะกั่วอีกใบหนึ่ง เอาไปติดที่ต้นมะพร้าวเก็บลูก ก็ได้ลูกเต็มต้น เดือนที่แล้วเก็บมะพร้าวต้นเดียวได้ 580 บาท ตอนแรกทดลองประมาณ 6 เดือน เห็นว่าดีมาก เลยขยายพื้นที่เต็ม หลังจากนั้นในปี 2556 มีคณะดูงานจากต่างประเทศ รัฐบาลพามา บอกว่าเป็นคณะดูงานเกี่ยวกับภูมิศาสตร์โลก จำนวน 90 ประเทศ 350 คน ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า All the world on have like this เพราะเขาไปกันมาทั่วโลก ไม่เคยมีใครเลี้ยงไก่แบบนี้เลย และยังสรุปได้ 4 ข้อ คือ หนึ่ง ไม่ต้องสร้างโรงเรือน สอง ใส่ปุ๋ยให้กับต้นไม้โดยตรง สาม ต้นไม้งามเขียวขจีให้ผลผลิตดีมาก สี่ ไก่อารมณ์ดี แต่ไก่ที่เลี้ยงในตะกั่วได้มีสายพันธุ์เดียวเท่านั้นคือ โรด ไอร์แลนด์เรด เป็นสายพันธุ์ที่ทั่วโลกเขาเลี้ยงในกรงตับ เป็นสายพันธุ์เดียวที่สามารถเลี้ยงได้ในพื้นที่เล็กๆ และเชื่อง

1.3.2 ชุมชนได้แนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย 2 ข้อหลักๆ ในการทำงานที่ปฏิบัติตามแล้วประสบความสำเร็จแน่นอนคือ 1) อย่าทำงานเป็นกะ คำว่าทำงานเป็นกะ หมายถึง กะว่าจะทำไอนั้น กะว่าจะทำไอนี้ แล้วไม่ทำซักที กะอยู่นั้นแหละ คิดอะไรได้ทำเลย มันจะถูกหรือผิด เตียวจะไปตอบใจത്യเราเอง 2) ไม่เคยมีหนังสือเล่มไหนบอกว่า ความรู้เท่าไร หรืออายุเท่าไร ที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ พระองค์ท่านก็ไม่เคยบอกไว้ “ถึงแม้ความรู้

เราจะน้อยนิด ก็จะมีชีวิตความยากจน หากดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” แค่นี้ ทุกคน จะอยู่กันได้แบบสบายๆ เลย

1.3.3 ชุมชนได้หลักในการบริหารจัดการพื้นที่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใน พื้นที่ 1 ไร่สามารถยึดหลักการ 3 ข้อ คือ 1) ปลูกพืชอย่างไรให้ได้ 100% หมายถึง ปลูกพืชให้โต ไม่ ตาย ให้ออกงาม 2) เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้ 100% คือ อย่าย่ำแบบส่งเดช เลี้ยงแบบตามมีตามเกิด 3) ได้ผลผลิตมาแล้วต้องสร้างมูลค่าเพิ่ม เอาการาแปรรูป ยกตัวอย่างที่ลุงสุชนทำ คือ น้ำยาล้างจาน น้ำยาถูพื้น และน้ำยาปรับผ้านุ่มไฉ่ย่ง เป็นต้น

1.3.4 เห็ด สร้างอาชีพ

1) น้ำสมุนไพรมเห็ด เป็นสูตรของในหลวง คือ นำเห็ดหรือสมุนไพรมเห็ดที่ต้องการ สกัด 1 ชีด น้ำ 3 ลิตร พอต้งไฟเดือดแล้วหรี่ไฟต้มต่ออีก 20 นาที สำหรับเห็ดหลินจือนกยูงที่เกิดจาก ต้นมะขามจะมีตัวโอสถสูงที่สุด จะมีโปลีแซ็คคาไลน์ ละลายไตรกลีเซอไลด์ในเส้นเลือดตอนแรก น้ำต้ม จะสีขาว แล้วก็เป็นสีเหลือง แล้วก็เป็นสีน้ำตาล แล้วก็จะเปลี่ยนเป็นสีดำ

ภาพที่ 5 เห็ดหลินจือนกยูง

เห็ดหลินจือจะมีอะตอมใหญ่เวลากินแห้งๆ ร่างกายดูดซึมได้น้อย ต้องทำให้อะตอมมันแตกตัวเล็กลง มันถึงจะมีฤทธิ์ไปคุมความดันอยู่ ช่วยลดไตรกลีเซอไลด์ ตาสว่างขึ้น โดยการหั่นบางๆ แล้วเอาไปต้ม

โอสถอีกตัวหนึ่ง มันคือ โคโคแซ็ปซิน จะทำหน้าที่ไปกระตุ้นต่อมไทมัสให้ทำงาน ตอนที่เราอายุ 30 แล้วเนี่ยอะ ต่อมไทมัสจะทำงานน้อยลง พอทำงานน้อยลงเราก็จะเริ่มมีอาการเหมือนคนแก่ ผมก็เริ่มหงอก เริ่มปวดหลัง เป็นนั่นเป็นนี่ โคโคแซ็ปซินจะกระตุ้นให้ต่อมไทมัสทำงานเราก็จะกลับเป็นหนุ่มเป็นสาวอีกครั้งหนึ่ง คือ มันไม่ได้ขนาดเป็นหนุ่มสาวแบบกลับไปเหมือนเมื่อก่อนนะครับ มันจะคงสภาพอยู่อย่างนี้ไปเรื่อยๆ สมมติว่า ท่านอายุ 50 แล้วท่านเริ่มกินตอนนี้ ท่านก็จะคงสภาพอยู่อย่างนี้ ทีนี้ ใครมาเห็น ก็จะทำให้ท่านอายุ 50 แบบนี้เรื่อยไปเคล็ดลับอีกอย่างนึง กระตุ้นโกรทฮอร์โมนให้ทำงานต้องนอนก่อนสี่ทุ่ม จะได้หลับลึกตอนเที่ยงคืนถึงตีหนึ่ง จะไปซ่อมแซมการทำงานของร่างกาย ร่างกายจะได้สวยงาม เห็ดอีกชนิดหนึ่งคือ เห็ดกระถินพิมาน มีตัวโอสถที่ต่อต้านมะเร็งอยู่ เยอะมาก

2) การเพาะเห็ด การทำเชื้อเห็ด คือไปเก็บดอกเห็ดธรรมชาติมาแล้วฉีกเอาเนื้อตรงคอเห็ดที่อยู่ใต้ร่ม ไซ้ไป บีบเข้าไปในขวด แล้วใส่เนื้อคอเห็ดที่ฉีกใส่ลงไป 15 วัน มันจะ

เดินเส้นใยเต็มไปหมดเลย แล้วเขี่ยเส้นใยที่ได้จาก 15 วันลงไปเลี้ยงต่อ มีข้าวเปลือก หรือข้าวโพด หรือข้าวฟ่าง อีก 15 วันมันก็จะเดินเส้นใยไปจนเต็มขวด พอได้เส้นใยมาแล้วเราก็พร้อมจะเพาะเห็ด นำกิ่งไม้สดที่ตัดไว้ไม่เกิน 7 วัน เจาะรูกว้างครึ่งนิ้ว ลึกหนึ่งนิ้ว แต่ละรูห่างกัน 4 นิ้ว แต่ละแถว แล้วใส่เชื้อที่เพาะลงไป ใส่เชื้อเสร็จแล้วก็อุดรู กลุ่มเห็ดญี่ปุ่น ชิตากะ ยามาบูชิตาเกะ ควรใช้ไม้มะม่วง เห็ดหอมชอบไม้ไทร ไม้มะฮอกกานี เห็ดเป่าฮื้อ นางฟ้า พวกนี้ชอบไม้ตะขบ เมื่อเส้นใยเห็ดจะเดินไปทั่วกิ่งตามระบบท่ออาหารของกิ่งไม้นั้น แล้วเอากิ่งไม้วางไว้เฉยๆ 1 เดือน ถ้าท่อนใหญ่หน้อยก็เก็บไว้ 2 เดือน ถ้ากิ่งใหญ่ขนาดเสาเรือนวางทิ้งไว้ 3 เดือน ในที่ร่มและเย็น ถ้าฝนตกเราก็หาอะไรคลุม พยายามประคองให้ไม้สดนานที่สุดเพื่อให้เชื้อเดิน พอครบเดือนตามที่บอก ก็เอาท่อนไม้ไปแช่น้ำ 1 คืน จะประหยัดเวลารดน้ำไป 20 วันใช้น้ำคลองจะดีที่สุด ไม่เอาน้ำประปาเพราะมันมีคลอรีน พอนำท่อนไม้ขึ้นจากน้ำ เอาค้อน หัวขวาน ตอกหัวไม้หนึ่งทีแล้วไปรดน้ำต่อ คือ เห็ดนี้เกิดจากการเลี้ยงเส้นใย หลายๆ เส้นใยรวมตัวกันเป็นดอกเห็ด การตอกหัวไม้จะทำให้เชื้อเห็ดตกใจ กระตุก แล้วรวมตัวกันเป็นดอกเห็ด ตอกหัวเสร็จแล้วเอาไปฝังไว้ข้างบ้าน ข้างโรงรถ รอไปอีก 20 วัน ก็เก็บดอกกินได้ เวลาเก็บดอกเห็ด มันจะมีโคนเห็ดค้างอยู่ ต้องเอาหางช้อนชูดๆ ให้โคนเห็ดไม่ค้างอยู่ ถ้าปล่อยให้ทิ้งไว้มันจะเน่า มันก็พาให้ดอกใหม่ที่จะออกมาเน่าไปด้วย เราก็ต้องรดน้ำเข้าเย็น หาทางมะพร้าวหรือสแลนกันแดดทาบให้หนาคลุม อีก 2-3 เดือนก็จะได้กินอีก เห็ดนี้จะออกตามรอยแตกของกิ่งไม้ ส่วนใครที่ไม่ค่อยมีเวลา ให้นำถังมาใบนึง แหวงไว้สูงๆ แล้วเอาเศษผ้าที่ฉีกไว้ทางยาว ปลายข้างหนึ่งและน้ำในกระป๋อง ปลายอีกข้างหนึ่งและกิ่งไม้ที่เราจะรดน้ำ พอตื่นเช้ามาก็เอาน้ำใส่ถังทำแบบนี้ ไม้ทุกท่อนก็จะเปียกหมด เราก็มีหน้าที่เก็บเห็ดขายมั่ง กินมั่ง ใครที่ไม่ค่อยมีเวลา ทำงานราชการ ให้เพาะเห็ดหูหนู เพราะอะไร วันศุกร์ เราไล่ได้หมดเลย แล้วแต่งโคน ขายวันเสาร์-อาทิตย์ ถ้าสมมติว่าขายไม่หมด ก็เอาไปหยางห้อง ตากแดดทำเป็นเห็ดหูหนูแห้งเก็บไว้ พอวันหนึ่ง ตลาดต้องการ 50 กก. แต่เราทำได้แค่ 30 กก. เราก็เอาเห็ดหูหนูที่ตากไว้ แช่น้ำ แล้วส่งรวมกันไป ส่วนที่เหลือเราก็สามารถทำเองได้ เช่น ถ้าจะมีงานประชุมก็เอาเห็ดหูหนูที่แช่น้ำมาชอยละเอียดใส่ น้ำแข็ง น้ำตาล แบบนี้จะอร่อยจนลืมเฉาก๊วยไปเลย

ภาพที่ 6 การปลูกเห็ดขอนไม้

เราสามารถเก็บได้เรื่อยๆ ประมาณ 3 เดือน เปลือกไม้ร้อน ดึงออกเลย ดึงออกให้หมด แล้วเอาแปรงทองเหลืองอันละ 40 บาทมาขัดให้สะอาด แล้วเอาค้อนตอกหัวมันหนึ่งที่รดน้ำ ก็จะออกดอก

1.3.5 วิธีประหยัดพลังงาน ชุมชนได้รับความรู้จากฐานความรู้แต่ละฐาน

1) ฐานปิ่นจักรยานเพื่อรดน้ำต้นไม้ ได้ทำออกกำลังกายและรดน้ำต้นไม้ในเวลาเดียวกัน

2) ฐานการปลูกต้นไม้ผสมผสาน เช่นกรณีปลูกพริกกับมะเขือ เราต้องให้น้ำไปกระทบกับใต้ใบก่อน เพราะพริกกับมะเขื่อนี้ แมลงจะมาวางไข่ที่ใต้ใบ ไข่แมลงก็จะหล่นลงไปในพื้นที่แล้วไข่ก็จะฝ่อ

3) การเลี้ยงไก่ในหลุม ใช้เปลือกมะพร้าว (เพราะเปลือกมะพร้าวเป็นโพลีเมอร์ที่ราคาถูก) กับแกลบใส่ลงไปหลุม จุลลินทรีย์ก็จะเข้าไปอยู่ในเปลือกมะพร้าว สามารถเอาเปลือกมะพร้าวไปทำกระถางไม้แขวนก็มีประโยชน์ต้นไม้ ที่สำคัญ กระถางนี้อยู่ได้เป็นปีโดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยเลย แคร่ต้นไม้อย่างเดียว ข้างนอกจะร้อนขนาดไหน ข้างในกระถางจะเย็นเพราะมันเป็นฉนวน และมันเป็นแทนนินมันก็ป้องกันเชื้อราได้ ส่วนแกลบนี้ใส่ต้นไม้ไม่ได้นะ เพราะใส่ไปต้นไม้จะเหลือง เพราะมันจะไปดึงไนโตรเจนจากอากาศ มาย่อยสลายตัวมันเอง พอต้นไม้ไม่ได้ไนโตรเจน ต้นไม้ก็จะเหลือง ดังนั้น ถ้าจะเอาแกลบใส่ต้นไม้ ขอเป็นแกลบเก่าๆ วิธีการก็ให้ไก่ทำให้นะครับ ถ้าท่านไม่มีไก่ก็ให้ละลายน้ำซั้วราดลงไปกองแกลบ แกลบก็จะกลายเป็นแกลบเก่า เพราะในซั้วจะมีจุลินทรีย์กลุ่มหนึ่งที่ช่วยย่อยไฟเบอร์ เวลาที่มันไปอยู่ในดินมันก็จะช่วยย่อยไฟเบอร์ในดินด้วย สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ต้นไม้ -- ไก่ที่สามารถเลี้ยงเป็นไก่หลุมได้ คือพันธุ์โรดไอร์แลนด์เท่านั้น เอาแม่พันธุ์มาเลี้ยงตั้งแต่รุ่นปู่ย่า แล้วให้มาออกลูกออกหลานที่ประเทศไทย ปัจจุบันนี้เป็นรุ่นหลาน

4) การเลี้ยงไส้เดือน ซึ่งตอนนี้ราคาก็โลกรัมละ 800 บาท ไส้เดือนพันธุ์โทเกอร์ กิโลกรัมละ 1200 บาท กะละมังหนึ่งมีตัวอ่อน 2 ซิต วิธีการเพาะคือ นำมูลไส้เดือนใส่ในกะละมัง 2 ใบ ใบหนึ่งเจาะรู อีกใบหนึ่งไม่ต้องเจาะรู ใบเจาะรูไว้ข้างบน ใบไม่เจาะรูไว้ข้างล่าง วางซ้อนกัน เอาดินธรรมดาใส่ลงไปก่อน แล้วค่อยเอามูลไส้เดือนใส่ลงไป ตรงกลาง แล้วรดน้ำ 1 ประมาณ 2 สัปดาห์ 1 ครั้ง ใช้เวลา 1 เดือนจะได้ไส้เดือนพันธุ์ AIS เต็มกะละมัง การเลี้ยงไส้เดือนพันธุ์นี้จะไปในทางดี เวลาเอาไปใส่ต้นไม้ เมื่อขึ้นลงทางดี มันก็จะช่วยเขาเซพื้นดิน แต่ไส้เดือนไทย มันจะเคลื่อนที่ในทางขนาบ ขีดินที่ปล่อยทางหางจะปิดรูตัวเอง แต่พันธุ์นี้จะเคลื่อนที่ขึ้นลงทางดี น้ำที่รดลงไปก็จะซึมลงไปใต้ต้นไม้ได้ง่าย พอเลี้ยงครบ 1 เดือน นำซั้วมาแช่น้ำ 4 คืน ใช้กะละมัง 3 ใบ เจาะรูเหมือนเดิม เอาซั้วดินใส่ลงไป รดน้ำซั้วหมัก แล้วควักเอาดินจากกะละมังแรกใส่ลงไป เราใช้ซั้ว (วันนม) จะให้กลุ่มยูเรียหรือไนโตรเจน ส่วนซั้วแพะจะให้ไปแต่สเซียม วางซ้อนกันหลวมๆ พอครบเดือนเราก็ขายซั้วดินได้แล้ว อีกสามเดือนเอากะละมังคว่ำลง พวกตัวใหญ่ๆ จะอยู่ที่ก้นกะละมัง เราจับขายพวกตกปลา ได้ตัวละ 5 บาท อันนี้ได้กำไรดีกว่ากิโลกรัมละ 800 บาท บางคนซื้อเยอะๆ เอาสดรื้อแล้วใส่ลงในลังตากปลาไหล อันนี้ปลาไหลจะเข้าเพราะมันมีความถี่และกินได้อิ่ม กะละมังล่างที่ไม่ต้องเจาะรู จะเก็บไส้เดือน สามารถเอามากรอกใส่ขวดขาย สามารถขายได้ขวดละ 30-50 บาท ไส้เดือน 1 เป็กผสมน้ำ 1 ลิตร ฉีดต้นไม้ จะกระตุ้นตาดอก ให้ต้นไม้ออกดอก ควรฉีดระหว่าง 10.00 -14.00 น.

เพราะช่วงนั้นปากใบกำลังเปิด พอฉีดปุ๋ยน้ำมันเย็น ปากใบก็จะหุบ ฮอโมนก็จะเข้าไปทำปฏิกิริยาในต้น

5) เลี้ยงกบ นำพ่อ-แม่พันธุ์ใส่ไว้ในลองซีเมนต์ 2 ตัว ประมาณสัก 6 เดือน ตัวเมียก็จะมีหนามที่ข้างเอว ให้เอาน้ำแข็งมือใส่ลงไป มันก็จะรักกัน พอตอนเช้ากบจะไข่ ถ้าหาน้ำแข็งไม่ได้ ให้จับตัวผู้มาเคาะคาง แนวตั้ง 18-24 ครั้ง แล้วมันจะเอาขาน้ำมารัดนิ้วชี้เรา ทันทที่มันเอาขาน้ำมารัดนิ้วเรานะครับ ปล่อยลงบ่อไปเลย มันจะรีบไปหาตัวเมียทันที หลังจากนั้นเมื่อเป็นลูกอ๊อด ให้ใช้ไข่แดงเป็นอาหาร พอครบเดือนก็ขายได้ แต่ถ้ายังไม่ขาย เราก็เลี้ยงเป็นกบเนื้อ อันนี้ต้องย้ายบ่อมาเป็นบ่อที่ปูกระเบื้องสีๆไว้ ใส่ น้ำแค่ท่วมจุกกบก็พอแล้ว สาเหตุที่ต้องใช้กระเบื้องสีเพราะว่ากบจะได้กระโดดไม่ได้ กระโดดแล้วมันไม่ไป เท่ากับว่าพอกระโดดมันก็ได้ออกกำลังกายทุกวัน กล้ามจะใหญ่เร็ว ก็ไปส่งตลาดได้เร็ว ส่วนวิธีที่กระตุ้นให้กบกระโดดคือ ทำคอนเอาไว้ให้นกยางมาเกาะที่คอน พอเห็นนกยางมันก็ตื่นใหญ่เลย อยากจะหนี ส่วนนกก็อยากกินกบ แต่มันกินไม่ได้เพราะเราเอาตะขอยกั้นไว้

6) วิธีทำแก๊สหุงต้มใช้เองในครัวเรือน เราเลี้ยงไก่ไว้ข้างบน เลี้ยงเป็ดไว้ข้างล่าง ให้ฉีดยาล้างคอกเปิด ทั้งมูลเป็ด มูลไก่จะไหลลงไป ในแคปซูลแล้วมันจะเกิดแก๊ส เอาไปใช้ในบ้านได้ ส่วนวิธีทำบ่อแก๊ส โดยการไปซื้อพลาสติกปูพื้นบ่อ เรียกว่าพลาสติก BE ขยายเมตรละ 40 บาท ต่อตะเข็บด้วยกาวตราหมา กาวนี้จะทำให้ทนและอยู่ได้ 5 ปี ปิดหัวท้ายโดยสอดท่อเอสลอนขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 นิ้ว ยาว 1.20 เมตร ทั้งสองฝั่งแล้วรัดให้แน่นด้วยยางในรถจักรยาน แล้วปล่อยน้ำล้างมูลเป็ดมูลไก่ลงไป แล้วพอมันเกิดแก๊สมันก็จะพุ่งขึ้น เราก็สามารถนำแก๊สไปใช้ได้ พอมันหมดปฏิกิริยา มันก็จม เราก็เอามูลนั้นไปใส่ต้นไม้ได้เลย

7) การเลี้ยงปลาตุ๊ก สาเหตุที่เราเอาปลาตุ๊กมาเลี้ยงเพราะว่า เวลาเราทำเศรษฐกิจพอเพียงเราต้องมีบ่อสำหรับเก็บน้ำ ไม่ว่าจะเป็นน้ำห้วย น้ำหนอง น้ำคลอง หรือน้ำประปา พอเอาลงไปใส่ในบ่อปลาตุ๊กจะกลายเป็นน้ำปุ๋ยทันที เพราะข้างตัวปลาตุ๊กจะมีจุลินทรีย์อยู่ 2 กลุ่มคือ กลุ่มแอคติโดมัยซิค ทำให้พืชสร้างรากยาวขึ้นเพราะมันจะไปกระตุ้นการสร้างราก กลุ่มที่สองชื่อ แอโรบิคแบคทีเรีย มันจะช่วยในการเจริญเติบโต จะไปช่วยเกาะดินแล้วสร้างปุ๋ย สรุปว่า น้ำเลี้ยงปลาตุ๊กเอาไปรดอะไรก็งาม

8) การเลี้ยงปลาในบ่อ เราต้องขุดบ่อปลาตามการเลี้ยงปลา 4 ระดับตามความชอบของปลา ผีวน้ำ เราเลี้ยงปลาตะเพียน กลางน้ำใช้ปลานิลหรือปลาแรด สาเหตุที่เราต้องใช้ปลาแรดด้วยเนี่ย เพราะว่าการโบกหางของปลาแรดจะทำให้ให้น้ำหมุนเวียน เราก็ไม่ต้องใช้เครื่องตีน้ำ ส่วนปลาที่ทำความสะอาดพื้นผิวล่าง เราใช้ปลาสวาย ทำหน้าที่ทั้งปีไม่มีเบื่อ เราก็จะได้บ่อที่สะอาดแล้วไปรัน 20 บาท ซื้อตะกร้ามา 2 ใบ ตะกร้าล่าง 20 ตะกร้าบน 20 รวมกัน 40 บาท ประคบกันให้แข็งแรง เพื่อเลี้ยงกุ้ง ตะกร้าละ 1 ตัว แต่เวลาที่มันอยู่ที่ที่คุมขังในตะกร้า มันก็ไม่ยอมกินอาหาร มันก็จะกอบอาหารมาไว้กับตัวแต่มันไม่กิน ให้นำปลาที่บิขี้เลี้ยงในบ่อเดียวกัน พอปลาที่บิขี้ว่ายผ่าน กุ้งจะรีบกินอาหาร ดังนั้น ที่อื่นใช้เวลาเลี้ยง 10 เดือน แต่วิธีนี้ใช้เวลาเลี้ยงแค่ 6 เดือนก็ส่งตลาดได้แล้ว

9) ซิงช้าสวรรค์ คือ สำหรับคนที่มีพื้นที่ไม่มาก แนะนำการเลี้ยงไก่ลอยไว้บนฟ้าเรียกว่า ซิงช้าสวรรค์ ก็ทำงานเก็บไข่ ล้างมูลไก่ ถ้าตัวไหนไม่ไข่ เราก็หมุนขึ้นไปไว้ข้างบน ด้ยน้ำมันก็จะไข่ เพราะไก่ชอบอยู่ที่สูง เคล็ดลับเพื่อให้ไข่ คือ นำบอระเพ็ดมาตำผสมอาหารให้กิน

ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านสารภี						
น้ำตามนรทวี	ไข่ต้มต้่งทะเลสาบ	คัดแยกขยะ	ไบโอดีเซลส์	ไก่สวยงาม	กบหลุม	ตู้บเลี้ยงอาทิตย์
จักรสานทางรถพริก	ถั่วเขียวเอกรส	ถั่วเขียวเอกรส	ไรนาเซลส์ คัดกรอง	นกสวยงาม	เห็ดหลุม	น้ำสมุนไพร
จักรสาน 3 in 1	น้ำยาดีจางาน	น้ำส้มก้นไม้	บิโอดีเซลส์	ไก่ทองแดง	การเลี้ยงนกกระทา	หมักบอระเพ็ด
ผักปลอดสาร	น้ำยาตู้กันไ้สูง	เตาเผาถ่าน	โซลาเซลส์	ไก่ตะกั่ว	เลี้ยงนกกระทา	ถั่วงอกมือดี
ห้องสมุด	ปลาตู้เลี้ยงในบ่อ	จักรยานเข็นยา	แก๊สชีวภาพ	ไก่ไข่สวรรค์	นกกระทา	การทำปุ๋ยหมัก
โฮมสเตย์	ปุ๋ยหมัก	ปลูกบัวเนซอน	ไรนาเซลส์ ออกซิเจน	ไก่ตะกั่ว	เลี้ยงเป็ดเทศ	ปลูกมะเดื่อ
ปลูกสมุนไพร	ปุ๋ยคอก	เลี้ยงปลาในบ่อ	โซลาเซลส์น้ำหยด	เป็ดตะกั่ว	เลี้ยงห่าน	ตัดกัญชา
ปลูกสมุนไพรในบ่อ	ปุ๋ยคอก	เลี้ยงปลาในบ่อ	เลี้ยงไก่ในบ่อ	เป็ดหลุม	เลี้ยงขันโรง	การทำก้อนเห็ด
การจัดการสุขภาพชุมชน	ปุ๋ยชีวภาพ	เตาชีวมวล	เลี้ยงแมลงหางหนีบ	ไก่หลุม	เลี้ยงไส้เดือน	

ภาพที่ 7 ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านสารภี

จากการศึกษาดูงานชุมชนได้รับความรู้และหลักการในการพึ่งพาตัวเองซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นแบบอย่างการรวมกลุ่มในวิชาชีพเดียวกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเห็นถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา

ตารางที่ 7 แสดงภาพรวมค่าเฉลี่ยของสภาพและความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม
ของชุมชนจำแนกตามนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

รายละเอียด	นักเรียนระดับประถมศึกษา						นักศึกษาระดับอุดมศึกษา						รวม				ปัญหา	
	สภาพ			ความต้องการ			สภาพ			ความต้องการ			สภาพ		ความต้องการ			
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
ความพอประมาณของ กิจกรรมการเรียนรู้	3.63	0.84	มาก	4.49	0.50	มาก	3.96	0.84	มาก	4.45	0.59	มาก	3.79	0.84	4.47	0.55	0.67	0.29
ความมีเหตุผลของกิจกรรม การเรียนรู้	3.61	0.70	มาก	4.40	0.50	มาก	4.04	0.77	มาก	4.36	0.59	มาก	3.83	0.77	4.38	0.55	0.55	0.18
ภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการ เรียนรู้	3.70	0.84	มาก	4.48	0.55	มาก	3.95	0.74	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด	3.82	0.79	4.52	0.53	0.70	0.26

รายละเอียด	นักเรียนระดับประถมศึกษา						นักศึกษาระดับอุดมศึกษา						รวม				ปัญหา	
	สภาพ			ความต้องการ			สภาพ			ความต้องการ			สภาพ		ความต้องการ			
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
ความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อ การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์	3.83	0.87	มาก	4.49	0.53	มาก	4.10	0.74	มาก	4.52	0.55	มากที่สุด	3.97	0.81	4.51	0.54	0.54	0.27
คุณธรรมของการจัด กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์	3.71	0.93	มาก	4.51	0.53	มากที่สุด	3.84	0.74	มาก	4.53	0.53	มากที่สุด	3.78	0.84	4.52	0.53	0.75	0.31
รวม	3.69	0.83	มาก	4.47	0.52	มาก	3.97	0.76	มาก	4.48	0.55	มาก	3.83	0.81	4.48	0.54	0.642	0.262

จากตารางที่ 7 แสดงพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมของนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่าด้านของความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$; S.D.=0.81) และในด้านของความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้และภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$; S.D.=0.77 และ $\bar{X} = 3.82$; S.D.=0.79 ตามลำดับ)

และเมื่อกล่าวถึงความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมของนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า ด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้และคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$; S.D.=0.53) รองลงมาคือด้านความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$; S.D.=0.54) ซึ่งหากพิจารณาปัญหาในภาพรวม และรายชื่อในเชิงปริมาณมีค่าน้อยมากโดยมีค่าเฉลี่ยไม่ถึง 1 การกระจายไม่มากรายละเอียดดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐมจำแนกตามด้านความพอประมาณของกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกิจกรรมการเรียนรู้	4.04	0.71	มาก	4.26	0.75	มาก	4.15	0.73	มาก
2. มีการนำนวัตกรรมและไอทีมาใช้ อย่างคุ้มค่าในกิจกรรมการเรียนรู้	3.22	1.04	ปานกลาง	3.30	0.97	ปานกลาง	3.26	1.00	ปานกลาง
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.74	0.62	มาก	4.39	0.66	มาก	4.06	0.64	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	3.52	0.99	มาก	3.91	1.00	มาก	3.71	0.99	มาก
รวม	3.63	0.84	มาก	3.96	0.84	มาก	3.79	0.84	มาก

จากตารางที่ 8 แสดงพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านความพอประมาณของกิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$ และ S.D. =0.73) กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$ และ S.D. =0.64)

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐมจำแนกตามด้านความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร			นักศึกษามหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม	3.26	0.81	มาก	3.43	0.84	ปานกลาง	3.34	0.84	ปานกลาง
2. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนรวบรวมและแสวงหาข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม	3.74	0.45	มาก	4.39	0.66	มาก	4.06	0.66	มาก
3. ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วม	3.74	0.54	มาก	4.53	0.50	มากที่สุด	4.13	0.5	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม	3.78	0.74	มาก	3.91	0.85	มาก	3.84	0.85	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	3.57	0.66	มาก	4.22	0.80	มาก	3.89	0.8	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม	3.43	0.73	ปานกลาง	3.87	0.87	มาก	3.65	0.87	มาก
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการทำงาน และมีระเบียบวินัย	3.74	0.96	มาก	3.95	0.84	มาก	3.84	0.84	มาก
รวม	3.61	0.70	มาก	4.04	0.77	มาก	3.83	0.77	มาก

จากตารางที่ 9 แสดงพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.13$ และ S.D. = 0.50)และมีกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนรวบรวมและแสวงหาข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.06$ และ S.D. = 0.66)

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร			นักศึกษามหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการวางแผน	3.57	0.73	มาก	3.91	0.79	มาก	3.74	0.76	มาก
2. มีส่วนร่วมในประสานการจัดกิจกรรมร่วมกัน	3.70	0.97	มาก	4.04	0.77	มาก	3.87	0.87	มาก
3.มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการเตรียมความพร้อม	3.87	0.87	มาก	4.04	0.64	มาก	3.95	0.75	มาก
4.มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และการเปลี่ยนแปลง	3.78	0.80	มาก	3.91	0.73	มาก	3.84	0.76	มาก
5.มีแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.57	0.84	มาก	3.83	0.78	มาก	3.7	0.81	มาก
รวม	3.70	0.84	มาก	3.95	0.74	มาก	3.82	0.79	มาก

จากตารางที่ 10 แสดงพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการเตรียมความ

พร้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.95$ และ $S.D. = 0.75$) และมีส่วนร่วมในประสานการจัดกิจกรรมร่วมกันมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.87$ และ $S.D. = 0.87$)

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านความรู้การจัดการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.78	0.95	มาก	4.04	0.82	มาก	3.91	0.89	มาก
2.กิจกรรมการเรียนรู้มีการส่งเสริมกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ	4.00	0.60	มาก	4.43	0.59	มาก	4.22	0.60	มาก
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดที่ทันสมัย	3.48	0.85	ปานกลาง	3.65	0.71	มาก	3.57	0.78	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และมีทักษะการดำรงชีวิตในอนาคต	3.96	0.93	มาก	4.22	0.74	มาก	4.09	0.84	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	4.00	0.95	มาก	4.26	0.75	มาก	4.13	0.85	มาก
6 ฐานของกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย	3.78	0.95	มาก	4.00	0.80	มาก	3.89	0.88	มาก
รวม	3.83	0.87	มาก	4.10	0.74	มาก	3.97	0.81	มาก

จากตารางที่ 11 แสดงพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านความรู้การจัดการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้มีการส่งเสริมกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$ และ $S.D. = 0.60$) และมีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการแสวงหาความรู้อยู่เสมอมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.13$ และ $S.D. = 0.85$)

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีความประพฤติตนเป็นคนดี	3.61	0.99	มาก	3.74	0.96	มาก	3.68	0.98	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีวินัย ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน	3.91	0.90	มาก	4.13	0.69	มาก	4.02	0.80	มาก
3. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน	3.74	0.92	มาก	3.69	0.51	มาก	3.72	0.72	มาก
4. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความอดทน	3.57	0.90	มาก	3.78	0.80	มาก	3.68	0.85	มาก
รวม	3.71	0.93	มาก	3.84	0.74	มาก	3.78	0.84	มาก

จากตารางที่ 12 แสดงพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีวินัย ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.02$ และ S.D. = 0.80) และมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.72$ และ S.D. = 0.72)

จากตารางแสดงค่าเฉลี่ยของสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐมพบว่า สภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$; S.D.= 0.81) และสภาพในการ

ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$; S.D.= 0.84)

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยของความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านความพอประมาณของกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. มีการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกิจกรรมการเรียนรู้	4.52	0.51	มากที่สุด	4.61	0.50	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
2. มีการนำนวัตกรรมและไอทีมาใช้อย่างคุ้มค่าในกิจกรรมการเรียนรู้	4.39	0.50	มาก	4.17	0.78	มาก	4.28	0.64	มาก
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.48	0.51	มาก	4.61	0.50	มากที่สุด	4.55	0.50	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	4.57	0.51	มากที่สุด	4.43	0.59	มาก	4.5	0.55	มากที่สุด
รวม	4.49	0.50	มาก	4.45	0.59	มาก	4.47	0.55	มาก

จากตารางที่ 13 แสดงพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านความพอประมาณของกิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$ และ S.D. = 0.50) และมีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$ และ S.D. = 0.50)

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยของความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐมจำแนกตามด้าน ความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม	4.13	0.34	มาก	4.00	0.52	มาก	4.07	0.43	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนรวบรวมและแสวงหาข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม	4.52	0.51	มากที่สุด	4.57	0.59	มากที่สุด	4.55	0.55	มากที่สุด
3. ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วม	4.57	0.51	มากที่สุด	4.61	0.58	มากที่สุด	4.59	0.54	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม	4.26	0.54	มาก	4.30	0.56	มาก	4.28	0.55	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.57	0.59	มากที่สุด	4.57	0.59	มากที่สุด	4.57	0.59	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม	4.35	0.49	มาก	4.17	0.72	มาก	4.26	0.60	มาก
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการทำงาน และมีระเบียบวินัย	4.39	0.50	มาก	4.30	0.63	มาก	4.34	0.56	มาก
รวม	4.40	0.50	มาก	4.36	0.59	มาก	4.38	0.55	มาก

จากตารางที่ 14 แสดงพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้าน ความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$ และ S.D. = 0.54) และมีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$ และ S.D. = 0.59)

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ยของความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการวางแผน	4.43	0.66	มาก	4.52	0.51	มากที่สุด	4.48	0.59	มาก
2. มีส่วนร่วมในประสานการจัดกิจกรรมร่วมกัน	4.48	0.51	มาก	4.61	0.50	มากที่สุด	4.55	0.51	มากที่สุด
3. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการเตรียมความพร้อม	4.61	0.50	มากที่สุด	4.57	0.51	มากที่สุด	4.59	0.51	มากที่สุด
4. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และการเปลี่ยนแปลง	4.48	0.59	มาก	4.65	0.49	มากที่สุด	4.57	0.54	มากที่สุด
5. มีแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.39	0.50	มาก	4.48	0.51	มาก	4.44	0.51	มาก
รวม	4.48	0.55	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด	4.52	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 15 แสดงพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการเตรียมความพร้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$ และ S.D. = 0.51) และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$ และ S.D. = 0.54)

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ยของความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้าน ความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1.กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ เกิดความสามารถในการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.48	0.51	มาก	4.43	0.59	มาก	4.46	0.55	มาก
2.กิจกรรมการเรียนรู้มีการ ส่งเสริมกระบวนการทำงานอย่าง เป็นระบบ	4.52	0.51	มากที่สุด	4.57	0.51	มากที่สุด	4.55	0.51	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีความคิดที่ทันสมัย	4.26	0.62	มาก	4.30	0.63	มาก	4.28	0.63	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ ผู้เรียนแสวงหาความรู้และมี ทักษะการดำรงชีวิตในอนาคต	4.65	0.49	มากที่สุด	4.70	0.47	มากที่สุด	4.68	0.48	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริม การแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	4.57	0.51	มากที่สุด	4.57	0.59	มากที่สุด	4.57	0.55	มากที่สุด
6. ฐานของกิจกรรมการเรียนรู้มี ความหลากหลาย	4.48	0.51	มาก	4.57	0.51	มากที่สุด	4.53	0.51	มากที่สุด
รวม	4.49	0.53	มาก	4.52	0.55	มากที่สุด	4.51	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 16 แสดงพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้าน ความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้และมีทักษะการดำรงชีวิตในอนาคตมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$ และ S.D. = 0.48) และมีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการแสวงหาความรู้อยู่เสมอมี ค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$ และ S.D. = 0.55)

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยของความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

รายละเอียด	นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร			นักศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร			รวม		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีความประพฤติตนเป็นคนดี	4.30	0.63	มาก	4.35	0.65	มาก	4.33	0.64	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีวินัย ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน	4.48	0.51	มาก	4.48	0.51	มาก	4.48	0.51	มาก
3. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน	4.61	0.50	มากที่สุด	4.57	0.51	มากที่สุด	4.59	0.51	มากที่สุด
4. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความอดทน	4.65	0.49	มากที่สุด	4.74	0.45	มากที่สุด	4.70	0.47	มากที่สุด
รวม	4.51	0.53	มากที่สุด	4.53	0.53	มากที่สุด	4.52	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 17 แสดงพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม คุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความอดทนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$ และ S.D. = 0.47) และมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$ และ S.D. = 0.51)

จากตารางแสดงค่าเฉลี่ยของความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยางจังหวัดนครปฐมพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้และด้านคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$; S.D.= 0.53) และความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้

ในด้านความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$; S.D. = 0.55)

ตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรม

ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ได้มีการเก็บข้อมูลจากการจัดเสวนากลุ่ม และการศึกษาดูงานของสมาชิกชุมชนจากพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน” ลุงสุชล สุขเกษม จ.สมุทรสงคราม รวมถึงเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพและความต้องการของกิจกรรมการเรียนรู้ จากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา นำข้อมูลที่ได้มาใช้เพื่อวางแผน และออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ โดยพิจารณาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเลือกออกแบบกิจกรรมที่น่าสนใจ สามารถลงมือปฏิบัติได้จริง และเป็นการปลูกฝังให้เกิดความรัก ความเข้าใจในวิถีพอเพียง และศาสตร์พระราชาให้กับผู้ร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี โดยสมาชิกชุมชนจะมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้ายคือ จะต้องเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ได้เข้ามาเรียนรู้และซึมซับวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นแบบอย่างสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไป โดยกิจกรรมที่ได้มี 7 ฐานกิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรม 7 P (Seven Place)

P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place)

P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place)

P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place)

P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place)

P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place)

P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place)

P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

รายละเอียดกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมทำนา (P1=Rice Field Place) มีองค์ประกอบและรายละเอียด

ดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก
 - 1.1 อธิบายหลักการทำนา
 - 1.2 สาธิตการทำนา การดำนา และการเกี่ยวข้าว
 - 1.3 ปฏิบัติการทำนา
2. กลุ่มผู้ร่วม
 - นักเรียนและนักศึกษา
3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน
4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 1) การดำนา 2) การเกี่ยวข้าว

5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)

6. วิธีการ บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ

7. แหล่งความรู้

สื่อและอุปกรณ์ : นาข้าว ต้นข้าว

8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากผลงาน

9. สภาพแวดล้อม พื้นที่นาที่มีบรรยากาศเหมาะสม ในขณะที่ฝนไม่ตก

10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มจัดเป็นแถวตามพื้นที่นา

11. ประโยชน์ที่ได้รับ

11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ในการทำนา

11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ฝึกทดลองปฏิบัติจริง

11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้คุณค่าและประโยชน์ของข้าว

11.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขสนุกสนาน

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) เช่น ข้าวต้มมัด บัวลอย
ขนมกล้วยมีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก

1.1 อธิบายหลักการทำขนมไทย

1.2 สาธิตการทำขนมไทย

1.3 ปฏิบัติการทำขนมไทย

2. กลุ่มผู้ร่วม

นักเรียนและนักศึกษา

3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน

4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย : การทำขนมตามประเภทของขนมแต่ละชนิด

5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)

6. วิธีการ บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ

7. แหล่งความรู้

สื่อและอุปกรณ์ : วัสดุ อุปกรณ์ในการทำขนม

8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากผลงาน

9. สภาพแวดล้อม สถานที่กว้างขวาง สะอาด เปิดโล่ง เช่น ชานบ้าน

10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มตามประเภทของขนม

11. ประโยชน์ที่ได้รับ

11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ในการทำขนม

11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง

11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้คุณค่าของขนมไทย

11.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนุกสนาน

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (P3 : Handkerchief Design Place) มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก
 - 1.1 อธิบายหลักการทำผ้าผ้ามัดย้อม
 - 1.2 สาธิตการทำผ้าผ้ามัดย้อม
 - 1.3 ปฏิบัติการทำผ้าผ้ามัดย้อม
2. กลุ่มผู้ร่วม

นักเรียนและนักศึกษา
3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน
4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย : การทำผ้าผ้ามัดย้อม
5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)
6. วิธีการ บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ
7. แหล่งความรู้

สื่อและอุปกรณ์ : วัสดุ อุปกรณ์ในการทำผ้าผ้ามัดย้อม
8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากผลงาน
9. สภาพแวดล้อม สถานที่กว้างขวาง สะอาด เปิดโล่ง เช่น ชานบ้าน
10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มๆกลุ่มละ 3-7 คน
11. ประโยชน์ที่ได้รับ
 - 11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ในการนำศิลปะมาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์
 - 11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง
 - 11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้คุณค่าธรรมชาติและอนุรักษ์ เช่น สีจากธรรมชาติ
 - 11.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนุกสนาน

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (P4 : the King's Philosophy Learning Place) มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก
 - 1.1 อธิบายหลักการศาสตร์พระราชา
 - 1.2 ศึกษาสถานที่จริงภายในชุมชน คือ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - 1.3 สาธิตกิจกรรมต่างๆ เช่น ปลูกพืชสมุนไพร การทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ำหมัก การเย็บเชื้อไตรโคเดอร์มา เป็นต้น
 - 1.4 ปฏิบัติการตามกิจกรรม
2. กลุ่มผู้ร่วม

นักเรียนและนักศึกษา

3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน
4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย : ปลูกพืชสมุนไพร การทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ำหมัก การเย็บเชื้อไตรโคเดอร์มา
5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)
6. วิธีการ บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ
7. แหล่งความรู้
 - สื่อและอุปกรณ์ : วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมตามศาสตร์พระราชา
8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากผลงาน
9. สภาพแวดล้อม
 - 9.1 ตัวอาคารมีความกว้างขวาง สะอาด เปิดโล่ง
 - 9.2 สวนมีความร่มรื่น มีสมุนไพร และการทำเกษตรแบบผสมผสาน
10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มๆกลุ่มละ 5-7 คน
11. ประโยชน์ที่ได้รับ
 - 11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ในการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการดำรงชีวิต และการเรียนรู้เรื่องความพอเพียงสู่ความยั่งยืน
 - 11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง
 - 11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้คุณค่าธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 11.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขสนุกสนาน

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (P5 : Story line and Wisdom Place) มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก
 - 1.1 อธิบายความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของภูมิปัญญา
 - 1.2 ศึกษาสถานที่จริงภายในชุมชน : บริเวณต้นยางสามยอด อายุมากกว่า 100 ปี
 - 1.3 มีวิทยากรท้องถิ่นเล่าเรื่องความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธาของต้นยางต่อการดำรงวิถีชีวิตในชุมชน
2. กลุ่มผู้ร่วม
 - นักเรียนและนักศึกษา
3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน
4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย : ความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธาของต้นยางต่อการดำรงวิถีชีวิตในชุมชน
5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)
6. วิธีการ บรรยาย และพูดคุยซักถาม
7. แหล่งความรู้

สื่อและอุปกรณ์ : ภาพถ่าย คลิปวิดีโอ และต้นแบบสามมิติ

8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากการสังเกตการณ์ และความพึงพอใจ
9. สภาพแวดล้อม : บริเวณต้นแบบมีความร่มรื่น เย็นสบาย
10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มๆกลุ่มละ 7-10 คน
11. ประโยชน์ที่ได้รับ
 - 11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน
 - 11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้คุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีชาวบ้านที่มีต่อชุมชน
 - 11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนุกสนาน

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (P6 : Exercise Activity Place) เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก

1.1 อธิบายหลักการ ความสำคัญ และประโยชน์ของการใช้วัสดุในท้องถิ่นเพื่อการออกกำลังกาย

1.2 ศึกษาสถานที่จริงภายในชุมชน

1.3 สาธิตกิจกรรมต่างๆ เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น

1.4 ปฏิบัติการตามกิจกรรม

2. กลุ่มผู้ร่วม

นักเรียนและนักศึกษา

3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน

4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย : ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น

5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)

6. วิธีการ บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ

7. แหล่งความรู้

สื่อและอุปกรณ์ : วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมการออกกำลังกาย

8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากการสังเกต และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

9. สภาพแวดล้อม : พื้นที่ภายในชุมชนตามกิจกรรม

10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มๆกลุ่มละ 5-7 คน

11. ประโยชน์ที่ได้รับ

11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ในการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์เพื่อการออกกำลังกาย

11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง

11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

11.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขสนาน

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (P7 : D.I.Y Place) เช่น การทำสบู่ การทำไอเอ็มบอล เป็นต้น มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลัก

1.1 อธิบายหลักการ ความสำคัญ และประโยชน์ของการนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์

1.2 สาธิตกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำสบู่ การทำไอเอ็มบอล เป็นต้น

1.3 ปฏิบัติการตามกิจกรรม

2. กลุ่มผู้ร่วม

นักเรียนและนักศึกษา

3. ผู้สอน ภูมิปัญญาชาวบ้าน

4. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย : การทำสบู่ การทำไอเอ็มบอล เป็นต้น

5. แผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning:PL)

6. วิธีการ บรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ

7. แหล่งความรู้

สื่อและอุปกรณ์ : วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ

8. การวัดและประเมินผล : ประเมินผลจากผลงาน และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม

กิจกรรม

9. สภาพแวดล้อม : พื้นที่ภายในชุมชนตามกิจกรรม

10. การดำเนินกิจกรรม : การดำเนินกิจกรรม แบ่งเป็นกลุ่มๆกลุ่มละ 5-7 คน

11. ประโยชน์ที่ได้รับ

11.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ในการนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์

11.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง

11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความคิดสร้างสรรค์

11.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขสนาน

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยวางแผนประสานงานในการนำนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อทำการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยและชุมชนทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คน มีทั้งหมด 7 ฐานกิจกรรม ได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

ในการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาก่อนทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน หลังจากนั้นแนะนำวิธีการและขั้นตอนการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนให้นักเรียนชั้นระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

2. ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

3. หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบความรู้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับความรู้เศรษฐกิจพอเพียงและสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักเรียนชั้นระดับประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

นักเรียนระดับประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทำกิจกรรม 7 P (Seven Place)

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมทำนา (P1=Rice Field Place)

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จะต้องปฏิบัติกิจกรรมปลูกข้าวในนาด้วยตนเอง โดยมีนายพิชัยยุทธ สืบสุข และนางชมพูนุช สืบสุข เป็นวิทยากร จะดำเนินการอธิบายหลักการทำนาให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาและนักศึกษาระดับ

ระดับอุดมศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังและทำความเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ในการทำงาน ซึ่งเป็นนาอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูก

ขั้นตอนการทำงานอินทรีย์

1. การเลือกพื้นที่ปลูก

เลือกพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ติดต่อกัน และมีความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยธรรมชาติค่อนข้างสูง ประกอบด้วยธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของข้าวอย่างเพียงพอ มีแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก ไม่ควรเป็นพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีในปริมาณมากติดต่อกันเป็นเวลานาน หรือมีการปนเปื้อนของสารเคมีสูง และห่างจากพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีการเกษตร

2. การเลือกใช้พันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกควรมีคุณสมบัติด้านการเจริญเติบโตเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ปลูก และให้ผลผลิตได้ดีแม้ในสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ด้านทานโรคและแมลงศัตรูข้าว และมีคุณภาพเมล็ดตรงกับความต้องการของผู้บริโภคข้าวอินทรีย์ การผลิตข้าวอินทรีย์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวหอมปทุม ข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งทั้งสองพันธุ์เป็นข้าวที่มีคุณภาพเมล็ดดีเป็นพิเศษ

3. การเตรียมดิน

วัตถุประสงค์หลักของการเตรียมดินคือสร้างสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกและการเจริญเติบโตของข้าว ช่วยควบคุมวัชพืช โรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าวบางชนิด การเตรียมดินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติดิน สภาพแวดล้อมในแปลงนาก่อนปลูกและวิธีการปลูก โดยไถตะ ไถแปร คราด และทำเทือก

4. วิธีปลูก

การปลูกข้าวแบบปักดำจะเหมาะสมที่สุดกับการผลิตข้าวอินทรีย์ เพราะการเตรียมดิน ทำเทือก การควบคุมระดับน้ำในนาจะช่วยลดปริมาณวัชพืชได้และการปลูกกล้าข้าวลงดินจะช่วยให้ข้าวสามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ ต้นกล้าที่ใช้ปักดำควรมีอายุประมาณ 30 วัน เลือกต้นกล้าที่เจริญเติบโตแข็งแรงดี ปราศจากโรคและแมลงทำลาย

5. การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน

เนื่องจากการปลูกข้าวอินทรีย์ต้องหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมี การเลือกพื้นที่ปลูกที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูงตามธรรมชาติ จึงเป็นการเริ่มต้นที่ได้เปรียบ เพื่อที่จะรักษาระดับผลผลิตให้อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ นอกจากนี้ เกษตรกรยังต้องรู้จักการจัดการดินที่ถูกต้อง และพยายามรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวอินทรีย์ให้ได้ผลดีและยั่งยืนมากที่สุด คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินสำหรับการผลิตข้าวอินทรีย์สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

5.1 การจัดการดิน วิทยากรได้แนะนำเกี่ยวกับการจัดการเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินให้เหมาะสมกับการทำนาอินทรีย์ โดยไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนา เพราะเป็นการทำลายอินทรีย์วัตถุและ จุลินทรีย์ดินที่มีประโยชน์ ไม่นำชั้นส่วนของพืชที่ไม่ใช้ประโยชน์โดยตรงออกจากแปลงนา แต่ควรนำวัสดุอินทรีย์จากแหล่งใกล้เคียงใส่แปลงนาให้สม่ำเสมอที่ละเล็กละน้อย เพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินโดยการปลูกพืชโดยเฉพะพืชตระกูลถั่วในที่ว่างในบริเวณ

พื้นที่นาตามความเหมาะสม แล้วใช้อินทรีย์วัตถุที่เกิดขึ้นในระบบไร่นาให้เกิดประโยชน์ต่อการปลูกข้าว-ไม่ควรปล่อยที่ดินให้ว่างเปล่าก่อนการปลูกข้าวและหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว แต่ควรปลูกพืชบำรุงดินโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วพรี้า ปอเทือง เป็นต้น

5.2 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใส่ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ แต่เนื่องจากปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติแทบทุกชนิดมีความเข้มข้นของธาตุอาหารค่อนข้างต่ำ จึงต้องใช้ในปริมาณที่สูงมาก และอาจมีไม่พอเพียงสำหรับการปลูกข้าวอินทรีย์และถ้าหากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมก็จะเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต จึงแนะนำให้ใช้หลักการธรรมชาติที่ว่า “สร้างให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ใส่ทีละเล็กทีละน้อยสม่ำเสมอเป็นประจำ” ปุ๋ยอินทรีย์จากธรรมชาติที่ควรใช้ ได้แก่ ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยมูลสัตว์ ได้แก่ มูลสัตว์ต่างๆ และหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วมักจะปล่อยให้เป็นที่เลี้ยงสัตว์โดยให้ทะเล็มตอซังและหญ้าต่างๆ มูลสัตว์ที่ถ่ายออกมาปะปนกับเศษซากพืช ก็จะเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในนาอีกทางหนึ่ง ปุ๋ยหมัก ควรจัดทำในพื้นที่นาหรือบริเวณที่อยู่ไม่ห่างจากแปลงนามากนักเพื่อความสะดวกในการใช้ ควรใช้เชื้อจุลินทรีย์ในการทำปุ๋ยหมักเพื่อช่วยการย่อยสลายได้เร็วขึ้น และเก็บรักษาให้ถูกต้องเพื่อลดการสูญเสียธาตุอาหาร ปุ๋ยพืชสด โดยปลูกก่อนการปักดำข้าวในระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้ต้นปุ๋ยพืชสดมีช่วงการเจริญเติบโตเพียงพอที่จะผลิตมวลพืชสดได้มาก มีความเข้มข้นของธาตุไนโตรเจนสูงและไถกลบต้นปุ๋ยพืชสดก่อนการปลูกข้าวตามกำหนดเวลา เช่น ปอเทือง หรือถั่วเขียว และควรปลูกก่อนปักดำประมาณ 70 วัน น้ำหมักชีวภาพ หรือน้ำสกัดชีวภาพ มีการทำใช้เองจากวัสดุเหลือใช้ในไร่นา ในครัวเรือน โดยนำมาหมักร่วมกับกากน้ำตาล หรือน้ำตาลทรายแดงละลายน้ำ

5.3 การป้องกันกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช หลักการสำคัญของการป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในการผลิตข้าวอินทรีย์ คือ จะเลือกใช้ข้าวพันธุ์ต้านทาน การเตรียมแปลง กำหนดช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรค แมลง และสัตว์ศัตรูข้าว การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและสมดุลของธาตุอาหารพืช การจัดการน้ำ เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตดี สมบูรณ์และแข็งแรง สามารถลดการทำลายของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวได้ส่วนหนึ่ง

5.4 การเก็บเกี่ยว ชุมชนจะเก็บเกี่ยวข้าวหลังจากออกดอก ประมาณ 28-30 วัน โดยสังเกตจากเมล็ดในรวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง ในการเกี่ยวอาจจะใช้เคียว หรือรถเกี่ยวข้าว หลังจากนั้นต้องลดความชื้นในเมล็ดข้าวโดยบนลาน วันที่แดดจัด 1-2 วัน พลิกกลับเมล็ดข้าววันละ 3-4 ครั้ง เพื่อให้ข้าวมีความชื้นที่เหมาะสมต่อการเก็บรักษา และทำให้มีคุณภาพการสีดี ภายในชุมชนมีโรงสีเล็กๆ ให้บริการแก่สมาชิกชุมชนในราคาไม่แพง

หลังจากวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ก็สาธิตการดำนาที่ถูกต้องให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดู และลงมือปฏิบัติตาม

ภาพที่ 8 นักเรียนระดับประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมทำนา

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) เช่น ข้าวต้มมัด บัวลอย ขนมกล้วย

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จะต้องปฏิบัติกิจกรรมทำขนมไทยด้วยตนเอง โดยมีนางนารี ยางเยี่ยม เป็นวิทยากร จะดำเนินการอธิบายขั้นตอนการทำขนมไทย ซึ่งในวันนี้จะทำข้าวต้มมัดให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังและทำความเข้าใจถึงส่วนผสม อุปกรณ์ และขั้นตอนต่างๆ ในการทำขนมข้าวต้มมัด ดังนี้

ส่วนผสม ข้าวต้มมัด

1. ข้าวเหนียว 2 ถ้วยตวง
2. หัวกะทิ 3 ถ้วยตวง
3. เกลือป่น 2 ช้อนชา
4. น้ำตาลทราย 1 ถ้วยตวง + 1/2 ถ้วยตวง
5. กล้วยน้ำว้า 16-18 ลูก

อุปกรณ์

1. ใบตองชั้นใน ขนาด 6x8 นิ้ว
2. ใบตองชั้นนอก ขนาด 8x9 นิ้ว
3. ตอก แขน้ำให้นิ่มประมาณ 2-3 ชั่วโมง (หรือเชือก สำหรับห่ออาหาร)

วิธีทำข้าวต้มมัด

1. ล้างข้าวเหนียวประมาณ 2 ครั้ง นำไปแช่น้ำสะอาดประมาณ 4 ชั่วโมงขึ้นไป หรือข้ามคืน พอแช่ครบเวลาตักขึ้นสะเด็ดน้ำ พักไว้
2. ใส่หูกะทิกับเกลือป่นลงในกระทะ นำขึ้นตั้งใช้ไฟปานกลางโดยคนไปในทิศทางเดียวกัน
3. พอกะทิตีเด็ดพล่านใส่ข้าวเหนียวลงไปคนไปทิศทางเดียวกันเบา ๆ ด้วยพายยาง หรือพายไม้ อย่าคนมากจนเกินไปไม่เช่นนั้นเม็ดข้าวเหนียวจะหักและไม่สวย
4. พอคนไปประมาณ 2-3 นาที ข้าวเหนียวจะดูตึ๋มกะทิก ทำให้กะทิลดลงไปเยอะ
5. ผัดต่ออีกประมาณ 5-6 นาที จากนั้นปรับเป็นไฟอ่อน ข้าวเหนียวจะแห้งตัวลงเกือบสุก
6. ใส่น้ำตาลทรายลงไปแล้วคนไปเรื่อย ๆ
7. คนจนข้าวเหนียวขึ้นเงา ปิดไฟ
8. ปอกเปลือกกล้วยแล้วผ่าครึ่ง เตรียมไว้
9. วางใบตอง 2 ใบซ้อนกัน โดยหันด้านที่เป็นมันประกบกัน
10. ตักข้าวเหนียวลงไปประมาณ 1 ช้อนโต๊ะ จากนั้นวางกล้วยตามลงไป
11. ตักข้าวเหนียวอีกหนึ่งช้อนลงไปปิดทับหน้ากล้วย
12. ห่อใส่ใบตองโดยพับให้สวยงาม
13. พอทำครบก็จับทั้งสองชิ้นมาประกบกัน โดยหันด้านในชนกัน
14. นำตอกมามัดให้แน่นเป็น 2 เปลาะ
15. นำข้าวต้มมัดไปวางเรียงในชุดหนึ่ง นำไปตั้งบนน้ำเดือดพล่าน ใช้ไฟแรงนี้ประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที ถึง 2 ชั่วโมง (ขึ้นอยู่กับขนาดของข้าวต้มมัด และการผัดข้าวเหนียวว่าสุกมากน้อยแค่ไหน)

ภาพที่ 9 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ปฏิบัติกิจกรรมทำขนมไทย: ข้าวต้มมัด

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมผ้ามัดย้อม (P3 : Handkerchief Design Place)

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จะต้องปฏิบัติกิจกรรมทำผ้ามัดย้อมด้วยตนเอง โดยมีนางลาวลย์ ปุณยบุรณะ เป็นวิทยากรดำเนินการอธิบายขั้นตอนการทำผ้ามัดย้อม ซึ่งกิจกรรมนี้ผู้ร่วมกิจกรรมจะเข้าใจถึงวิถีชีวิตชุมชนที่เอื้ออาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัว เห็นถึงความสำคัญและการประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ สีที่นำมาใช้จะมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น สีเหลืองจากขมิ้น สีม่วงจากดอกอัญชัน สีแดงจากดอก

กระเจี๊ยบ และสีเทาจากยางกล้วย เป็นต้น การทำผ้ามัดย้อมจะมีส่วนผสม อุปกรณ์ และขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ผ้าใยธรรมชาติ , ผ้าลินิน , พืชที่ให้สีธรรมชาติ, วัสดุสร้างลาย เช่น ลูกปัด หนังกาย ไม้หนีบผ้า หรือ ท่อพีวีซี

เราต้องทำการมัดผ้า เพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ โดยใช้วัสดุที่เตรียมไว้ มัดกับผ้า ใช้หนังกายรัดให้แน่น เพื่อผ้าจะเกิดลวดลายตามที่เรามัด

ขั้นตอนการย้อมผ้า

1. นำน้ำใส่หม้อตั้งไฟให้น้ำในหม้อเดือด จากนั้นนำสิ่งที่ต้องการให้สี เช่น ผงขมิ้น ดอกอัญชัน ผลกระเจี๊ยบ หรือ หยวกกล้วย ใส่ลงไปให้เดือด ให้สีไปหม้อละอย่าง จะได้เป็นสีๆ ไม่ปนกัน ต้มทิ้งไว้ประมาณ 30 นาที จากนั้นกรองออกให้เหลือไว้แต่น้ำ อาจจะใช้ตะแกรงที่มีตาข่ายเล็กเป็นตัวช่วยกรอง หรือจะกรองผ่านผ้าขาวบางก็ได้เหมือนกัน

2. นำหม้อน้ำที่เป็นสีตั้งไฟอ่อนๆ ให้น้ำยังมีความอุ่นอยู่เสมอจากนั้นเติมสารส้มลงไปให้หม้อจำนวนเล็กน้อย เมื่อเป็นตัวช่วยให้ผ้าของเราติดสีได้ดีขึ้น นำมัดผ้าที่เรามัดเตรียมไว้ลงไปต้มในหม้อทิ้งไว้ประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง

3. เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วนำผ้าขึ้นจากหม้อแล้วนำไปล้างน้ำสะอาด ประมาณ 3 - 4 รอบแบบไม่ต้องขยี้ผ้า จากนั้นทำผ้าไปตากลมให้แห้ง

ภาพที่ 10 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ปฏิบัติกิจกรรมทำผ้ามัดย้อม

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (P4 : the King's Philosophy Learning Place)

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้และซึมซับวิถีชีวิตพอเพียง โดยมีนายวัฒนา ใจชื่อ เป็นวิทยากรดำเนินการอธิบายและสำรวจพื้นที่ภายในศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยฐานการเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าไปศึกษา คือ 1) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) น้ำหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ 3) แปลงสาธิตข้าว, ไม้ผล

ภาพที่ 11 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (P5 : Story line and Wisdom Place)

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ประโยชน์ของภูมิปัญญา บริเวณต้นยางสามยอด อายุมากกว่า 100 ปี มีวิทยากรท้องถิ่นเล่าเรื่องความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธาของต้นยางต่อการดำรงวิถีชีวิตในชุมชน โดยมีนายสง่า ต้นสาส์เป็นวิทยากรให้ความรู้

ประวัติความเป็นมาของต้นยางสามยอดโดยย่อ

ต้นยางสามยอด เป็นต้นยางนาที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีสามยอดขนาดใหญ่ มีลักษณะคล้ายกับพระตรีมูรติขององค์พระอิศวร มีความยาวรอบต้น 19.5 เมตร คาดว่าอายุเกิน 500 ปี ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงไกลมากราบไหว้ขอพร ขอโชค และเมื่อสิ่งที่ขอไว้สำเร็จก็นำฝืน หรือตุ๊กตาลิเก ขนาดเล็กมาถวายพร้อมกับเครื่องสักการะ จนตั้งขึ้นมาเป็นศาลปู่ต้นยางสามยอด มีการจัดงานประจำปีขึ้นทุกปีในช่วงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายน ภายในงานจะมีการแสดงลิเก และมีร้านค้ามากมาย

ภาพที่ 12 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (P6 : Exercise Activity Place) เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ ความสำคัญ และประโยชน์ของการใช้วัสดุในท้องถิ่นเพื่อการออกกำลังกาย โดยมีกลุ่มชาวบ้านร่วมกัน สาธิตกิจกรรมต่างๆ เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจะได้ออกกำลังกายโดย สามารถเลือกที่ปฏิบัติกิจกรรม การล่องแพไม้ไผ่ การปั่นจักรยาน การชมธรรมชาติ การเล่นจาก วัสดุในท้องถิ่น หรือ นั่งรถอีแต๊ก ก็ได้

การทำแพไม้ไผ่

โดยปกติภายในชุมชนมีการสร้างแพเพื่อนำมาใช้เป็นพาหนะในการเดินทางหรือขนส่ง ทางน้ำ เป็นภูมิปัญญาซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากไม้ หรือไม้ไผ่ และเนื่องจากภายในชุมชนนี้มีไม้ไผ่เป็น จำนวนมากจึงเลือกที่จะนำไม้ไผ่ที่หาได้ง่ายมาสร้างเป็นแพเพื่อประยุกต์เป็นเครื่องเล่นและเป็นการ ออกกำลังกายไปในตัว

ภาพที่ 13 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้การ ออกกำลังกายพอเพียง : แพไม้ไผ่

การปั่นจักรยาน นั่งรถอีแต๊ก การชมธรรมชาติ

ภาพที่ 14 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้การออกกำลังกายพอเพียง : การปั่นจักรยาน นั่งรถอีแต๊ก การชมธรรมชาติ

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (P7 : D.I.Y Place)

ฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ประโยชน์ของการนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์ โดยจะต้องปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยในการวิจัยครั้งนี้เป็นกิจกรรมทำสบู่สมุนไพรด้วยตนเอง โดยมีนายมีชัย วุฒิไกรบัญญัติ เป็นวิทยากรดำเนินการอธิบายและควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้ร่วมกิจกรรมจะต้องเรียนรู้ขั้นตอนการทำสบู่จากการสาธิตของวิทยากร หลังจากนั้น ออกแบบสูตรสบู่ของตนเองโดยใช้พืชสมุนไพรภายในท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสม รวมทั้งออกแบบรูปลักษณะสบู่ให้หน้าใช้และสร้างสรรค์ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นของตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้ผู้ร่วมกิจกรรม

จะเข้าใจถึงวิถีชีวิตชุมชนที่ผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัว เห็นถึงความสำคัญและการประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ โดยสมุนไพรที่พบมากในท้องถิ่น เช่น ขมิ้นชัน แดงกวา นมถั่วเหลือง ใบบวบ ดอกกุหลาบ ส้ม ฟ้ายะลวยโจร ว่านหางจระเข้ ใบบัวบก มะขามเปียก มะละกอ กัลฉ่าย น้ำว่า เสาوارส สับปะรด แดงโม เป็นต้น โดยการทำสบู่จะมีส่วนผสม และขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ส่วนผสม

1. เกล็ดสบู่ (มีกลีเซอริน) จำนวน 1 กิโลกรัม
2. สารสกัดจากสมุนไพรที่หาได้ในชุมชน ชนิดใดชนิดหนึ่ง จำนวน 200-350 มิลลิลิตร

(4 ซ้อนโต๊ะ)

3. กลิ่นปรุงแต่งตามใจชอบ

ขั้นตอนการทำ

1. ตั้งน้ำให้เดือดในกระทะไฟฟ้า แล้วใช้ไฟอ่อนๆ วางถ้วยแก้วลงบนกระทะ ใส่สารตั้งต้น คือ กลีเซอรินก้อน หรือ เกล็ดสบู่ หมั่นคนไปเรื่อยๆ จนกว่าสารตั้งต้นจะละลายเป็นของเหลว
2. นำถ้วยน้ำสบู่ที่คนจนละลายแล้วขึ้นมาจากกระทะ พักไว้สักครู่พอหายร้อนระอุ แล้วหยอดสีผสม และน้ำหอมกลิ่นที่ต้องการ
3. หลังจากนั้นเทใส่แม่พิมพ์ตามที่เราต้องการ แล้วฉีดสเปรย์แอลกอฮอล์ ไล่ฟองอากาศ เพื่อให้ก้อนสบู่มีรูปร่างที่เนียนสวย แล้วทิ้งไว้จนกว่าสบู่จะเซตตัว ประมาณ 30 นาที แล้วแกะออกจากแม่พิมพ์

ภาพที่ 15 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้

ตอนที่ 4 การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลของการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และความพึงพอใจกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์

4.1 ประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ในการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาก่อนทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน และเมื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบความรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับความรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

ตารางที่ 18 แสดงระดับคะแนนก่อนและหลังความรู้ความเข้าใจ เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

เลขที่	ก่อนสอบ	หลังสอบ
1	7	10
2	9	10
3	6	9
4	7	9
5	5	10
6	5	10
7	7	10
8	7	9
9	7	10
10	8	10
11	8	9
12	8	10
13	8	10
14	8	9
15	7	9

เลขที่	ก่อนสอบ	หลังสอบ
16	6	9
17	6	8
18	7	9
19	6	9
20	6	9
คะแนนเฉลี่ย	6.95	9.42

จากตารางที่ 18 แสดงระดับคะแนนก่อนและหลังความรู้ความเข้าใจ เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมผลจากการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมปรากฏว่าผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้นกว่าก่อนส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม โดยค่าเฉลี่ยของนักเรียนหลังการส่งเสริมกิจกรรม $\bar{X} = 9.42$ สูงขึ้นกว่าก่อนการส่งเสริมกิจกรรม

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความรู้ความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงจากการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

คะแนน	N	Mean	S.D.	t	df	sig
ก่อนทำกิจกรรม	20	6.9	1.14	10.16	19	2.03
หลังทำกิจกรรม	20	9.4	0.35			

จากตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนในการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาก่อนและหลังการทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 ผลการจัดกิจกรรม

ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงของแต่ละกิจกรรมโดยประเมินจากชิ้นงานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ที่ได้จากการเข้าร่วมฐานกิจกรรม เช่น ศิลปะการทำนา ศิลปะการทำขนม (ข้าวต้มมัด) ศิลปะการทำผ้ามัดย้อม ศิลปะการทำสบู่ และรูปภาพจากกิจกรรมต่างๆ ซึ่งได้จากการเข้าฐาน 7 ฐานกิจกรรม ได้แก่ P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมทำนา (P1=Rice Field Place)

จากการเข้าร่วมฐานกิจกรรมนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ได้ปฏิบัติกิจกรรมปลูกข้าวในนาด้วยตนเอง หลังจากการสาธิตของวิทยากร และสามารถปลูกข้าวได้สำเร็จทุกคน

ภาพที่ 16 ตัวอย่างคลิปวิดีโอการปลูกข้าวที่นักเรียนระดับประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม

ภาพที่ 17 นาข้าวที่ช่วยกันปลูกสำเร็จ

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) (ข้าวต้มมัด)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้ปฏิบัติกิจกรรมทำขนมไทย : ข้าวต้มมัด ด้วยตนเอง และได้ข้าวต้มมัดที่มีรสชาติอร่อย

ภาพที่ 18 ตัวอย่างคลิปที่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ปฏิบัติกิจกรรมทำขนมไทย: ข้าวต้มมัด

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมผ้ามัดย้อม (P3 : Handkerchief Design Place)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้ปฏิบัติกิจกรรมทำผ้ามัดย้อมด้วยตนเอง และมีการสร้างสรรค์ผลงานเป็นของตนเองอย่างสวยงามคนละ 1 ผืน

ภาพที่ 19 ชิ้นงานผ้ามัดย้อม

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (P4 : the King's Philosophy Learning Place)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้และซึมซับวิถีชีวิตพอเพียง จากศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยฐานการเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าไปศึกษา คือ 1) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน 2) น้ำหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ 3) แปลงสาธิตข้าว, ไม้ผล

ภาพที่ 20 ตัวอย่างคลิปวิดีโอกิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (P5 : Story line and Wisdom Place)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ประโยชน์ของภูมิปัญญา บริเวณต้นยางสามยอด อายุมากกว่า 100 ปี

ภาพที่ 21 กิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยางของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (P6 : Exercise Activity Place) เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ ความสำคัญ และประโยชน์ของการใช้วัสดุในท้องถิ่นเพื่อการออกกำลังกาย และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการออกกำลังกายได้ เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ปั่นจักรยาน เดินชมธรรมชาติ การเล่นจากวัสดุในท้องถิ่น นั่งรถอีแต๊ก เป็นต้น

แพไม้ไผ่

นักศึกษาช่วยกันสร้างแพไม้ไผ่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องเล่นให้กับเด็กๆ ในชุมชน แต่เนื่องจากเมื่อสร้างแล้วแพที่ทำมาจากไม้ไผ่อย่างเดียวยังไม่สามารถลอยน้ำได้ จึงได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาใช้ท่อพีวีซีเข้ามาช่วยด้วยเพื่อให้แพสามารถลอยน้ำได้

ภาพที่ 22 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้การออกกำลังกายพอเพียง : แพไม้ไผ่

การปั่นจักรยาน นั่งรถอีแต๊ก การชมธรรมชาติ

ภาพที่ 23 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้การออกกำลังกายพอเพียง

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (P7 : D.I.Y Place)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เรียนรู้ ประโยชน์ของการนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์ ได้ปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์กิจกรรมทำสบู่สมุนไพรด้วยตนเอง โดยผู้ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำสบู่จากการสาธิตของวิทยากร และออกแบบสูตรสบู่ของตนเองโดยใช้พืชสมุนไพรภายในท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสม รวมทั้งออกแบบรูปลักษณ์สบู่ให้หน้าใช้และสร้างสรรค์ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นของตนเอง

ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าใจถึงวิถีชีวิตชุมชนที่ผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัว เห็นถึงความสำคัญและการประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ โดยสมุนไพรที่พบมากในท้องถิ่น เช่น ขมิ้นชัน แดงกวา นมถั่วเหลือง ใบบวบ ดอกกุหลาบ ส้ม ฟ้ายางลายโจร ว่านหางจระเข้ ใบบัวบก มะขามเปียก มะละกอ กล้วยน้ำว่า เสาวรส สับปะรด แดงโม เป็นต้น

ภาพที่ 24 ตัวอย่างคลิปวิดีโอและภาพถ่ายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในการปฏิบัติกิจกรรมทำสบู่สร้างสรรค์

4.3 ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจการจัดกิจกรรมของนักเรียน และนักศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (เนื้อหาและกิจกรรม) ระดับความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.
ความพอประมาทของกิจกรรมการเรียนรู้		
1. มีการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกิจกรรมการเรียนรู้	4.16	0.76
2. มีการนำนวัตกรรมและไอทีมาใช้อย่างคุ้มค่าในกิจกรรมการเรียนรู้	3.26	0.93
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.16	0.90
4. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	3.95	0.78
ความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้		
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม	4.21	0.71
2. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนรวบรวมและแสวงหาข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม	4.11	0.74
3. ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วม	3.74	0.87
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม	4.11	0.66
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.21	0.63
6. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม	3.95	0.71
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการทำงาน และมีระเบียบวินัย	3.74	0.65
ภูมิใจกันในการเรียนรู้		
1. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิใจกันในการวางแผน	3.95	0.62
2. มีส่วนร่วมในประสานการจัดกิจกรรมร่วมกัน	3.68	0.89
3. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิใจกันในการเตรียมความพร้อม	4.00	0.82
4. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และการเปลี่ยนแปลง	4.37	0.76
5. มีแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.74	0.73
ความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์		
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.89	0.66
2. กิจกรรมการเรียนรู้มีการส่งเสริมกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ	3.89	0.74
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดที่ทันสมัย	4.37	0.76
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และมีทักษะการดำรงชีวิตในอนาคต	4.42	0.69
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	4.05	0.71
6. ฐานของกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย	3.95	0.71
ด้านคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์		
1. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีความประพฤติตนเป็นคนดี	4.05	0.71
2. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีวินัย ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน	4.16	0.76
3. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน	4.37	0.76

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (เนื้อหาและกิจกรรม) ระดับความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.
4. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความอดทน	4.13	0.72
รวม	4.02	0.75

จากตารางที่ 20 ความพึงพอใจการจัดกิจกรรมของนักเรียน และนักศึกษาในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านยาง จังหวัดนครปฐม ในแต่ละด้านคือ ความพอประมาณของกิจกรรมการเรียนรู้ ความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้ ภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้ ความรู้การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และคุณธรรมของการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.75)

บทที่ 5 ผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมเป็นการวิจัยแบบ R&D มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม และ 2) ศึกษาผลของการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนบ้านยาง จำนวน 15 คน และกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 50 คนเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบการเสวนากลุ่ม การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอการสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน นักเรียน นักศึกษา และผู้วิจัย ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

การจัดเสวนากลุ่มพบว่า **จุดเด่น ชุมชนบ้านยาง** มีทรัพยากรในชุมชน (ความรู้ เช่น การทำนา การทำขนม , ภูมิปัญญา , แหล่งเรียนรู้คือศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ความเชื่อ,วัฒนธรรม) เศรษฐกิจ มีอาชีพการเกษตรในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้เมืองเส้นทางการคมนาคมสะดวก **จุดควรพัฒนา** การรวมตัวเพื่อพัฒนาชุมชนยังมีน้อย แม้จะอยู่ใกล้เมืองแต่ขาดรถประจำทาง มีเพียงสองแถว **โอกาส** นโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมภาคการเกษตร การท่องเที่ยว เศรษฐกิจพอเพียง การเป็นแหล่งเรียนรู้ เป้าหมายของชุมชนในอนาคต (ปรับเปลี่ยนมุมมองในการพัฒนาชุมชน) **ภาวะคุกคาม** การคมนาคมขนส่งขาดรถประจำทางต้องเดินไป 2 กิโลเมตร การรับบริการจากภาครัฐในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่สะดวกปัญหาเรื่องมลพิษในน้ำ จากโรงงานอุตสาหกรรม และชาวบ้านบางส่วนเป็นหนี้ ธกส. จากการทำการเกษตร

การศึกษาดูงาน

ได้ดำเนินการศึกษาดูงานที่ “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน” (Smart Farmer) ลุงสุชล สุขเกษม เลขที่ 56 หมู่ 7 ต.จอมปลวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม มีสาระสำคัญดังนี้

1. ชุมชนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ หลักคิด หลักปฏิบัติในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้สร้างสรรค์ ได้เห็นตัวอย่างข้อคิดของปราชญ์ชาวบ้าน (ลุงสุชล สุขเกษม) ผู้ปฏิบัติตัวและทำงานตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 “สามห่วงสองเงื่อนไข” ซึ่งหลังจากที่พระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว คำว่าสามห่วง สองเงื่อนไข เปลี่ยนเป็น “ศาสตร์พระราชาอย่างยั่งยืน” เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน และใช้ความรู้ที่มีทั้งหมดเป็นแนวทางการใช้ชีวิต พัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ต้องรีบ เดินทีละก้าว กินข้าวทีละคำ

2. ชุมชนได้แนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย 2 ข้อ คือ 1) คิดอะไรได้ ทำเลย 2) “ถึงแม้ความรู้เราจะน้อยนิด ก็จะมีขีดความยากจน หากดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

3. ชุมชนได้หลักในการบริหารจัดการพื้นที่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ 1 ไร่ สามารถยึดหลักการ 3 ข้อ คือ 1) ปลูกพืชให้ได้ 100% 2) เลี้ยงสัตว์ให้ได้ 100% 3) ได้ผลผลิตมาแล้ว ต้องสร้างมูลค่าเพิ่ม

4. เห็ด สร้างอาชีพ

4.1 น้ำสมุนไพรรักษาเห็ด

4.2 การเพาะเห็ด

5. วิธีประหยัดพลังงาน จากฐานความรู้แต่ละฐาน

5.1 ฐานปั่นจักรยานเพื่อบดน้ำต้นไม้

5.2 ฐานการปลูกต้นไม้ผสมผสาน

5.3 การเลี้ยงไก่ในหลุม

5.4 การเลี้ยงไส้เดือน

5.5 เลี้ยงกบ

5.6 วิธีทำแก๊สหุงต้มใช้เองในครัวเรือน

5.7 การเลี้ยงปลาตุ๊ก

5.8 การเลี้ยงปลาในบ่อ

5.9 ซิงข้าวสวรรค์

จากการศึกษาดูงานชุมชนได้รับความรู้และหลักการในการพึ่งพาตัวเองซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นแบบอย่างการรวมกลุ่มในวิชาชีพเดียวกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเห็นถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สภาพ และความต้องการ

สภาพ และความต้องการอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.09 และ 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .70 และ .90 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าสภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมของนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในด้านของความรู้การจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$; S.D.=0.81) และในด้านของความมีเหตุผลของกิจกรรมการเรียนรู้และภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$; S.D.=0.77 และ $\bar{X} = 3.82$; S.D.=0.79 ตามลำดับ)และเมื่อกล่าวถึงความต้องการในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมของนักเรียนระดับประถมศึกษา และนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในด้านภูมิคุ้มกันในกิจกรรมการเรียนรู้และคุณธรรมของการจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$; S.D.=0.53) รองลงมาคือด้านความรู้การจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$; S.D.=0.54)

กิจกรรม

กิจกรรม ใช้หลักแนวคิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ(learning by doing)ที่ประกอบด้วย ศาสตร์พระราชา ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีกิจกรรม 7 ฐาน คือ 1) กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) 2) กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) 3) กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place) 4) กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (the King's Philosophy Learning Place) 5) กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) 6) กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ 7) กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place)

ผลการจัดกิจกรรม

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า หลังการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 9.42$) มีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 6.95$) แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.13$)

อภิปรายผล

สภาพของชุมชน

สภาพของชุมชนยังเป็นกึ่งชนบทกึ่งเมือง แม้ว่าจะอยู่ห่างจากเขตตัวเมืองจังหวัดประมาณ 17 กิโลเมตร แต่การคมนาคมยังไม่มีรถประจำทาง ประกอบกับเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่เคยขึ้นกับอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี การตั้งบ้านเรือนกระจาย แต่มีความสัมพันธ์กันเชิงสังคม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำไร่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น มีอาชีพรอง เช่น รับจ้างทั่วไป และค้าขาย เป็นต้น มีบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก ซึ่งตรงกับทฤษฎีของการกลายเป็นเมือง (urbanization) ที่ Werner Z.

Hirsch (1973 อ้างใน กฤษ เพิ่มทันจิตต์, 2536 : 22) กล่าวว่ากระบวนการเกิดเมืองเกี่ยวข้องกับการแปลงสภาพประชากร กระบวนการผลิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมือง ของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอบนพื้นที่ มีลักษณะการใช้แรงงานเข้มข้น และมีความเป็นปัจเจกภาพสูง ไปสู่ฐานะของเศรษฐกิจเมือง ซึ่งมีการกระจุกตัวกันบนพื้นที่ค่อนข้างมาก มีความชำนาญเฉพาะอย่างในการผลิตสินค้าและการบริการสูง และมีการพึ่งพาท่อกันระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาลอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญก็คือ เศรษฐกิจเมืองมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม (Innovation) และลักษณะของการประกอบการในระดับสูงนอกจากนี้ สิ่งที่สัมพันธ์กับกระบวนการเกิดเมือง โดยเฉพาะ คือ การกระจุกตัวกันของประชาชนบนพื้นที่เพิ่มขึ้น หรือที่เรียกว่า ความหนาแน่น (Density) ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางพื้นที่อย่างใกล้ชิดของผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางพื้นที่อย่างใกล้ชิด ประกอบกับความชำนาญทางการผลิตเฉพาะอย่างส่งผลให้เกิดการพึ่งพาท่อกัน ระหว่างผู้ประกอบการต่างๆ ในชุมชนเมือง ความหนาแน่นของประชากรทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและการบริการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (สืบค้นจาก <http://pimpimwadee.blogspot.com/2015/01/urbanization.html> เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2561)

ในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมได้มีการพูดคุยถึงความต้องการ และวางแผนร่วมกันเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการริเริ่มการพัฒนา คือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ อคินร พิพัฒน์ (2527) และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2536) ที่กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนาตั้งแต่การวางแผน ดำเนินการ และไปจนถึงการร่วมกันประเมินสิ่งที่เกิดขึ้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของยูวัฒน์ วุฒิเมธี การมีส่วนร่วมของชุมชน คือการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวชุมชนรวมถึงสัมพันธ์กับหลักการของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980: 85) ได้จำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 เรื่อง คือ ขั้นที่ 1 การตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น ในช่วงดำเนินการวางแผน และช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ขั้นที่ 2 การดำเนินการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือทรัพยากร การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ หรือเอื้อเฟื้อด้านสถานที่ เป็นต้น ขั้นที่ 3 การรับผลประโยชน์ (Benefits) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หรือผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วยและขั้นที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations)

นอกจากนี้คณะวิจัยและชุมชนมีการศึกษาดูงานร่วมกันที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (Smart Farmer) ผลที่เกิดขึ้นนอกจากความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ตลอดจนเกิดความสัมพันธ์ในระดับเครือข่าย ซึ่งยินดีเป็นเครือข่ายทั้งวิทยากรและคำปรึกษา การศึกษาดูงานเกี่ยวกับศาสตร์พระราช และเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ทำให้ชุมชนเข้าใจแนวคิด พระราชดำริของในหลวงรัชการที่ 9 และสามารถนำมาประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายมิติภายในชุมชนของตนเอง อีกทั้งยังเห็นแบบอย่างของแหล่งเรียนรู้ที่ดี ชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ โดยสมศักดิ์ คงเที่ยงได้กล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ที่ดีควรเป็นแหล่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ สร้างความรู้ ความคิดวิชาการ และประสบการณ์ เสริมสร้างประสบการณ์ตรง ส่งเสริมศักยภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน หรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อชุมชนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ดี สามารถจะนำมาประยุกต์และพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีต่อไปในอนาคต

การไปศึกษาดูงานของชุมชนสอดคล้องกับศกุนต์ สายบุญลี (2537) ที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในส่วนของ การรับรู้ ในการได้รับข่าวสาร เป็นการให้ความรู้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะรู้ข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง ความรู้หรือวิชาการต่างๆ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นการตกทอดทางสติปัญญาของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่งอันเป็นสิ่งสาธารณะและการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชนยิ่งขึ้น ซึ่งในการศึกษาดูงานครั้งนี้ ชุมชนได้เรียนรู้และเห็นแบบอย่างในการพัฒนาพื้นที่ใช้สอยทางการเกษตร โดยใช้หลักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นแนวคิดของในหลวงรัชการที่ 9 ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความเรียบง่ายและประหยัด สามารถทำได้เองในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง เช่น การเลี้ยงไก่แบบใหม่ คือ ไก่ตะกั่ว การปั่นจักรยานเพื่อรดน้ำต้นไม้ทำแก๊สหุงต้มใช้เองในครัวเรือนและการเพาะเห็ดโดยใช้ขอนไม้ธรรมชาติ เป็นต้น

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ได้ศึกษาความต้องการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐมในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และมีทักษะการดำรงชีวิตในอนาคต และมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความอดทนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$; S.D.= 0.87) และในกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และมีทักษะการดำรงชีวิตในอนาคตมีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$; S.D.= 0.83) และในกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$; S.D.= 0.82)

ผลของการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม

การศึกษาผลของการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม การออกแบบกิจกรรมโดยการวิเคราะห์บริบทชุมชน ศักยภาพของคนในชุมชน สภาพและความต้องการในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ มีการวางแผนร่วมกันระหว่างคณะวิจัย ชุมชน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งแบ่งพื้นที่เป็น 7 ฐาน แหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีกิจกรรม 7 ฐานกิจกรรม 7 P (Seven Place) ประกอบด้วย P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราช (the King's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place) ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม (ศิริณา จิตต์จรัส, 2555: 20)

ในทุกกิจกรรมทั้ง 7 ฐานกิจกรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาจะต้องร่วมรับฟัง แลกเปลี่ยน คิด ลงมือปฏิบัติ ตามความต้องการสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดของแต่ละฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยพจน์ รังงาม ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าเป็นการมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือได้รับความรู้จากครูเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว ได้แก่ พ่อแม่ ชุมชน เพื่อน สถาบันทางศาสนา การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ และทันสมัยที่สุดคือ การใช้คอมพิวเตอร์และเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งทุกคนจะได้รับความรู้ตามที่ตนเองต้องการ การเรียนรู้จึงสนุก ไม่เกิดความเครียด เพราะไม่ต้องท่องจำความรู้ เพื่อคอยตอบคำถามครูให้ได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้มีวิธีจัดได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมของประชาชน และสภาพของชุมชนนั้นๆ โดยมีองค์กรท้องถิ่นหรือประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลักในการจัดตั้ง วิธีจัดการเรียนรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้นั้นได้จัดลักษณะ คือ

1. จัดความพร้อมและศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เพื่อการนำเสนอข้อมูล ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
 2. จัดตามสาระความรู้สอดคล้องกับหลักสูตรชาติ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พบและมีส่วนร่วมในประสบการณ์ได้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้สัมผัสกับความเป็นจริง สร้างองค์ความรู้เองจากประสบการณ์ของตนเองทั้งจากการสำรวจ ตรวจสอบ ทดสอบความรู้ที่ได้รับ และหาข้อสรุป
 3. จัดตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ เชิงประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น
 4. จัดโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐบาลเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน
- นอกจากนี้ เฉลิมพร กระแส กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้นั้นมีหลายรูปแบบ หลายวิธีทั้งที่เป็นแบบสัมผัส การสาธิต การทดลอง การเล่นเกม การเล่านิทาน การละเล่นพื้นเมือง การฝึกปฏิบัติจากผู้รู้ การสร้างสรรค์จินตนาการของผู้เรียน เป็นต้น จากวิธีการ เหล่านี้ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นพบด้วยตนเอง สร้างความรู้ด้วยตนเอง อันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลของการจัดกิจกรรม

ผลการจัดกิจกรรมพบว่าคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรมและมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณี เสี่ยงบุญ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนบ้านหนองบัวคูอำเภอนาดูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการวิจัยนี้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ คือห้องสมุด และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ด้านส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ คือสวนป่านานาพันธุ์ สวนเกษตรพอเพียง และประการที่สอง เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56

ผลงานในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยาง จังหวัดนครปฐม ผ่านการทำกิจกรรม 7 ฐานกิจกรรม คือ 7 P (Seven Place) ประกอบด้วย P1 กิจกรรมทำนา (Rice Field Place) P2 กิจกรรมทำขนมไทย (Thai Dessert Place) P3 กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อม (Handkerchief Design Place) P4 กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชา (theKing's Philosophy Learning Place) P5 กิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง (Story line and Wisdom Place) P6 กิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง (Exercise Activity Place) และ P7 กิจกรรมสร้างสรรค์ (D.I.Y Place) ซึ่งในแต่ละกิจกรรมผู้ร่วมกิจกรรมต้องเรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง และเมื่อเกิดปัญหาต้องช่วยกันในการแก้ปัญหา ในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้

พบว่า ผู้ร่วมกิจกรรมได้ชิ้นงานจากฐานกิจกรรมทำขนมไทย กิจกรรมผ้ามัดย้อม และกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งในกระบวนการปฏิบัติ ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนต้องมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทักษะการคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ของ Torrance (1963) ที่กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหา ด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากลำดับขั้นการคิดอย่างปกติธรรมดาเป็นลักษณะภายในของบุคคลที่จะคิดหลายแง่หลายมุม ประสมประสานกันจนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์” จึงเห็นได้ชัดว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ชิ้นงานที่ได้มาจากการคิดออกแบบ และแก้ปัญหา จนออกมาเป็นชิ้นงานเฉพาะตนที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งเห็นได้จากความหลากหลายของการมัดย้อมผ้า ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง หรือสูตรสมุนไพรในการทำสบู่ ที่แต่ละคนต้องคิดและทำขึ้นมาเป็นของตนเอง สบู่ที่ได้จึงมีความหลากหลาย ทั้งสีและกลิ่น รวมถึงรูปแบบด้วยเช่นกัน ดังที่ Guilford (1967) กล่าวว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคล เป็นการคิดที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ สอดคล้องกับ De Bono (1982) ที่กล่าวถึงความสามารถในการคิดนอกกรอบ เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้หลายๆ แนวคิด และนำแนวคิดเหล่านี้ไปพัฒนาต่อเพื่อให้สามารถใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้

ในส่วนของกิจกรรมทำนา กิจกรรมเรียนรู้ศาสตร์พระราชากิจกรรมภูมิปัญญาเล่าเรื่องเมืองยาง และกิจกรรมออกกำลังกายพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้ซึมซับวิถีชีวิตพอเพียงของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยวิทยากรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมและใช้พื้นที่ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ นอกจากเป็นการให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแล้วยังทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2556) ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว โดยที่การวิจัยครั้งนี้ทำให้พฤติกรรมของชุมชนเปลี่ยนไปในทางบวก คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็กเยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและเจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้นทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชนโดยองค์รวมมากขึ้น และยังสอดคล้องกับศุภรานันท์ ดลโสภณ (2557) ได้ศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชนเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งพบว่า การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชน มีปัญหาอุปสรรคในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ทศนคติในการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนขาดความตระหนักในประโยชน์ของโครงการ ทศนคติและรูปแบบการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์และความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และการเลือกโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนของ กฟผ. แนวทางการแก้ไขคือ การหาแนวร่วมที่มีอิทธิพลกับชุมชน การนำบุคคลภายนอกมาให้ความรู้และจัดเวทีเสวนาร่วมกับชุมชน การ

ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของแผนงาน และการลงพื้นที่ด้วยจิตอาสาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลของการวิจัยการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างคณะวิจัย ชุมชน ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นการก่อเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนทุกช่วงวัย ซึ่งต้องมีการวางแผน การประสานสัมพันธ์ เพื่อสอบถามความต้องการในการเรียนรู้ เตรียมอุปกรณ์ ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทตามหน้าที่ที่กำหนด จะมีการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ตามเป้าหมาย

1.2 ชุมชนมีภูมิปัญญา มีประสบการณ์ มีความปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน นักศึกษา ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ สร้างการยอมรับนับถือ ผูกพันและความภาคภูมิใจในสังคมไทย

1.3 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่สามารถบูรณาการการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ใช้ Active learning เน้นการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ สร้างความแปลกใหม่ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน

1.5 การทำกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของสถาบัน ชุมชน และผู้เรียนโดยฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการส่งเสริมการมีเครือข่ายทุกภาคส่วน สร้างความสุขในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สร้างและขยายกิจกรรมโดยการทดลองในฐานทางการแปรรูปการเกษตรเพื่อความยั่งยืน

2.2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นทั้งภายใน และภายนอกชุมชนให้มากขึ้น

2.3 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพการใช้ต้นยางเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และส่งเสริมการท่องเที่ยว